

6. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

6.1 Εισαγωγή

Η μελέτη ανάπτυξης χωροταξικού σχεδίου για το δήμο του Μαρκόπουλου καθιστά απαραίτητη την εκπόνηση αναφοράς ιστορικού και αρχαιολογικού περιεχομένου, τόσο για την πρόληψη, βέλτιστη προστασία και διαχείριση της περιοχής, όσο και για τη διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης. Ο δήμος του Μαρκόπουλου είναι γνωστός για τους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία του σε διαχρονική κλίμακα. Αποτελούν τη φυσική απόδειξη χιλιάδων ετών ανθρώπινης κατοίκησης και δραστηριότητας. Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα, μνημεία ή νεότερα παραδοσιακά κτίρια είναι μια ευαίσθητη πηγή πληροφορίας για το παρελθόν. Μερικά από αυτά μάλιστα προστατεύονται από κηρύξεις του Υπουργείου Πολιτισμού που δημοσιεύονται στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης.

Η πλούσια ιστορία της περιοχής και η σπουδαιότητα του εγχειρήματος απαιτεί διεξοδική έρευνα αρχαιολογικών και ιστορικών δημοσίευσεων, δημόσιων αρχείων και άλλων αρχειακών πηγών. Η αρχαιολογική αναφορά στόχο έχει την συγκέντρωση και καταγραφή όλων των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και την παράλληλη αναφορά στους χώρους, τα μνημεία και τα νεότερα κτίρια που προστατεύονται με θεσμοθετημένους διατάξεις. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν τη βάση για τη μελέτη προοπτικών με στόχο την ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της περιοχής.

Η πολιτιστική κληρονομιά του τόπου ανιχνεύεται στο σύνολο της έκτασης του δήμου Μαρκόπουλου (83.000 στρ.) γεγονός που καθιστά την έρευνα χρονοβόρα και απαιτητική, όχι μόνο για την πρωτογενή αποδελτίωση των δεδομένων αλλά και για την ανάλυση και κατηγοριοποίησή τους (χρονική, χωρική, τυπολογική). Το τελευταίο και πολύ σημαντικό στάδιο ταξινόμησης και αξιολόγησης της πληροφορίας θα οδηγήσει στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση του τοπικού χαρακτήρα και να επηρεάσει τη θέση της περιοχής σε όλη την Αττική.

6.2 Στόχοι

Η παρούσα μελέτη στόχο της έχει την αναγνώριση των δυναμικών σε πολιτιστικό επίπεδο και ταυτόχρονα τη διαφύλαξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεντρώνει και συνθέτει την πληροφορία για να παράσχει μια ενημερωμένη καταγραφή των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που έχουν εντοπιστεί και αναγνωριστεί στο δήμο του Μαρκόπουλου και αποτελείται από τρία στάδια: συλλογή δεδομένων, εκτίμηση των δεδομένων και ανάπτυξη προτάσεων για την αξιοποίησή τους. Το πρώτο στάδιο της συλλογής συγκεντρώνει με τέτοιο τρόπο τα δεδομένα ώστε να είναι αξιοποιήσιμα για τη χωροταξική μελέτη. Εξάγει πληροφορίες από χάρτες και σχέδια της περιοχής, σύγχρονους και ιστορικούς, από αεροφωτογραφίες και δημοσιεύσεις. Το στάδιο της εκτίμησης των δεδομένων θα συμπεριλάβει στην παρούσα αναφορά την ιστορία του δήμου, μια εκτίμηση για των αρχαιολογικών δεδομένων και των κτιρίων για να καταλήξει στην αναγνώριση περιοχών αρχαιολογικής σπουδαιότητας και την επίδρασή τους στο σχέδιο ανάπτυξης της περιοχής μελέτης.

Η μέθοδος και οι πρακτικές που ακολουθούνται συγκεντρώνουν όλες τις πηγές πληροφορίας για την περιοχή από τις γραπτές πηγές και τα σχέδια μέχρι την φωτογραφική και ηλεκτρονική πληροφορία προκειμένου να αναγνωρίσει το χαρακτήρα, την έκταση και την αξία των γνωστών αρχαιολογικών θέσεων και τη δυναμική τους σε ένα τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

6.3 Μεθοδολογία

Σύμφωνα με το σκοπό της μελέτης να παράσχει έναν κατάλογο και μια ευρύτερη εικόνα για την εκτίμηση των γνωστών αρχαιολογικών καταλοίπων στην περιοχή του Μαρκόπουλου χρησιμοποιήθηκαν μια σειρά πηγών. Βιβλιογραφικές πηγές που αναφέρονται σε αρχαιολογικές ανασκαφές και καταγραφές ερευνών, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, αρχεία, διαδίκτυο.

Η βιβλιογραφική έρευνα πραγματοποιήθηκε στις Βιβλιοθήκες Αρχαιολογικών Σχολών (Βρετανική και Αμερικανική) όπου αναζητήθηκε και αποδελτιώθηκε υλικό από αρχαιολογικά περιοδικά, μονογραφίες, αποτελέσματα συνεδρίων και επιστημονικών συναντήσεων. Το δημοσιευμένο αυτό υλικό κάλυπτε το αρχαιολογικό έργο από τα τέλη του 19ου αι. μέχρι το 2002.

Για τη συγκέντρωση των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων ανατρέξαμε στη Βάση του Διαρκή Καταλόγου Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων της Διεύθυνσης Εθνικού Αρχείου Μνημείων.

Επίσης αναζητήσαμε σε ΦΕΚ τις πρόσφατες, μετά το 2002, κηρύξεις και χαρακτηρισμούς χώρων και μνημείων στο Εθνικό Τυπογραφείο και την κήρυξη κτιρίων νεότερων χρόνων στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Οι στόχοι της αξιολόγησης είναι να διαγνώσουμε την αρχαιολογική και ιστορική δυναμική της περιοχής μελέτης, να δώσουμε μια συνολική εικόνα των γνωστών αρχαιολογικών θέσεων, να αναγνωρίσουμε περιοχές με κατοίκηση και δραστηριότητα όλων των ιστορικών και προϊστορικών περιόδων, να εκτιμήσουμε τις επιδράσεις οποιωνδήποτε προτεινόμενων εργασιών στις αρχαιολογικές περιοχές και τη σπουδαιότητα του αρχαιολογικού και ιστορικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

6.4 Ιστορία και τοπογραφία

6.4.1 Μαρκόπουλο

Το Μαρκόπουλο, είναι μια μικρή προαστιακή πόλη του δήμου Μαρκόπουλου Μεσογαίας στην ΝΑ Αττική, στην κοιλάδα των Μεσογείων. Το Μαρκόπουλο απλώνεται στην κοιλάδα των Μεσογείων μαζί με τα Σπάτα, την Παιανία, το Κορωπί και τμήμα της περιοχής Καλυβίων. Στα Ανατολικά ορίζεται από τις παράλιες περιοχές της Βραυρώνας και του Πόρτο – Ράφτη, τους δυο κύριους οικισμούς του δήμου. Στην περιοχή του σημερινού Μαρκοπούλου είχε εγκατασταθεί το 1420 περίπου, η οικογένεια του Γιάννη Μαρκόπουλου, δημιουργώντας το χωριό «Γιάννη Μαρκόπουλο», όπως φαίνεται από το Σαντζάκι του Ευρίπου, τουρκικό έγγραφο φορολογικού περιεχομένου του 1506 μ.Χ. Ο Μαρκόπουλος ήταν ένας από τους Αρβανίτες που

ήλθαν να εποικίσουν την Αττική μετά από παρότρυνση των Φλωρεντίνων Ατζαγιόλι. Οι φερτοί Αρβανίτες μαζί με λίγους αυτόχθονες δημιούργησαν το σημερινό Μαρκόπουλο.

Το Μαρκόπουλο, αλλά και όλη η Αττική, καταλαμβάνεται το 1456 από τους Τούρκους και συμμετέχει στην επανάσταση του 1821. Το 1835 το Μαρκόπουλο γίνεται Δήμος με 1344 κατοίκους και περιλαμβάνει τα χωριά Κουρσαλά (Κορωπί), Βάρη, Νέες Βραώνες, Παλαιές Βραώνες, Σπάτα, Μπάλα, Βρούβα, Βελανδίτσα, Πετρίτσα, Ραφήνα, Ντασύ, Βαθύ Πηγάδι. Το 1840 το Μαρκόπουλο ανήκει στο Δήμο Κεκρωπίας που προήλθε από τη συνένωση του Δήμου Αραφήνος με το Δήμο Μυρρινούντος (Λιόππεσι), ενώ δύο χρόνια αργότερα ο Δήμος Κεκρωπίας μετονομάστηκε σε Δήμο Κρωπίας με έδρα το Κορωπί. Το 1847 το Μαρκόπουλο γίνεται πρωτεύουσα του Δήμου Κρωπίας (Β. Δ. ΦΕΚ 34, 1847), στον έχουν προσαρτηθεί και οι περιοχές: Δάγλα, Πόρτο - Ράφτη, Άγιος Σπυρίδωνας, Πρασάς, Κουρούνη, Ραφτοπούλα, Βραώνα, Αλυκός, Φλέβες, Πατρόκλου, Ασπρονήσια, Κοκκινονήσια, Πικέρμι. Κατά την περίοδο των Δήμων - 1835 έως 1914 χτίστηκε η μητρόπολη του Μαρκοπούλου, ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος με σχέδια των Τσίλερ - Ραζή, το Δημαρχιακό μέγαρο, το Πρώτο Δημοτικό Σχολείο, ο Σιδηροδρομικός Σταθμός, ενώ συστήθηκε η αγροφυλακή και η αστυνομία.

Το 1914 το Μαρκόπουλο έγινε Κοινότητα (Β. Δ. 31.08.1912 ΦΕΚ Α262/1912) περιλαμβάνοντας τους οικισμούς: Μαρκόπουλο, Δάγλα, Πόρτο - Ράφτη, Άγιο Σπυρίδωνα, Πρασά, Βραώνα, ενώ από το 1953 το Πόρτο Ράφτη μετονομάστηκε σε Λιμένα Μεσογαίας. Κατά την περίοδο 1914-1965 τέθηκαν οι πρώτες βάσεις για την αστική εξέλιξη του Μαρκοπούλου. Τότε λειτούργησαν οι Κοινότητες, εκπονήθηκε και εφαρμόστηκε το σχέδιο πόλεως Μαρκοπούλου και τμήματος του Πόρτο - Ράφτη, χάραχθηκαν οι περιφερειακές οδοί Μαρκοπούλου, κατασκευάστηκε η οδός Μαρκοπούλου - Πόρτο - Ράφτη, κτίστηκε το Β' Δημοτικό Σχολείο, εξασφαλίστηκε ύδρευση και ηλεκτρικό ρεύμα και κατασκευάστηκε το εργοστάσιο - οινόποιείο «ΜΑΡΚΟ». Το 1965 το Μαρκόπουλο έγινε πάλι Δήμος, με το Β. Δ. 4398/30.10.1964, ΦΕΚ 185/1964.

Παράλληλα με την πολιτική ιστορία του Μαρκόπουλου, οι ανασκαφές στην περιοχή του Μαρκόπουλου άρχισαν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα αποκαλύπτοντας μεγάλης σημασίας αρχαιολογικούς χώρους (Βραυρώνα, Μερέντα, Περατή κ.α.) και συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Τα ευρήματα χρονολογούνται από τους νεολιθική και μυκηναϊκή περίοδο μέχρι την κλασική, ελληνιστική εποχή αλλά και τους βυζαντινούς και νεότερους χρόνους. Οι τελευταίες αρχαιολογικές έρευνες στην περιοχή του νέου Ιππικού Κέντρου αποδεικνύουν για άλλη μια φορά τη συνεχή ανθρώπινη παρουσία από τη νεολιθική εποχή μέχρι σήμερα. Οι αρχαιότητες που εντοπίστηκαν, σε πολλές περιπτώσεις προστατεύονται με διατάξεις ενώ για τη γύρω περιοχή έχουν οριστεί όροι δόμησης και χρήσης. Επίσης μνημεία έχουν κηρυχθεί προστατευόμενα με νόμους ενώ πολλά νεότερα κτίρια έχουν κριθεί διατηρητέα. Οι εκθέσεις του αρχαιολογικού έργου δημοσιεύθηκαν σε πολλά αρχαιολογικά περιοδικά που εκδίδονται από τα τέλη του 19ου αιώνα, σε μονογραφίες, μελέτες αλλά και σε αποτελέσματα επιστημονικών συνεδρίων.

6.4.2 Πόρτο Ράφτη

Το λιμάνι του Πόρτο-Ράφτη υπήρξε από αρχαιοτάτων χρόνων η πύλη της Αττικής προς το ΒΑ Αιγαίο και τον Εύξεινο Πόντο όπως μαρτυρείται από τα αρχαιολογικά ευρήματα και αναφέρεται στη μυθολογία. Ο Πόντος υπήρξε σημαντική πηγή τροφοδοσίας των Αθηνών με σιτάρι γεγονός που παρότρυνε τους

Αθηναίους, να ελέγχουν στρατιωτικά τη θαλάσσια οδό που οδηγούσε στα στενά του Ελλησπόντου και του Βοσπόρου. Κατά την Πρωτοελλαδική εποχή (3η χιλιετία) στην περιοχή του κόλπου των Πρασιών, στην Πούντα, αναπτύχθηκε μικρός οικισμός και ένα μεγάλος μυκηναϊκός οικισμός με νεκροταφείο, στο ρέμα της Περάτης. Τα ευρήματα του νεκροταφείου τεκμηριώνουν την ακμή της περιοχής και τις σχέσεις της με την υπόλοιπη Μεσόγειο. Κατά τους ιστορικούς χρόνους στο νότιο τμήμα του Πόρτο-Ράφτη αναπτύχθηκε ο αρχαίος δήμος των Πρασιών ενώ στο βόρειο τμήμα του ο δήμος της Στειριάς. Η αρχαιολογική έρευνα αποκάλυψε στις Πρασιές το ιερό του Δηλίου Απόλλωνα, η λατρεία του οποίου αρχίζει στους μυκηναϊκούς χρόνους και διαρκεί μέχρι τους πρωτοχριστιανικούς. Το αρχαίο όνομα του οικισμού στο νότιο τμήμα του κόλπου, Πρασιάι, διατηρήθηκε μεταλλαγμένο σε Πρασάς ή, στα αρβανίτικα, Μπρασά, και αναφέρεται από αρκετούς περιηγητές, όπως οι J. Stuart στα 1787, W. M. Leake στα 1802, E. Dodwell στα 1805 και C. Wordsworth στα 1837. Ο αρχαιολόγος H. G. Lolling (1879), στο άρθρο του για τις Πρασιές, επισημαίνει λείψανα μώλου μέσα στη θάλασσα, ανάμεσα στον Άγιο Νικόλαο και τον Άγιο Σπυρίδωνα. Στους ελληνιστικούς χρόνους η Κορώνη εμφανίζεται οχυρωμένη. Τότε, ο ναύαρχος του Πτολεμαίου Β', Πάτροκλος φρόντισε για τη στρατιωτική ενίσχυση της περιοχής μετά από αίτηση των Αθηναίων για βοήθεια στην αντιμετώπιση των Μακεδόνων. Οι ανασκαφές του οχυρού αποκάλυψαν πολλά νομίσματα των Πτολεμαίων.

Το λιμάνι του Πόρτο Ράφτη υπήρξε πάντα ένα μια εναλλακτική λύση λιμανιού για την Αθήνα, όπως αναφέρεται και σε κείμενα περιηγητών, από τον ύστερο Μεσαίωνα μέχρι τους νεώτερους χρόνους. Σημείο κατατεθέν στην είσοδο του λιμανιού το άγαλμα που προσιδίαζε σε ράφτη και έδωσε το όνομα του σε αυτό. Ο περιηγητής Niccolo da Martoni που αποβιβάστηκε το 1395, στο Πόρτο Ράφτη αναφέρει πρώτος τα δύο αγάλματα, στο Ράφτη και τη Ραφτοπούλα. Μερικοί, όπως ο J. C. Hobhouse, πιστεύουν ότι το νησί Ράφτης χρησίμευε παλαιότερα ως φάρος. Ο Γερμανός αρχαιολόγος L. Ross (1834) ήταν ο πρώτος που αντιλήφθηκε σωστά ότι το άγαλμα του "ράφτη" παρίστανε όχι άνδρα, αλλά γυναίκα, θεότητα ή αυτοκράτειρα, είτε τη Ρηγίλλα, σύζυγο του Ηρώδη Αττικού.

Στη διάρκεια των πρώτων χριστιανικών αιώνων (4ος-7ος αι. μ.Χ.) αναπτύσσονται παράλιοι οικισμοί ως συνέχεια των προϋπαρχόντων στις ίδιες θέσεις με τους αρχαίους δήμους. Στη θέση "Δρίβλια", όπου τοποθετείται ο αρχαίος δήμος της Στειριάς αποκαλύφθηκαν τμήματα ενός τέτοιου οικισμού. Τα ερείπια μιας τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής, οργανωμένο νεκροταφείο, δημόσιο κτήριο, (φιλοσοφική σχολή;), λουτρικό συγκρότημα, λείψανα οικιών και σημαντικά κινητά ευρήματα, όπως γλυπτά, νομίσματα, κεραμικά, αντικείμενα μικροτεχνίας είναι ενδεικτικά της ακμής του πρωτοχριστιανικού αυτού οικισμού.

Στη θέση του ιερού του Απόλλωνα των Πρασιών εντοπίστηκε μια πρώιμη χριστιανική εκκλησία. Από το 12ο και παράλληλα με τη σταδιακή κατάρρευση της βυζαντινής αυτοκρατορίας και οι συχνές πειρατικές επιδρομές στη Μεσόγειο έπληξαν ιδιαίτερα τις παράλιες περιοχές με αποτέλεσμα τη μετοίκηση των κατοίκων στην ενδοχώρα. Ο βυζαντινός ναός της Αγ. Κυριακής χτίστηκε στη θέση «Μοναστήρι», ανατολικά της «Δρίβλιας» σε περιοχή φυσικά προστατευμένη και αθέατη από τη θάλασσα. Από το 13ο αι. οι δυτικοί κατακτητές κτίζουν μια σειρά πύργων κατάλοιπα των οποίων αναγνωρίζουμε μέχρι σήμερα στη Βραώνα, στο Πόρτο Ράφτη, στη Δάγλα).

Στα όψιμα χρόνια της τουρκοκρατίας ο όρμος του Πόρτο Ράφτη αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αγκυροβόλια των ανατολικών ακτών της Αττικής. Οι εκκλησίες του Αγ. Σπυρίδωνα, του Αγ. Νικολάου και της Αγ. Μαρίνας, διατρέχουν από βορρά προς νότο το τόξο του λιμανιού και είναι απτές αποδείξεις της

θρησκευτικής πίστης. Ο 20^{ος} αιώνας βρίσκει το Πόρτο Ράφτη ένα ήσυχο όρμο με ένα μικρό οικισμό ψαράδων αποτελούμενο από ελάχιστα σπίτια εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το λιμάνι, καθώς και μερικά μεμονωμένα σπιτάκια διάσπαρτα από τον Άγιο Σπυρίδωνα έως το Αυλάκι. Για το πρώτο μισό τουλάχιστον, του αιώνα μας το λιμάνι είχε εμπορική χρήση, αφού μέσω αυτού έρχονταν σε καθημερινή βάση τα φρέσκα λαχανικά από τα νησιά των Κυκλάδων προκειμένου να τροφοδοτηθεί η Αθήνα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το Πόρτο Ράφτη υπήρξε για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα το λιμάνι που χρησιμοποιούσε αποκλειστικά η Βιομηχανία Σιγαρέττων Καβάλας για τον εφοδιασμό του πληθυσμού της πρωτεύουσας με τσιγάρα.

Από τα αρχεία του Δήμου φαίνεται ότι τα δικαιώματα διακίνησης των προϊόντων αποτελούσαν μία από τις αξιολογότερες πηγές εσόδων του Μαρκοπούλου. Το λιμάνι χρησιμοποιούσε και ο συνεταιρισμός ΜΑΡΚΟ για τον εφοδιασμό των νησιών και της Βόρειας Ελλάδας με κρασί και μούστο, καθώς και για τις εξαγωγές των παραπάνω προϊόντων στη Μασσαλία. Ο Λιμνήν Μεσογαίας παραλίγο να αποτελέσει την αφετηρία του σιδηροδρόμου της Αττικής, προτιμήθηκε όμως ο Πειραιάς και έτσι η αρχική σκέψη έμεινε στα χαρτιά. Σήμερα ο Λιμνήν Μεσογαίας ή Πάνορμος ή Πρασιές ή Πόρτο Ράφτη είναι ένας οικισμός τριών χιλιάδων μόνιμων κατοίκων και θέρετρο ογδόντα περίπου χιλιάδων καλοκαιρινών οικιστών.

6.4.3 Μερέντα

Οι φιλολογικές και ιστορικές πηγές επιβεβαιώνουν την ιστορικότητα του ονόματος Μερέντα αλλά και της περιοχής που κατονομάζει. Υπάρχει η αναφορά για τον Μυρρινούσιο βασιλιά Κόλαινο, ο οποίος βασιλεύε στην περιοχή της σημερινής Μερέντας. Οι δήμοι: Μυρρινούς (Μερέντα), Πρασιές (Πρασάς ή Μπρασάς), Στειλία (Ντριβλία), Κύθηρος (Λιγόρι), Αγγελή (Αγγελίσι), Φιλαΐδες (Βραώνα), αλλά και το Ιερό της Αρτέμιδος στη Βραώνα, εντοπίζονται ιστορικά στη σημερινή περιοχή Μαρκοπούλου και συμμετείχαν στην Αθηναϊκή επικράτεια με άλλους 168 “Κλεισθένειους Δήμους”.

Οι αρχαίοι Δήμοι της περιοχής του σημερινού Μαρκοπούλου συρρικνώθηκαν και μεταλλάχθηκαν σε μικρούς αγροτικούς οικισμούς κατά τους Ρωμαϊκούς Χρόνους. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους δε, καταστράφηκε ό,τι είχε απομείνει από τα αρχαία μνημεία. Το 13ο αιώνα επιβάλλονται στην περιοχή οι Γάλλοι δούκες Ντε λα Ρός. Αποδείξεις της παρουσίας τους οι δύο πύργοι, ο “Πύργος” της Βραώνας και ο “Πύργος” της Λιάδας. Από το 14ο αιώνα και για εβδομήντα χρόνια οι Καταλανοί κυριαρχούν με τρομοκρατία. Τους διαδέχονται οι Φλωρεντινοί Ατζαγιόλι στα τέλη του 14ου και το μισό 15ο αιώνα. Με δική τους πρωτοβουλία κάλεσαν αλβανόφωνα Ηπειρωτικά φύλα, ελληνικής καταγωγής να εποικίσουν τον τόπο.

6.5 Αρχαιολογικές έρευνες: Χώροι, Μνημεία, Θέσεις

6.5.1 Βραυρώνα

Η Βραυρώνα ήταν μία από τις 12 προϊστορικές πόλεις, στην ανατολική παραλία της Αττικής μεταξύ των σημερινών λιμανιών: της Ραφήνας από το βορρά και του Πόρτο- Ράφτη από το Νότο. Λείψανα του δήμου αποκαλύφθηκαν στο λόφο δυτικά της προϊστορικής ακρόπολης κοντά στη θέση «Κήποι», νοτία του μικρού ρεύματος, που εκβάλλει στη θάλασσα της Βραυρώνας. Η Βραυρώνα επιβίωσε για πολλούς αιώνες εξαιτίας της λατρείας της Βραυρωνίας Αρτέμιδος, το ιερό της οποίας βρισκόταν κοντά στους βόρειους πρόποδες

της αρχαίας πόλης. Ακόμη και το νεοελληνικό τοπωνύμιο «Βραυρώνα» διατηρεί γλωσσικά στοιχεία του ονόματος της προϊστορικής πόλης. Κατά τους αρχαιότερους χρόνους η θάλασσα έφθανε μέχρι τους πρόποδες της ακρόπολης, με τον καιρό όμως σχηματίστηκε από τις προσχώσεις του ποταμού Ερασίνου η σημερινή πεδινή έκταση που υπήρξε άλλοτε ο μυχός του κόλπου της Βραυρώνας. Κατά τους ιστορικούς χρόνους η περιοχή της Βραυρώνας εξακολούθησε να κατοικείται πυκνά χάρη στην ευφορία του εδάφους, τα πλούσια υπόγεια ύδατα και τις πηγές. Αλλά το κέντρο της ζωής μετατέθηκε πιο δυτικά. Λείψανα κτιρίων και τάφοι γεωμετρικών, αρχαϊκών, κλασικών και ρωμαϊκών χρόνων βρέθηκαν στους γύρω λόφους και στην πεδιάδα. Στο λόφο «Καψάλα», ΒΔ της ακρόπολης βρέθηκαν τάφοι γεωμετρικών και κλασικών χρόνων και ανεσκάφησαν ερείπια οικισμού δυτικά και νότια του λόφου που εκτείνεται μεταξύ των θέσεων «Κήττοι» και «Μετόχι» της Βραυρώνας. Στο λόφο αυτό πιθανότατα βρισκόταν ο δήμος των Φιλαϊδών. Πιο νότια, στο λόφο του Αγίου Δημητρίου, βρέθηκαν τάφοι και ερείπια αρχαϊκού ιερού. Στη θέση «Λε-Δεσπότη» κοντά, στους νότιους πρόποδες του λόφου της Καψάλας, σώζονται εντός των αμπελώνων ερείπια κτιρίων Ρωμαϊκών χρόνων.

6.5.1.1 Προϊστορική περίοδος

i. Μεσοελλαδική εγκατάσταση στον Ιερό λόφο της Βραυρώνας:

Στην ακρόπολη της Βραυρώνας πρώτος ο Βαλέριος Στάης παρατήρησε λαξεύματα στο βράχο, υπόγειες οπές και διάσπαρτους ογκόλιθους που μαρτυρούσαν την ύπαρξη τείχους φρουρίου. Το 1955 η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως, υπό την επίβλεψη του εφόρου αρχαιοτήτων Ι. Παπαδημητρίου, μια σημαντικότερη μεσοελλαδική ακρόπολη, η οποία δεσπάζει στην κορυφή του λόφου.

Στη βόρεια και νότια πλαγιά του λόφου, αποκαλύφθηκαν διαδοχικοί ισχυροί περίβολοι που πιθανόν να λειτουργούσαν ως οχυρωματικά τείχη, χτισμένα κατά τον Κυκλώπειο τρόπο. Οι περίβολοι ήταν χτισμένοι με τρόπο που σχημάτιζαν επίπεδα πάνω στα οποία τοποθετήθηκαν κτιριακές εγκαταστάσεις. Κατά τις εργασίες ανασκαφής αποκαλύφθηκε οικία, αποτελούμενη από δύο δωμάτια, με τοίχους από μικρούς λίθους και ωμές πλίνθους που σώζονταν σε ύψος 2μ. Τόσο η οικία και όσοι και οι τοίχοι που βρέθηκαν πάνω στον λόφο, χρονολογούνται στη Μεσοελλαδική εποχή με βάση τα κινητά ευρήματα και την κεραμική. Επίσης πάνω στον λόφο αποκαλύφθηκαν δύο τάφοι χωρίς προσφορές, τα λεγόμενα κτερίσματα.

ii. Μυκηναϊκή εγκατάσταση στον Ιερό λόφο της Βραυρώνας

Οι ανασκαφές στην ακρόπολη της Βραυρώνας εντόπισαν κτιριακά κατάλοιπα και ευρήματα που χρονολογούνται στην Υστεροελλαδική περίοδο (1550-1200 πΧ.) και αποδεικνύουν την ανθρώπινη παρουσία. Ο Ι. Παπαδημητρίου το 1955 και 1956 αποκάλυψε στην κορυφή του λόφου, οικία των μυκηναϊκών χρόνων η οποία φαίνεται πως είχε κατασκευαστεί κατά την Μεσοελλαδική εποχή.

Παράλληλα στην βόρεια παρυφή της κορυφής του λόφου αποκαλύφθηκε τοίχος-ανάλημμα που υποστήριζε το βόρειο τοίχο μυκηναϊκής οικίας. Τμήματα μεγάλου πύθου και κεραμική στο δάπεδο της οικίας χρονολόγησαν την εγκατάσταση στην Υστεροελλαδικούς ΙΙ και ΙΙΙΑ περίοδο.

Το 1962, στη ανατολική κλιτύ του λόφου ήρθε στο φως οικία μυκηναϊκών χρόνων, στο δάπεδο της οποίας βρέθηκε κυκλική εστία και δύο αγγεία της Υστεροελλαδικής ΙΙΙΒ περιόδου, πήλινα ειδώλια και σφονδύλια. Το είδος των ευρημάτων παραπέμπουν και σε άλλη χρήση της οικίας, πιθανόν τελετουργική.

Στην ακρόπολη δεν βρέθηκαν κατάλοιπα άλλων υστερότερων ή ιστορικών χρόνων, ενώ τα ιστορικά γεγονότα και τα φυσικά στοιχεία οδηγούν στην υπόθεση ότι η πόλη εγκαταλείφθηκε στα τέλη του 14ου αι. π.Χ. Το γεγονός αυτό μπορεί να συνδεθεί με την παράδοση που αναφέρει τη συνένωση των 12 πόλεων της Αττικής με την πόλη των Αθηνών, από το Θησέα. Μέχρι τότε η Αττική επί Κέκροπος και παλαιότερων βασιλέων κατοικούνταν κατά πόλεις που είχαν τους δικούς τους άρχοντες και πρυτανεία, όπως αναφέρεται στο Θουκυδίδη (II, 15).

6.5.1.2 Κλασική περίοδος

i. **Ιερό Αρτέμιδος και Στοά**

Στους κλασικούς χρόνους τον οικισμό της Βραυρώνας αντικατέστησε ο δήμος των Φιλαϊδών, του οποίου η ύπαρξη τεκμηριώθηκε και επιγραφικά. Η συγκρότηση του δήμου οφείλεται σε μια νέα μορφή πολιτειακής οργάνωσης που εισήγαγε ο Κλεισθένης. Ο αρχαϊκός ναός της Αρτέμιδος αντικαταστάθηκε από την οικοδόμηση ενός νέου ναού το 485 π.Χ. Ο ναός αυτός καταστράφηκε από τους Πέρσες το 480 π.Χ. και ανοικοδομήθηκε γύρω στα 420 π.Χ. και πάλι, μαζί με τη μεγάλη στοά. Η στοά αυτή όριζε το τέμενος από τα δυτικά, τα βόρεια και τα ανατολικά. Το μεγάλο στωικό οικοδόμημα περιελάμβανε μικρά τετράγωνα δωμάτια με κλίνες για τη φιλοξενία μικρών παιδιών που εκτελούσαν το τάμα των γονέων τους προς τη θεά. Υπήρχε επίσης μια βόρεια στοά και πρόπυλο στα δυτικά, από όπου γινόταν η είσοδος των πιστών στο τέμενος.

Η λατρεία της Βραυρωνίας Αρτέμιδος αναδείχθηκε ιδιαίτερα στα χρόνια του Πεισίστρατου. Δημιουργήθηκε μάλιστα ειδικό τέμενος νοτιοανατολικά των Προπυλαίων, το λεγόμενο «Βραυρώνιον». Κατά τη γιορτή των Βραυρωνίων, η οποία λάμβανε χώρα κάθε τέσσερα χρόνια, ξεκινούσε πομπή από το Βραυρώνιο με προορισμό το αγροτικό ιερό της Βραυρωνίας Αρτέμιδος, θεάς του τοκετού και του γάμου.

Η «αρκτεία» ήταν μια τελετουργική διαδικασία, στα πλαίσια των Βραυρωνίων, κατά την οποία έφηβα κορίτσια 10-14 ετών, οι «άρκτοι» διέμεναν στο τέμενος. Υπήρχε η παράδοση όλες οι Αθηναίες να αφήνουν το σπίτι των γονιών τους για κάποιο διάστημα για να ζήσουν στο ιερό της Βραυρωνίας Αρτέμιδος, να εξαγνιστούν πριν το γάμο τους και να προετοιμαστούν για τη νέα τους ζωή. Επίσης διεξάγονταν αγώνες ραψωδίας και ιππικοί αγώνες στους ιππώνες, που δεν έχουν ακόμα εντοπισθεί. Ειδικά ο δήμος των Φιλαϊδών κατέκτησε πολλές διακρίσεις σε ιππικούς αγώνες.

Επίσης, στο ιερό της Αρτέμιδος, γιορτάζονταν και τα μικρά ή «κατ' αγρούς Διόνυσια». Το ιερό εγκαταλείπεται στο τέλος του 3ου αιώνα π.Χ., και καταστρέφεται από τον Αντίγονο και στη συνέχεια από τον ποταμό Ερασίνο.

6.5.1.3 Παλαιοχριστιανική και Πρωτοβυζαντινή περίοδος

i. **Βασιλική στη Βραυρώνα**

Η παλαιοχριστιανική βασιλική της Βραυρώνας βρίσκεται δυτικά του ναού της Βραυρωνίας Αρτέμιδος, σε απόσταση λίγων μέτρων από αυτή. Ανακαλύφθηκε το 1951 με επίβλεψη του αρχιτέκτονα Ευσταθίου Στίκα. Ο ναός αναγνωρίστηκε τυπολογικά ως τρίκλιτη βασιλική, σχήμα αρκετά συνηθισμένο για την εποχή. Ο ναός κτίστηκε μετά τα μέσα του 5ου μ.Χ. αιώνα και καταστράφηκε περίπου τον 10ο αιώνα. Η θέση να

εγκαταλείφθηκε εντελώς τουλάχιστον για οκτώ περίπου αιώνες με αφορμή την ανασφάλεια που προκαλούσαν οι συχνές επιδρομές πειρατών στην περιοχή. Αργότερα ο χώρος έγινε κοιμητήριο, όπως αποδεικνύουν ανεσκαμμένοι τάφοι και μια επιγραφή. Πολλές μάλιστα από τις καλυπτήριες πλάκες των τάφων δεν ήταν παρά θωράκια του ναού σε δεύτερη χρήση.

Η ιστορία του ναού συνεχίστηκε στις αρχές του 18ου αιώνα, οπότε και κτίστηκε στο εσωτερικό του κεντρικού κλίτους της βασιλικής, μονόχωρος ναΐσκος που σώζει μόνο τη θεμελίωσή του. Παραδόξως δεν έχουν βρεθεί στοιχεία που ταυτίζουν τους ναούς με τα ονόματα κάποιων αγίων στους οποίους ήταν αφιερωμένοι.

6.5.1.4 Υστεροβυζαντινή περίοδος

i. **Άγιος Γεώργιος**

Ο ναΐσκος του Αγίου Γεωργίου χτίστηκε μέσα στον αρχαιολογικό χώρο της Βραυρώνας στο β' μισό του 15ου αιώνα και απέχει λίγα μέτρα από την Παλαιохριστιανική βασιλική της Βραυρώνας. Το εκκλησάκι θεμελιώθηκε στη βορειοδυτική πλευρά του ιερού βράχου και ένα τμήμα του είναι λαξευμένο μέσα σε αυτόν. Είναι κατασκευασμένος από αρχαίο και παλαιохριστιανικό οικοδομικό υλικό και ανήκει σε έναν ιδιαίτερο τύπο μονόχωρου ναού με τρούλλο, ο οποίος στηρίζεται σταυροειδώς σε τυφλά αψιδώματα. Η στέγη του είναι δίρριχτη και καλύπτεται από κεραμίδες. Εσωτερικά όλοι του οι τοίχοι καλύπτονται από τοιχογραφίες. Αλλά και πριν από το σημερινά σωζόμενο ναό υπήρχε άλλος ναός μεγαλύτερων διαστάσεων, όπως καταδεικνύει τμήμα ημικυκλικής αψίδας, που σώζεται μπροστά από τη μικρή κόγχη του ναΐσκου.

Οι εργασίες του 1962 αποκατέστησαν το ναΐσκο, όσο ήταν εφικτό, στην αρχική του μορφή. Αφαιρέθηκαν δηλαδή νεότερα προσκτίσματα από τη δυτική του πλευρά, που επιμήκυναν ασύμμετρα το κτίσμα, αφαιρέθηκε ευτελές μεταγενέστερο κτιστό τέμπλο αλλά και η στρώση σύγχρονων πλακιδίων δαπέδου. Η αφαίρεση του σύγχρονου δαπέδου αποκάλυψε την επιφάνεια του βράχου που χρησίμευε αρχικά ως δάπεδο του ναού. Στο βράχο αυτό εντοπίστηκαν λαξεύματα πάνω στα οποία πιθανόν χτίστηκαν κτίρια που είχαν σχέση με τον παρακείμενο αρχαίο ναό.

6.5.1.5 Υστεροβυζαντινοί Χρόνοι – Τουρκοκρατία

i. **Άγιος Δημήτριος**

Κατά την περίοδο αυτή μεγάλο μέρος της Βραυρώνας πέρασε στα χέρια της Μονής Πεντέλης, μετόχι της οποίας αποτελεί και ο μικρός ναός του Αγίου Δημητρίου. Ο ναός αυτός βρίσκεται νοτιοανατολικά του μεσαιωνικού πύργου της Βραυρώνας μέσα σε πυκνή συστάδα δέντρων. Πρόκειται για μονόκλιτη βασιλική με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη, διαστάσεων 5,20 X 2,85μ. Είναι κατασκευασμένη από αργούς λίθους και ίσως αρχιτεκτονικά μέλη από αρχαιότερα κτίρια. Επειδή όμως εξωτερικά οι επιφάνειες των τοίχων καλύπτονται από επιχρίσματα και επάλληλα στρώματα ασβέστη, τα μέλη αυτά δεν είναι εμφανή. Επίσης η αψίδα του ιερού είναι τρίπλευρη, συγκεκριμένα ημιεξαγωνική, και μιμείται βυζαντινά πρότυπα. Στη δυτική πλευρά του ναΐσκου ωστόσο η αρχική του πρόσοψη αλλοιώθηκε ύστερα από την προσθήκη νάρθηκα το 1983. Εσωτερικά η οροφή του ναού είναι ημικυκλική, καθώς και η κόγχη του ιερού. Το ιερό, εντός του

οποίου είναι εντοιχισμένη η αγία Τράπεζα με μικρό φωτιστικό άνοιγμα πάνω από αυτήν, χωρίζεται από τον κυρίως ναό με ξύλινο τέμπλο, που στηρίζεται σε βάση από πεντελικό μάρμαρο. Σύμφωνα με επιγραφή που βρίσκεται στο τέμπλο, γύρω στα 1915-'16 ο αρχιμανδρίτης της Μονής Πεντέλης Παρθένιος Οικονομόπουλος ανέλαβε την ανακαίνιση του ναού, στα πλαίσια της οποίας αντικαταστάθηκε το κτιστό τέμπλο με το ξύλινο και τοποθετήθηκαν επιχρίσματα στους τοίχους, προκειμένου να καλύψουν τις ήδη αρκετά φθαρμένες τοιχογραφίες, έτσι ώστε η εσωτερική του όψη να είναι περιποιημένη. Οι μόνες τοιχογραφίες που διασώθηκαν είναι αυτές της κόγχης του ιερού. Οι τοιχογραφίες, αλλά και οι ίδρυση του ναού τοποθετούνται χρονικά στο πρώτο μισό του 18ου αιώνα.

ii. **Άγιος Θωμάς**

Ο ναΐσκος του Αγίου Θωμά χτίστηκε σε ένα σημείο του δρόμου που οδηγεί από το Μαρκόπουλο στη Βραυρώνα και χρονολογείται στο β' μισό του 18ου αιώνα. Πρόκειται για απλή μονόκλιτη βασιλική με δίριχτη στέγη, η οποία στο εσωτερικό της δημιουργεί ημικυλινδρική καμάρα. Το ιερό βρίσκεται εντός ημικυκλικής κόγχης και χωρίζεται από τον κυρίως ναό με κτιστό τέμπλο μεταγενέστερης κατασκευής. Η αγία Τράπεζα είναι εντοιχισμένη και καταλαμβάνει όλη την έκταση της αψίδας του ιερού, πάνω στην οποία υπάρχει παράθυρο φωτισμού σε μορφή πολεμίστρας. Ο ναός αυτός πιθανότατα είχε γκρεμιστεί και ξαναχτίστηκε στο ίδιο σημείο. Υπέρ αυτής της άποψης συνηγορούν αφενός η παντελής έλλειψη συμμετρίας και αφετέρου η πρόχειρη κατασκευή των τοίχων, σε συνδυασμό με ορισμένα μορφολογικά στοιχεία, όπως είναι η απουσία γλυπτού διακόσμου. Επιπλέον το ναΐδριο έχει δεχτεί πολλές μεταγενέστερες μετασκευές. Για την ακρίβεια αφαιρέθηκαν οι κεραμίδες της στέγης και διαμορφώθηκε πάνω από την κεντρική είσοδο στο δυτικό τμήμα του ναού τριγωνικό αέτωμα, στο εσωτερικό του οποίου υπάρχει διακοσμητικό κυκλικό μετάλλιο από πωρόλιθο. Επίσης τα επάλληλα στρώματα ασβέστη έχουν καλύψει την επιφάνεια των τοίχων. Αξιοσημείωτος είναι επίσης ο αριθμός των αρχαίων και παλαιοχριστιανικών αρχιτεκτονικών μελών, τα οποία είναι διάσπαρτα στο χώρο και υποδηλώνουν την ύπαρξη προγενέστερου ναού στη θέση αυτού που είναι ορατός σήμερα. Πολλά από αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή πεζουλιών που έχουν κτιστεί γύρω από το ναό ως αναλήμματα, προκειμένου να συγκρατήσουν το έδαφος, καθώς εκείνος είναι κτισμένος σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του δρόμου.

Υπάρχει η άποψη ότι ο ναός του Αγίου Θωμά παλιά ήταν μοναστήρι, όπου οι μοναχοί ασχολούνταν με τη συλλογή βοτάνων με σκοπό την ίαση ασθενειών. Επίσης το τοπωνύμιο της περιοχής στην οποία έχει ιδρυθεί ο ναΐσκος αυτός είναι «Κλήσα Μόσχου», δηλαδή η εκκλησιά του Μόσχου.

6.5.2 Μαρκόπουλο

6.5.2.1 Ελληνιστική περίοδος

i. **Πύργος Λημικού**

Στη θέση Λημικό βρέθηκαν ερείπια πύργου ελληνιστικής εποχής. Ο πύργος πιθανότατα κατασκευάστηκε στα πλαίσια του στρατηγικού ελέγχου της Αττικής από τον Πάτροκλο, στρατηγό του Πτολεμαίου Β', ο οποίος κατέφθασε στην Αττική, σε βοήθεια των Αθηναίων έναντι των Μακεδόνων. Πρόκειται για τετράγωνο

κτίσμα κατασκευασμένο από μεγάλου μεγέθους ορθογώνιους λίθους. Σήμερα διατηρούνται μόνο τα θεμέλιά του, καθώς και τμήμα του νότιου τοίχου, ωστόσο θα πρέπει να είχε ορόφους, μικρά ανοίγματα σε μεγάλο ύψος για λόγους προστασίας και επάλξεις. Μάλιστα είναι χτισμένο πάνω σε χαμηλό λόφο, έτσι ώστε από την κορυφή του να υπάρχει καλή εποπτεία της ευρύτερης περιοχής. Στον περιβάλλοντα χώρο του πύργου υπάρχουν διάσπαρτοι κατεργασμένοι λίθοι, καθώς και αρκετή κεραμική. Βασική αιτία της κακής του διατήρησης σύμφωνα με μαρτυρίες αποτελεί η επαναχρησιμοποίηση των κατεργασμένων λίθων ως οικοδομικού υλικού για την κατασκευή του ιερού ναού του Αγίου Ιωάννου, ο οποίος χτίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα και βρίσκεται στην κεντρική πλατεία Μαρκοπούλου.

6.5.2.2 Παλαιοχριστιανική και Πρωτοβυζαντινή περίοδος

i. Άγιος Αιμιλιανός στη Λιάδα

Στους πρόποδες του λόφου της Λιάδας βρίσκονται τα ερείπια ναού αφιερωμένου στον Άγιο Αιμιλιανό, αν και οι κάτοικοι υποστηρίζουν ότι πρόκειται για τον Άγιο Σεβαστιανό. Ο ναός χαρακτηρίζεται από τρεις οικοδομικές φάσεις. Η πρώτη φάση χρονολογείται στα τέλη του 7ου και στις αρχές του 8ου αιώνα μ.Χ., σύμφωνα με στοιχεία που έδωσαν τα κινητά ευρήματα. Πιθανότατα υπήρξε τρίκλιτη βασιλική και μάλιστα φαίνεται ότι οικοδομήθηκε πάνω σε θεμέλια αρχαίου κτιρίου, ίσως ναού. Είναι άλλωστε γνωστό ότι στην περιοχή αυτή τοποθετείται ο αρχαίος δήμος Αγνούντος. Η δεύτερη οικοδομική φάση προέκυψε μετά την καταστροφή της παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Στη θέση της χτίστηκε και πάλι ένας ναός αρκετά μικρότερων διαστάσεων. Είναι μονόχωρος με ημικυκλική αψίδα και ατά μήκος των μακρών πλευρών διατηρούνται οι βάσεις που στήριζαν εσωτερική κιονοστοιχία. Στον νότιο μακρό τοίχο υπάρχουν δύο πλευρικά ανοίγματα εισόδου, ενώ στον δυτικό βρίσκεται η κεντρική είσοδος του ναού, μπροστά από την οποία υπάρχει υπόγειος χώρος γεμάτος ανθρώπινα οστά. Ίσως πρόκειται για οστεοφυλάκιο. Κατά μήκος της νότιας πλευράς κτίζεται λίγο αργότερα παρεκκλήσιο, το οποίο επικοινωνεί με τον κυρίως ναό μέσω δύο θυρών. Η τρίτη φάση του ναού αφορά οικοδομικές επεμβάσεις στο ιερό, όπου η αψίδα αντικαθίσταται με μια μικρότερη από την προηγούμενη. Τόσο η δεύτερη όσο και η τρίτη οικοδομική φάση χρονολογούνται Υστεροβυζαντινούς χρόνους. Νότια του παρεκκλησίου και κοντά στην κόγχη του ιερού βρέθηκε τάφος. Λίγα μέτρα νοτιοδυτικά, ένα ακόμη ανεξάρτητο οικοδόμημα σταυροειδούς κάτοψης, λειτουργούσε πιθανόν ως βαπτιστήριο.

6.5.2.3 Υστεροβυζαντινή περίοδος

i. Πύργος Λιάδας

Κατά την πρώτη περίοδο της Λατινοκρατίας, επί κυριαρχίας δηλαδή των Γάλλων δουκών de la Roche (1204-1311), άρχισαν να κτίζονται στην Αττική, και κυρίως σε υψώματα ή περάσματα, πύργοι ως παρατηρητήρια, οι γνωστές «βίγλες», με στόχο τον έλεγχο των περιοχών και την προειδοποίηση των πληθυσμών σε περιπτώσεις πειρατικών επιδρομών. Οι βιγλάτορες αποτελούσαν την μόνιμη φρουρά των πύργων αυτών. Όταν έβλεπαν πειρατικό καράβι στον ορίζοντα ειδοποιούσαν τους κατοίκους με σήματα καπνού την ημέρα και φωτιά τη νύχτα .

Είναι κτισμένος στην κορυφή χαμηλού λόφου στα νοτιοανατολικά της κατοικημένης περιοχής του

Μαρκοπούλου πλησίον του οικισμού Ντάγλα. Ο πύργος έχει τετράπλευρη κάτοψη και είναι κατασκευασμένος από λαξευμένους λίθους μεγάλου και μεσαίου μεγέθους, ενώ μεταξύ τους έχουν τοποθετηθεί ως ενίσχυση του κονιάματος θραύσματα κεράμων. Αποτελείται από δύο ορόφους με επάλληλες θολωτές κατασκευές και διατηρεί μικρά ανοίγματα για φωτισμό σε υψηλό σημείο, ώστε να μην είναι προσιτά από τους επιδρομείς. Για τον ίδιο λόγο και το άνοιγμα της εισόδου βρίσκεται στο 1,60μ. από την επιφάνεια του εδάφους. Το συνολικό ύψος του είναι 8,55μ. Δυστυχώς δεν διατηρούνται οι επάλξεις. Πάνω από την θύρα υπάρχει παραλληλόγραμμη βάθυνση στον τοίχο, όπου πιθανότατα ήταν τοποθετημένη πλάκα, που έφερε κάποιο οικόσημο ή άλλο σύμβολο.

ii. Παναγιά Βαραμπά

Το εκκλησάκι της Παναγίας του 13ου αιώνα χτίστηκε στην κορυφή υψώματος, στην περιοχή Βαραμπά, βόρεια του Μαρκόπουλου. Πρόκειται για μονόκλιτο ελεύθερο σταυροειδή ναό με διαστάσεις 6,50 X 4,65μ. Διαθέτει τρίπλευρη αψίδα ιερού, οκτάπλευρο τρούλλο και η στέγη του είναι δίρριχτη. Το ιερό βήμα χωρίζεται από τον κυρίως ναό με κτιστό τέμπλο κατασκευασμένο σε μεταγενέστερη φάση. Τμήματα ενεπίγραφων επιτύμβιων στηλών έχουν ενσωματωθεί και αποτελούν δομικά στοιχεία των τοίχων του ναού. Η είσοδος του ναού βρίσκεται στην δυτική πλευρά. Ο ναός έφερε πλούσιο τοιχογραφικό διάκοσμο πέντε χρονικών φάσεων που σήμερα είναι επιχρισμένοι. Η πρώτη φάση τοποθετείται στα τέλη του 12ου και στις αρχές του 13ου αιώνα αλλά καταστράφηκε από τους Τούρκους. Τον 18ο αιώνα η εκκλησία εικονογραφείται από την αρχή και μάλιστα από μαθητές του Γεωργίου Μάρκου. Στη φάση αυτή ανήκουν οι τοιχογραφίες του κτιστού τέμπλου. Τέλος στα τέλη του 19ου αιώνα ένας άλλος ζωγράφος αλλοίωσε τις ήδη υπάρχουσες τοιχογραφίες, ζωγραφίζοντας πάνω τους με λαδομπογιά. Και οι πέντε αγιογράφοι είναι ανώνυμοι. Ωστόσο το έργο τους αποτελεί φορέα των καλλιτεχνικών τάσεων της εποχής τους αν και η τεχνοτροπία τους είναι επαρχιακή. Οι κακές συνθήκες διατήρησης του μνημείου έχουν συντελέσει στην μερική φθορά των τοιχογραφιών.

6.5.2.4 Μεταβυζαντινοί χρόνοι – Τουρκοκρατία

i. Αγία Παρασκευή και Αγία Θέκλη

Ανάμεσα στα ναύδρια της περιοχής, ξεχωρίζουν δύο εκκλησίες στην κεντρική πλατεία της πόλης, αφιερωμένες στην Αγία Παρασκευή και την Αγία Θέκλη. Η Αγία Παρασκευή κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 1730-1740 και ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη. Η αψίδα του ιερού είναι ημικυκλική και καλύπτεται με κεραμίδια. Στη δυτική πλευρά της υπάρχει τοξωτό άνοιγμα εισόδου, ενώ πάνω από αυτό βρίσκεται τυφλό τόξο, στο βάθος του οποίου είναι ζωγραφισμένη η μορφή της αγίας. Στα αριστερά της θύρας υπάρχει ένα επιτύμβιο ανάγλυφο του 4ου αιώνα π.Χ. που απεικονίζει σκηνή αποχαιρετισμού νεκρού από ζώντες της οικογένειας. Ο εξωτερικός διάκοσμος του ναού φέρει εναλλασσόμενες κίτρινες και καστανέρυθρες οριζόντιες ταινίες, χρονολογούμενες το 1910. Η κόγχη του ιερού χωρίζεται από τον υπόλοιπο ναό με κτιστό τέμπλο. Όλοι οι τοίχοι του ναού καλύπτονται από εξαιρετικές τοιχογραφίες, οι οποίες με βάση επιγραφές φιλοτεχνήθηκαν το 1741 από τον αγιογράφο Γεώργιο Μάρκου και το 1751 από τον αδελφό του Γεωργίου, Αντώνιο Μάρκου, και τον Γεώργιο Κυπριώτη, που ήταν μαθητές του.

Το ναυδριο της Αγίας Θέκλας είναι λίγο υστερότερο από αυτό της Αγίας Παρασκευής, και η ίδρυσή του χρονολογείται στο χρονικό διάστημα 1730-1750. Ανήκει και αυτό στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη. Στην αψίδα του, που ουσιαστικά πρόκειται για μία αβαθή κόγχη, υπάρχει μικρό φωτιστικό άνοιγμα, όπως άλλωστε και στον κάθετο τοίχο πάνω από αυτήν. Η θύρα εισόδου στα δυτικά είναι τοξωτή, πάνω από την οποία δημιουργείται τυφλό τόξο, που έχει στο βάθος του ζωγραφισμένη τη μορφή της αγίας. Εσωτερικά η οροφή είναι ημικυλινδρική και σε καθέναν από τους μακρούς τοίχους δημιουργούνται δύο τυφλά τόξα. Κτιστό τέμπλο διαχωρίζει τον κυρίως ναό από το ιερό, στην κόγχη του οποίου βρίσκεται εντοιχισμένη η αγία Τράπεζα, κατασκευασμένη μάλιστα από τμήμα αρχαίου μαρμάρινου κίονα. Οι τοιχογραφίες, σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει πάνω από την Ωραία Πύλη, χρονολογούνται το 1767 και πιθανόν είναι έργα των μαθητών του Γεωργίου Μάρκου. Για κάποιο χρονικό διάστημα ο περίβολος των δύο εκκλησιών χρησίμευσε ως νεκροταφείο, το οποίο καταργήθηκε το 1882, οπότε και αποφασίστηκε η μεταφορά του στη θέση που βρίσκεται σήμερα.

ii. Παναγιά στο Νεκροταφείο

Ο ναός της Παναγίας στο νεκροταφείο είναι αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου και βρίσκεται βορειοδυτικά του Μαρκοπούλου στο δρόμο προς Αθήνα. Ο ναός ακολουθεί το τυπικό σχήμα των Μεταβυζαντινών χρόνων της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη στέγη και χρονολογείται στις αρχές του 18ου αιώνα. Η αψίδα του ιερού είναι τρίπλευρη, ημιεξαγωνική, και φέρει τετράγωνο μικρό παράθυρο για φωτισμό. Μεταξύ του κυρίως ναού και του ιερού υπάρχει κτιστό τέμπλο, πάνω από το οποίο έχει τοποθετηθεί ξύλινο επιστύλιο με γραπτή φυτική διακόσμηση. Επίσης το ανώτερο σημείο της Ωραίας Πύλης είναι τοξοειδές. Εντός της κόγχης του ιερού βρίσκεται εντοιχισμένη η αγία Τράπεζα, στα αριστερά της οποίας υπάρχει μικρότερη κόγχη, που ονομάζεται «αγία Πρόθεση». Όλοι οι τοίχοι φέρουν τοιχογραφίες, οι οποίες όμως σώζονται αποσπασματικά. Μάλιστα στο τέμπλο υπάρχει επιγραφή όπου αναφέρεται ως έτος αγιογράφησης το 1767, ενώ τα έργα αποδίδονται στον ζωγράφο Γεώργιο Μάρκου ή στο συνεργείο του. Κατά τις εργασίες συντήρησης που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 1890-1900 πολλές από τις τοιχογραφίες ζωγραφίστηκαν από πάνω με λαδομπογιά με αποτέλεσμα να αλλοιωθούν αισθητά. Στα 1882 αποφασίστηκε η μεταφορά του νεκροταφείου του Μαρκοπούλου από τον περίβολο της Αγίας Παρασκευής, στη σημερινή του θέση.

6.5.2.5 Μεσοβυζαντινή περίοδος

i Ναός των Ταξιαρχών στον Ντάγλα

Ο ναός ανήκει στον τύπο της απλής μονόκλιτης βασιλικής, με διαστάσεις 9,15 X 3,10μ. Κατασκευάστηκε από αρχαίο οικοδομικό υλικό σε β' χρήση. Άλλωστε στην περιοχή τοποθετείται ο αρχαίος δήμος Αγνούντος, ο οποίος ήταν ακμαιότατος κατά τον 5ο και 4ο αιώνα π.Χ. Σε ό,τι αφορά τη μορφή του. Το ιερό σχηματίζεται από ημικυκλική αψίδα. Κατά μήκος κάθε μακράς πλευράς υπάρχουν δύο τυφλά τόξα και δύο θύρες σε απόλυτη μεταξύ τους συμμετρία, ενώ η κυρία είσοδος βρίσκεται στη δυτική πλευρά. Διατηρείται μεγάλο τμήμα του βόρειου τοίχου μέχρι την οροφή, η οποία φαίνεται ότι ήταν θολωτή. Επίσης σώζεται τμήμα της κόγχης του ιερού. Η παράδοση αναφέρει ότι το ναυδριο αυτό αποτελεί μία πρωιμότερη φάση του ναού των Παμμειγίστων Ταξιαρχών, ο οποίος βρίσκεται νοτιότερα.

6.5.2.6 Υστεροβυζαντινή περίοδος

i. Ταξιάρχης στον Ντάγλα

Κατά την πρώτη περίοδο της Λατινοκρατίας (1204-1311), ιδρύθηκαν ορισμένοι ναΐσκοι. Ο μόνος που διατηρείται είναι ο ναός των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, που είναι γνωστός στους περίοικους ως Άγιος Ταξιάρχης. Χρονολογείται στα τέλη του 12ου αιώνα και ακολουθεί τον τύπο του ελεύθερου σταυρού με τρούλλο. Η αψίδα του ιερού είναι ημικυκλική και φέρει κεραμοσκεπή στέγη και φωτιστικό άνοιγμα. Ο τρούλλος ωοειδούς σχήματος πατά πάνω σε κυκλικό περιτοίχισμα, μέσα στο οποίο έχουν διανοιχθεί τέσσερα παράθυρα, και καλύπτεται από κεραμίδια, ενώ οι κεραίες του σταυρού καλύπτονται από ανεξάρτητες δίρριχτες ανισοϋψείς στέγες. Στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα προστέθηκε στη δυτική πλευρά εγκάρσιο κλίτος, το οποίο καλύπτεται από ξύλινη στέγη και στόχο είχε να διευρύνει το πλάτος του ναού, ώστε να γίνει πιο ευρύχωρος. Στην ημικυκλική κόγχη του ιερού βρίσκεται η αγία Τράπεζα, η οποία δεν είναι εντοιχισμένη και έχει τετράγωνη επιφάνεια, στηριζόμενη σε κυκλική κτιστή βάση. Το ιερό χωρίζεται από τον υπόλοιπο ναό με κτιστό τέμπλο, που είναι κατασκευασμένο από αρχαία και παλαιοχριστιανικά μέλη σε δεύτερη χρήση. Η οροφή στις κεραίες του σταυρού είναι ημικυλινδρική. Τοιχογραφίες φέρει μόνο ο αρχικός ναός, από τις οποίες όμως μικρό τμήμα διατηρείται. Εκείνες που χρονολογούνται στα τέλη του 12ου αιώνα και στις αρχές του 13ου είναι οι απεικονίσεις του ιερού. Οι εικόνες του τέμπλου χρονολογούνται στις αρχές του 20ου αιώνα και φαίνεται ότι έχουν καλύψει παλαιότερες αγιογραφίες.

ii. Αγία Παρασκευή στον Ντάγλα

Στον οικισμό Ντάγλα, νοτιοανατολικά του Μαρκοπούλου, είναι κτισμένο το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής. Χρονολογείται στα μέσα του 18ου αιώνα και ακολουθεί τον τύπο της απλής μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη και έχει εξωτερικές διαστάσεις 6,25 X 2,90μ. Εσωτερικά υπάρχουν τρία εγκάρσια χτισμένα τόξα, που σκοπό έχουν να συγκρατήσουν την ημικυκλική οροφή. Ο κυρίως ναός χωρίζεται από το ιερό με κτιστό τέμπλο, πάνω στο οποίο έχει τοποθετηθεί μεταγενέστερο αέτωμα. Η κόγχη του ιερού είναι ημικυκλική και μέσα σε αυτήν είναι εντοιχισμένη η αγία Τράπεζα. Οι τοίχοι του ναού ήταν όλοι καλυμμένοι με τοιχογραφίες, οι οποίες δυστυχώς σε μεταγενέστερους χρόνους επιζωγραφίστηκαν και αλλοιώθηκαν ή καταργήθηκαν εντελώς. Ο ναός δέχτηκε πολλές επισκευές και αλλαγές. Η τελευταία επισκευή, σύμφωνα με επίγραμμα στα πλακίδια του δαπέδου, πραγματοποιήθηκε το 1918 με δαπάνη του Κ.Δ.Μπάρτζη.

6.5.2.7 Μεταβυζαντινοί χρόνοι – Τουρκοκρατία

i. Άγιος Δημήτριος στον Ντάγλα

Ο ναΐσκος του Αγίου Δημητρίου στον Ντάγλα χαρακτηρίζεται, μαζί πολλές άλλες εκκλησίες της εποχής, από έλλειψη συμμετρίας και προχειρότητα στην κατασκευή. Βρίσκεται νοτιοδυτικά του Μαρκοπούλου, στα δεξιά της Λεωφόρου Σουνίου πηγαίνοντας προς Καλύβια. Ο ναός φαίνεται ότι ιδρύθηκε το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα. Ακολουθεί τον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη και έχει διαστάσεις 11,40 X 4,80μ. Η αψίδα του ιερού είναι τρίπλευρη, συγκεκριμένα ημιεξαγωνική, και η στέγη της καλύπτεται

από κεραμίδες. Στην ανατολική πλευρά της αψίδας υπάρχει φωτιστικό άνοιγμα, όπως επίσης και στον κάθετο τοίχο πάνω από αυτήν. Στη δυτική πλευρά του ναού υπάρχει τετράπλευρο άνοιγμα εισόδου, που φέρει στο υπέρθυρο ανακουφιστικό τόξο σε σχήμα πετάλου. Σε μεταγενέστερους χρόνους, πιθανόν στα μέσα του 19ου αιώνα, προστέθηκε τετράγωνος νάρθηκας με δίβηλο άνοιγμα κατά το παλαιότερο πρότυπο του Αγίου Ταξιάρχη στον Ντάγλα. Ο ναός είναι κατασκευασμένος από αργούς λίθους, καθώς και από αρχαίο και παλαιοχριστιανικό οικοδομικό υλικό. Ο κυρίως ναός χωρίζεται από το ιερό με κτιστό τέμπλο. Πάνω από αυτό υπάρχει επιστύλιο και επιμήκης σανίδα, που φέρει γραπτή φυτική διακόσμηση. Η κόγχη του ιερού εσωτερικά είναι ημικυκλική και μέσα σε αυτήν είναι εντοιχισμένη η αγία Τράπεζα. Οι τοιχογραφίες διακρίνονται σε τέσσερις χρονικές φάσεις. Η πρώτη φάση χρονολογείται, σύμφωνα με την επιγραφή που υπάρχει πάνω από την Ωραία Πύλη, το 1753. Στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα ανήκουν χρονικά οι μορφές στο βόρειο τοίχο των Αγίων Δημητρίου και Γεωργίου. Η τρίτη φάση χρονολογείται γύρω στα 1850 και σε αυτήν τοποθετούνται οι απεικονίσεις του ιερού. Τέλος, ο αγιογράφος Λυμπέριος φιλοτεχνεί το ναό στις αρχές του 20ου αιώνα ακολουθώντας δική του σειρά στην απεικόνιση παραστάσεων και μορφών αγίων και όχι την καθιερωμένη.

ii. Παναγιά Κουτάλα

Ο ναός είναι αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου που βρίσκεται στη θέση Κουτάλα και βρίσκεται στα δεξιά της λεωφόρου Σουνίου πριν τη διασταύρωση προς Καλύβια. Το ναΰδριο ανήκει στον μοναδικό για την περιοχή τύπο της μονόκλιτης βασιλικής, η οποία σώζει δίρριχτη ξύλινη κεραμοσκεπή στέγη, και χρονολογείται στο πρώτο μισό του 18ου αιώνα. Οι διαστάσεις του είναι μικρές, μήκους 9,25μ. και πλάτους μόλις 2,50μ., και το ύψος του πολύ χαμηλό. Η αψίδα του ιερού είναι ημικυκλική. Πάνω από αυτήν υπάρχει μικρό παράθυρο σε μορφή πολεμίστρας, όπως επίσης και πάνω από την είσοδο στη δυτική πλευρά του ναού. Επιπλέον μεταξύ της πολεμίστρας της εισόδου και του μαρμάρινου σταυρού που επιστέφει την κορυφή του δυτικού άκρου της στέγης, διακρίνονται τα ίχνη από εντοιχισμένους βυζαντινούς σκύφους, που είχαν τοποθετηθεί εκεί ως διακοσμητικά θέματα. Παρά τα επάλληλα στρώματα ασβέστη στην επιφάνεια των τοίχων, είναι ορατά πρωτοχριστιανικά και αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην τοιχοδομία του, όπως τμήματα κιόνων και τεμάχια λίθου με ανάγλυφη διακόσμηση.

Η ξυλόστεγη οροφή αποτελείται από ξύλα ακατέργαστα και στηρίζεται σε τρία εγκάρσια τόξα, τα οποία πατούν σε πεσσούς εφαιπτόμενους στο βόρειο και το νότιο τοίχο, ενώ δε βρίσκονται μεταξύ τους σε ίση απόσταση. Το τέμπλο είναι κτιστό και η αγία Τράπεζα εντοιχισμένη στην κόγχη του ιερού. Διακρίνονται επίσης στην επιφάνεια των τοίχων πέντε φάσεις αγιογράφησης. Η παλαιότερη ανάγεται χρονικά στα μέσα του 18ου αιώνα. Στη δεύτερη φάση ανήκει η Κοίμηση της Θεοτόκου, που βρίσκεται στον βόρειο τοίχο και χρονολογείται στις αρχές του 19ου αιώνα. Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα τοποθετούνται οι επεμβάσεις με λαδομπογιά πάνω σε ήδη υπάρχουσες τοιχογραφίες, όπως αυτές του τέμπλου. Τέλος, στις αρχές του 20ου τοποθετείται η επέμβαση στην Πλατυτέρα. Γενικά οι μεταγενέστερες επιζωγραφήσεις είναι κακής ποιότητας και μάλλον έβλαψαν το μνημείο παρά το εξωράισαν.

6.5.3 Πόρτο Ράφτη

i. Μυκηναϊκό νεκροταφείο Περατής

Η Περατή είναι μία λοφοσειρά που ορίζει από βορρά τον όρμο του Πορτο Ράφτη στην ανατολική ακτή της Αττικής. Στη νότια πλαγιά του λόφου, κατά μήκος της ρεματιάς, υπάρχει νεκροταφείο των

υστερομυκηναϊκών χρόνων, που περιλάμβανε 192 θαλαμοειδείς τάφους σε πυκνή διάταξη, ανάμεσα στους οποίους είχαν σκαφτεί και 27 λακκοειδείς, από τους οποίους 4 είχαν και υποτυπώδεις, ρηχούς, λειτουργικά άχρηστους δρόμους. Δύο από τους τάφους είχαν σκαφτεί το 1883 από τον Β. Στάη και 58 είχαν κατά καιρούς συληθεί από αρχαιοκάπηλους των Μεσογείων. Οι υπόλοιποι, ως επί το πλείστον πλούσια κτερισμένοι με αγγεία και μικροαντικείμενα, ανασκάφηκαν για λογαριασμό της Αρχαιολογικής Εταιρείας κατά τα έτη 1953-1963 από τον Σπ. Ιακωβίδη. Οι νεκροί θάβονταν ύπτιοι ή ξαπλωμένοι στο πλευρό, ντυμένοι και εφοδιασμένοι με διάφορα αντικείμενα του καθημερινού τους βίου (κτερίσματα), κυρίως αγγεία αλλά και όπλα, εργαλεία, κοσμήματα, φυλαχτά και τρόφιμα. Εκτός από τους ενταφιασμούς, βρέθησαν και 18 καύσεις νεκρών των δύο φύλων και όλων των ηλικιών, τοποθετημένες στους τάφους μέσα σε αγγεία διαφόρων σχημάτων, μερικά από τα οποία περιείχαν τα οστά περισσοτέρων ατόμων. Από τα κεραμικά ευρήματα της ανασκαφής, 1225 αγγεία, περίπου 36 ανθρωπόμορφα, ζωόμορφα και πτηνόμορφα ειδώλια, ψευδόστομοι αμφορείς, σταμνίσκοι, κύαθοι, πρόχοι, προχοϊδία, σκύφους, ληκύθια και διάφορα άλλα σχήματα αγγείων. Τα περισσότερα είναι τοπικής κατασκευής, αρκετά όμως είχαν εισαχθεί από αλλού (Κρήτη, Κυκλάδες, Δωδεκάνησο). Με ελάχιστες εξαιρέσεις ήταν διακοσμημένα με 53 διάφορα θέματα εικονιστικά (φυτά, ψάρια, χταπόδια, πουλιά, τετράποδα και έναν άνθρωπο) και γραμμικά, απλά και σύνθετα, ζωγραφισμένα με μαύρη, καστανή, κόκκινη ή πορτοκαλιά βαφή. Τα άλλα κτερίσματα, περίπου 1500, συμπληρώματα της ενδυμασίας, είδη καλλωπισμού, κοσμήματα, φυλαχτά, σφραγίδες, εργαλεία και σύνεργα, όπλα και διάφορα άλλα αντικείμενα από χρυσό, χαλκό, ελεφαντοκόκκαλο, ημιπολύτιμους λίθους, γυαλί, φαγεντιανή κλ. ήταν και αυτά τοπικής κατασκευής, πολλά όμως είχαν εισαχθεί από διάφορες χώρες της ανατολικής Μεσογείου και μερικά προέρχονταν, ως υλικό τουλάχιστον (ήλεκτρο, π.χ.) από τη Βόρειο Ευρώπη. Αξιοσημείωτα μεταξύ όλων αυτών είναι τέσσερα αντικείμενα (δύο μαχαίρια, μία περόνη και ένα άμορφο κομμάτι) από σίδηρο, υλικό σπάνιο και πολύτιμο την εποχή εκείνη για την Ελλάδα. Το υλικό της Περατής μπορεί να υπαχθεί σε τρεις χρονικές φάσεις. Κάθε φάση έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και τα δικά της ξένα παράλληλα και τεχνουργήματα που υποδηλώνουν συχνές επαφές με το εξωτερικό αλλά και παρέχουν ενδείξεις για χρονολόγηση: 1η φάση: 1190/1185 - 1165/1160 π.Χ., 2η φάση: 1165/1160 - 1100 π.Χ., 3η φάση: 1100 - 1075 π.Χ.

6.5.3.1 Ελληνιστική εποχή

i. Ερείπια οχυρής ακρόπολης στην Κορώνη

Η αποσπασματική ανασκαφική έρευνα στην κορυφή του λόφου της χερσονήσου έφερε στο φως πλάτωμα, περιμετρικά του οποίου είναι κτισμένο οχυρωματικό τείχος, που διατηρείται ακόμη και σήμερα κατά τόπους μέχρι το ύψος των 2μ. Στο τείχος αυτό είχαν διανοιχθεί έξι θύρες. Από αυτές μόνο οι τρεις νότιες αποτελούσαν επίσημες εισόδους του στρατοπέδου, ενώ οι άλλες ήταν απλά παραπόρτια. Μέσα στο στρατόπεδο βρέθηκε κτίσμα με προθάλαμο και κυρίως δωμάτιο, στο κέντρο του οποίου υπήρχε εστία και τμήματα μαγειρικών σκευών. Επειδή το κτίσμα αυτό είχε την κάτοψη του «οίκου», θεωρήθηκε από τους ανασκαφείς ως αρχηγείο. Στα νοτιοανατολικά του λόφου αποκαλύφθηκαν ερείπια κτιρίων, πρόχειρα κατασκευασμένων και με ακανόνιστο σχήμα. Εντός των δωματίων υπήρχαν κτιστά πεζούλια, που χρησίμευαν ως κλίνες. Τα δωμάτια αυτά υπερβαίνουν τα είκοσι στον αριθμό. Έτσι πιστεύεται ότι πρόκειται για καταλύματα των στρατιωτών. Από την ακρόπολη προς βορειοδυτικά υπάρχει κορυφογραμμή, πάνω στην οποία έχει κτιστεί τείχος μήκους 950μ., που φθάνει μέχρι τη θάλασσα. Στη νότια όψη του υπάρχον εννέα πύργοι αψιδωτοί ή τετράγωνοι, εκτός από έναν που είναι κυκλικός. Το τείχος αυτό είχε σκοπό να

προφυλάξει την ακρόπολη από επιδρομείς που έρχονταν από τη στεριά, ενώ ο ανεφοδιασμός θα πρέπει να γινόταν από τη θάλασσα. Επίσης εντοπίστηκαν ίχνη μεγάλων κτιρίων στον χώρο μεταξύ του τείχους αυτού και της ακρόπολης, αγνώστου όμως χρήσεως.

Πιθανολογείται ότι το οχυρό αυτό κατασκευάστηκε άτεχνα από στρατιώτες και χρησιμοποιήθηκε για σύντομο χρονικό διάστημα. Τα νομίσματα του Πτολεμαίου Β΄ του Φιλάδελφου (285-246π.Χ.), που βρέθηκαν κατά την ανασκαφή, αποδεικνύουν ότι πρόκειται για πτολεμαϊκό στρατόπεδο, το οποίο κτίστηκε στα πλαίσια του Χρεμωνιδίου πολέμου.

ii. Άγαλμα στο νησί του Ράφτη

Στον όρμο του Πόρτο Ράφτη υπάρχει σύμπλεγμα νησιών, που αποτελείται από το νησί του Ράφτη, τη Ραφτοπούλα και το Πρασονήσι. Το νησί του Ράφτη στην κορυφή του φέρει καθιστό άγαλμα, ορατό και από την ακτή. Οι παλαιότεροι πίστευαν ότι αναπαριστά κάποιον ράφτη, που κρατά στα χέρια του ψαλίδι. Έτσι εξαιτίας αυτής της δοξασίας όλη η περιοχή ονομάστηκε Πόρτο Ράφτη, που σημαίνει «το λιμάνι του ράφτη». Στην πραγματικότητα πρόκειται για γυναικείο άγαλμα, κατασκευασμένο από πεντελικό μάρμαρο. Το σωζόμενο ύψος του είναι 2,35μ., ενώ το ύψος της βάσης στην οποία στηρίζεται είναι 2,00μ. Από τη μορφή λείπουν το κεφάλι, τα χέρια και τα πόδια. Κάθεται πάνω σε θρόνο από βράχους και φορά χιτώνα ή πέπλο που δένει μπροστά στο στήθος και πέφτει στην πλάτη, δημιουργώντας λεπτές πτυχώσεις. Λείπουν τα μέλη της και το κεφάλι δεν ήταν ενιαίο, αλλά ξεχωριστό από το υπόλοιπο σώμα και προσαρτημένο σε αυτό. Ίσως έχει κατακρημνιστεί από το απότομο ύψωμα στον πυθμένα της θάλασσας. Η τεχνοτροπία της κατασκευής του το χρονολογεί στον 2ο αιώνα μ.Χ.. Σύμφωνα με περιγραφές ξένων περιηγητών, υπήρχε και άλλο άγαλμα στο νησί Ραφτοπούλα, το οποίο δεν υπάρχει πια. Ίσως τα δύο εντυπωσιακά αγάλματα να είχαν στόχο να προειδοποιήσουν τα ερχόμενα πλοία και να λειτουργήσουν ως φάροι.

6.5.3.2 Παλαιοχριστιανικοί και Πρωτοβυζαντινοί χρόνοι

i. Αγία Κυριακή

Στη θέση «Δρίβλια» και σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως τη θεμελίωση ενός κοιμητηριακού ναού και ένα νεκροταφείο, το οποίο ανήκει σε παλαιοχριστιανικό οικισμό που διαδέχτηκε τον αρχαίο δήμο της Στειριάς. Ο ναός ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με ημικυκλική αφίδα στη θέση του ιερού. Στο εσωτερικό διακρίνονται θεμέλια οκτώ κάθετων τοιχαρίων (τέσσερα σε κάθε πλευρά) που ακουμπούν στους μακρούς τοίχους και στήριζαν εσωτερικά τόξα. Το ιερό χωρίζεται από τον κυρίως ναό με ένα κτιστό εικονοστάσιο. Ο ναός αυτός αποτελεί μεταγενέστερη φάση τρίκλιτης βασιλικής και ήταν αφιερωμένος στην Αγία Κυριακή. Κοντά στο ναό ανασκάφηκε νεκροταφείο της ίδιας εποχής. Αποκαλύφθηκε πληθώρα τάφων, εντός των οποίων βρέθηκαν εξαιρετικής ποιότητας ευρήματα, που αποτελούν μάρτυρες του υψηλού βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του οικισμού. Χαρακτηριστικά κτερίσματα του νεκροταφείου αυτού είναι ταφικά αγγεία, λυχνάρια και περίτεχνα κοσμήματα.

6.5.3.3 Μεταβυζαντινοί χρόνοι – Τουρκοκρατία

i. **Αγία Τριάδα**

Η Αγία Τριάδα βρίσκεται στη λεωφόρο Πόρτο Ράφτη πάνω σε χαμηλό ύψωμα. Η περιοχή ονομάζεται «Αγγελήσι» και αποτελεί παράφραση του ονόματος του αρχαίου δήμου Αγγελής. Το ναύδριο χρονολογείται πριν τα μέσα του 18ου αιώνα και ανήκει στον τύπο του δίδυμου, επειδή αποτελείται από δύο κλίτη και δύο ημικυκλικές κόγχες ιερών, σαν να πρόκειται δηλαδή για δύο εκκλησίες κάτω από την ίδια στέγη. Η σκεπή είναι δίρριχτη κεραμοσκεπής. Σε μεταγενέστερους χρόνους προστέθηκε στη δυτική πλευρά νάρθηκας, που έχει τη μορφή εγκάρσιου κλίτους. Οι τοίχοι εξωτερικά φέρουν εναλλασσόμενες οριζόντιες ταινίες από καστανό και κίτρινο χρώμα. Ωστόσο από τμήματα της τοιχοδομίας που διακρίνονται και από τα πεζούλια και τον διαμορφωμένο ήδη από τον 18ο αιώνα περιβάλλοντα χώρο του ναού, είναι φανερό ότι για την κατασκευή του έχουν χρησιμοποιηθεί αρχαία και παλαιοχριστιανικά αρχιτεκτονικά μέλη. Στο εσωτερικό τα δύο κλίτη επικοινωνούν με τόξα, ενώ το τέμπλο είναι κτιστό. Αξιόλογες αγιογραφίες υπάρχουν σε όλη την επιφάνεια των τοίχων, χωρίς να έχει επιβεβαιωθεί το χέρι του καλλιτέχνη. Σημαντικότες, ήταν οι δεσποτικές φορητές εικόνες του τέμπλου του αγιογράφου Ιωάννη Τούντα και χρονολογούνται στα 1806. Σήμερα έχουν αντικατασταθεί από νεώτερες. Επάνω στη λεωφόρο υπάρχει μέσα σε πυκνή βλάστηση υπάρχει κτιστή κρήνη με νερό πηγής, γνωστή ως «η βρύση της Αγίας Τριάδας».

ii. **Αγιος Σπυρίδωνας**

Στο βορειοανατολικό άκρο του κόλπου του Πόρτο Ράφτη, πολύ κοντά στη θάλασσα υπάρχει κτισμένο ναύδριο αφιερωμένο στον Άγιο Σπυρίδωνα. Χρονολογείται στα τέλη του 18ου αιώνα και πιστεύεται ότι είναι κτισμένος πάνω στα θεμέλια παλαιότερου ναού μεγαλύτερων διαστάσεων. Πρόκειται για μονόχωρο ναό με ημικυκλική αφίδα και δίρριχτη στέγη. Στο εσωτερικό του διατηρούνται οι εικόνες του τέμπλου, οι οποίες είναι φορητές και πιθανότατα νεώτερες, με αναγεννησιακή τεχνοτροπία. Στις αρχές του 2004 ο μικρός αυτός ναός έπεσε θύμα ιερόσυλων, οι οποίοι τον πυρπόλησαν αλλά οι ζημιές του αποκαταστάθηκαν λίγο μετά από κατοίκους του Μαρκόπουλου.

iii. **Προφήτης Ηλίας**

Ο Προφήτης Ηλίας είναι ένα εκκλησάκι μικρών διαστάσεων, χτισμένος χωρίς ιδιαίτερη συμμετρία με μικρά φωτιστικά ανοίγματα σε μορφή πολεμίστρας. Βρίσκεται στην κορυφή λόφου κοντά στη λεωφόρο Πόρτο Ράφτη, όπου βρίσκεται και το σύγχρονο υδραγωγείο του Μαρκοπούλου. Χρονολογείται στα τέλη του 17ου και στις αρχές του 18ου αιώνα και ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη. Είναι κατασκευασμένος από αργούς λίθους, εξωτερικά φέρει επίχρισμα και επάλληλα στρώματα ασβέστη, ενώ οι διαστάσεις του είναι 6,65 X 4,10μ. Η αφίδα του ιερού είναι ημικυκλική, ενώ η πρόσοψη του ναού έχει αλλοιωθεί από την προσθήκη δύο περυγίων αριστερά και δεξιά του δυτικού τοίχου και ως συνέχειά του, που δίνουν την εντύπωση στηριγμάτων. Ίσως αποτελούσε τμήμα ενός μεταγενέστερου νάρθηκα, ο οποίος έμεινε ημιτελής. Εσωτερικά διαθέτει ημικυλινδρική οροφή, η κόγχη του ιερού είναι ημικυκλική και η αγία Τράπεζα εντοιχισμένη. Το ιερό χωρίζεται από τον κυρίως ναό με κτιστό τέμπλο, που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη συμμετρίας, καθώς η πλευρά που βρίσκεται στα δεξιά της Ωραίας Πύλης είναι η μισή σε πλάτος από την αριστερή, δείγμα επίσης της προχειρότητας της κατασκευής του ναυδρίου.

Οι τοίχοι εσωτερικά καλύπτονται από τοιχογραφίες, οι οποίες διακρίνονται χρονικά σε τρεις φάσεις: στα μέσα του 18ου, στα τέλη του 18ου και στα μέσα του 19ου αιώνα. Στην πρώτη φάση ανήκουν οι τοιχογραφίες του τέμπλου, όπου αναγνωρίζεται το χέρι του αγιογράφου Γεωργίου Μάρκου ή του συνεργείου του. Στη δεύτερη φάση αγιογράφησης το ναού ανήκει η τοιχογράφηση στο ανώτερο σημείο της κόγχης του ιερού και στο μέτωπο, που δημιουργείται πάνω από αυτό. Κατά την τελευταία φάση ωστόσο κάποιος άγνωστος ζωγράφος επιζωγραφίζει αδέξια τις ήδη υπάρχουσες τοιχογραφίες.

iv. Άγιος Νικόλαος

Ο μικρός ναός, που βρίσκεται στο λιμάνι Μεσογαίας στο Πόρτο Ράφτη, είναι αφιερωμένος στον Άγιο Νικόλαο. Ανήκει στον τύπο της μονόχωρης βασιλικής με δίριχτη στέγη και ημικυκλική αψίδα στο ιερό. Σε μεταγενέστερους χρόνους προστέθηκε στον ναό νάρθηκας και μία πτέρυγα στη νότια πλευρά του. Σήμερα οι περισσότερες εικόνες είναι φορητές και οι σύγχρονες επεμβάσεις έχουν αλλοιώσει τη γενική εικόνα του ναυδρίου.

6.5.4 Μερέντα

6.5.4.1 Κλασική εποχή

i. Αγροικία

Κατά τις ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια κατασκευής του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, αποκαλύφθηκε μεγάλο τμήμα του αρχαίου δήμου Μυρρινούντος. Ο δήμος αυτός, ο οποίος τοποθετείται στη θέση Μερέντα, που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της κατοικημένης περιοχής του Μαρκοπούλου, υπήρξε ένας από τους πιο ισχυρούς οικονομικά δήμους της αττικής υπαίθρου. Το όνομά του το πήρε από τις μυρτιές (μυρρίνες ή μυρσίνες) που ευδοκίμοιούσαν εκεί, ενώ το σημερινό τοπωνύμιο «Μερέντα» αποτελεί παραφθορά του ονόματος του αρχαίου δήμου. Η οικονομία του στηριζόταν στην αγροτική παραγωγή και συγκεκριμένα στην καλλιέργεια του αμπελιού, της ελιάς και των δημητριακών. Στα βορειοδυτικά του περιφραγμένου χώρου του Ιπποδρόμου βρέθηκε αγροικία, η οποία ακολουθεί την τυπική διάταξη των οικιών της αρχαιότητας, δηλαδή δωμάτια που αναπτύσσονται γύρω από μία εσωτερική αυλή, το λεγόμενο αίθριο. Εντός της συγκεκριμένης αγροικίας γύρω από το αίθριο διατηρούνται δεκατέσσερα δωμάτια. Ένα από αυτά πιθανότατα χρησίμευε ως λουτρό, καθώς το δάπεδό του είναι στρωμένο με υδραυλικό κονίαμα, ενώ κατά μήκος της μιας του πλευράς υπάρχει πήλινος αγωγός για την απομάκρυνση των υδάτων. Επίσης πλησίον της εισόδου, που βρίσκεται στα ανατολικά, υπάρχει μικρό μονόχωρο κτίσμα, το οποίο ίσως αποτελούσε κάποιο ιερό. Τα υπόλοιπα δωμάτια χρησίμευαν ως εργαστήρια, αποθήκες και χώροι κατοίκησης.

ii. Αγροτικό ιερό

Στα πλαίσια κατασκευής του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών στη Μερέντα Μαρκοπούλου, αποκαλύφθηκε αγροτικό ιερό των ώριμων κλασικών χρόνων. Πρόκειται για ένα μικρό ορθογώνιο κτίριο με πρόδομο και σηκό, που βρέθηκε σε χαμηλό ύψωμα βόρεια της αρχαίας οδού και των

ταφικών περιβόλων, τα οποία είχε ανασκάψει ο έφορος αρχαιοτήτων Ι. Παπαδημητρίου κατά τα έτη 1952- '53. Μάλιστα η αρχαία οδός οδηγούσε σε αυτό.

Δυστυχώς η συστηματική καλλιέργεια της γης κατέστρεψε αρκετά στοιχεία, που πιθανόν θα μας έδιναν ασφαλείς πληροφορίες για τη θεότητα στην οποία ήταν αφιερωμένο το ιερό. Ενδεχομένως, το μικρό αυτό ιερό να ήταν αφιερωμένο στη Δήμητρα, κρίνοντας από συγκεκριμένους τύπους τελετουργικών αγγείων που έχουν βρεθεί σε ανάλογα ιερά, όπως μαρμάρινες λεκάνες ή πήλινα αγγεία πόσεως με περίτεχνες λαβές. Επίσης τμήματα γραπτής σίμης από στέγη της αρχαϊκής εποχής, που βρέθηκαν στο χώρο, πιστοποιούν τη χρήση του ιερού ήδη από τον 6ο αιώνα π.Χ. Στα βορειοανατολικά του ιερού αποκαλύφθηκε επίμηκες κτίριο που σώζει στο κέντρο του τμήμα κίονα, το οποίο προφανώς στήριζε τη στέγη. Μεγάλος αριθμός αγγείων πόσεως που βρέθηκαν στο κτίριο αυτό υποδεικνύουν τη χρήση του ως τελετουργικού εστιατορίου που σχετίζεται με το ιερό. Παράλληλα στα νότια αυτού εντοπίστηκαν δύο πυρές με αγγεία προσφορών και λυχνάρια, απομεινάρια ίσως κάποιας τελετουργίας.

iii. Κρηναίο οικοδόμημα

Με αφορμή την κατασκευή του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών, αποκαλύφθηκε υπόγειο κρηναίο οικοδόμημα χαρακτηριστικό δείγμα της ρωμαϊκής περιόδου αποτελεί, μέσα στο οποίο βρέθηκαν σημαντικότερα ευρήματα. Πρόκειται για έναν μικρό ορθογώνιο χώρο, ο οποίος βρίσκεται περίπου 30μ. δυτικά του αρχαίου ναού (αφιερωμένου στην Αρτέμιδα Κολαινίδα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ανασκαφών). Η είσοδος του βρίσκεται στα ανατολικά, ενώ στο εσωτερικό του οδηγεί κλίμακα αποτελούμενη από έντεκα βαθμίδες. Το βάθος του σχεδόν από την επιφάνεια του εδάφους είναι 2,5μ. και οι τοίχοι του παρουσιάζουν τρεις οικοδομικές φάσεις: κατά την πρώτη φάση κτίζεται ισχυρή κατασκευή από μεγάλους λαξευμένους ασβεστόλιθους, ενώ κατά τη δεύτερη φάση κτίστηκαν στην εσωτερική πλευρά του κτιρίου αυτού επίσης ισχυροί τοίχοι, που λειτουργούσαν ως αντιστήριξη των ήδη υπαρχόντων. Στην τρίτη φάση του φαίνεται ότι το κτίριο αποκτά ανωδομή και στέγη. Τα κινητά ευρήματα της ανασκαφής είναι κυρίως αρχιτεκτονικά μέλη (αρράβδωτος κίονας, κορινθιακό κιονόκρανο, επίκρανα με φυτική διακόσμηση, τμήμα μαρμάρινης σίμης, κ.ά.), που χρονολογούνται στους ρωμαϊκούς χρόνους. Σε ένα τμήμα μάλιστα μαρμάρινου οριζόντιου επιστυλίου βρέθηκε η επιγραφή του 2ου μ.Χ., η οποία προσδιορίζει την ταυτότητα του οικοδομήματος και το χρονολογεί επακριβώς. Παράλληλα με τα ευρήματα αυτά εντοπίστηκε κεραμική κλασικής και γεωμετρικής εποχής, γεγονός που ανάγει τη χρήση του οικοδομήματος ή έστω την ύπαρξη πηγής ήδη από τον 8ο αιώνα π.Χ.

iv. Δημόσιο Κτίριο με Στοά

Στο κέντρο περίπου του περιφραγμένου χώρου του Ιπποδρόμου, βορείως του ναού της Αρτέμιδος Κολαινίδος και δυτικά του ιερού του Φρατρίου Διός, βρέθηκε δημόσιο κτίριο με στοά. Το κτιριακό αυτό συγκρότημα φαίνεται ότι κατασκευάστηκε στους ύστερους κλασικούς χρόνους και βρισκόταν σε διαρκή χρήση μέχρι και τον 6ο αιώνα μ.Χ. Αρχικά υπήρχε ένα ορθογώνιο κτίριο με είσοδο στα δυτικά. Στους ελληνιστικούς χρόνους προστέθηκε στα νότια δωμάτιο με στοά και κυκλική δεξαμενή στα βόρεια. Ο χώρος υπέστη καταστροφή από φωτιά μετά το 2ο αιώνα π.Χ. Κατά τη ρωμαϊκή εποχή κτίστηκαν νέα δωμάτια στα νότια της στοάς και επίσης ορθογώνια δεξαμενή στα νοτιοδυτικά του συγκροτήματος με τοιχώματα επενδεδυμένα με κονίαμα και δάπεδο στρωμένο με πήλινες πλάκες. Τέλος κατά τον 6ο/7ο αιώνα μ.Χ. ο χώρος πιθανότατα χρησίμευε ως κατοικία. Μάλιστα εντός του κεντρικού δωματίου αποκαλύφθηκε καλυβίτης τάφος, όπου βρέθηκε σκελετός που ανήκε σε άνδρα μεγάλης ηλικίας χωρίς προσφορές.

Ο δημόσιος χαρακτήρας του συγκεκριμένου κτιριακού συγκροτήματος υπαγορεύεται αφενός από την κάτοψη του δωματίου με τη στοά και αφετέρου από τα κινητά ευρήματα, που βρέθηκαν μέσα σε αυτό. Πέρα λοιπόν από την πληθώρα των πήλινων και μετάλλινων αντικειμένων, τα οποία πιθανόν αποτελούσαν προϊόντα εμπορίας, βρέθηκαν επίσης μια χάλκινη αθωωτική δικαστική ψήφος με την εγχάρακτη επιγραφή ΨΗΦΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ, ένα ασημένιο αττικό τετράδραχμο και ένα κρατικό μέτρο βάρους που έχει τη μορφή μολύβδινου πλακιδίου με ανάγλυφη χελώνα στη μία επιφάνεια. Με βάση τα παραπάνω ίσως ο χώρος αυτός αποτελεί «αγορανομείον».

v. Ιερό Αφροδίτης

Στα νοτιοανατολικά του περιφραγμένου χώρου του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών κοντά στο ρέμα που διέρχεται από το σημείο αυτό με κατεύθυνση προς Κουβαρά ανασκάφηκε ένα ιερό της Αφροδίτης. Το ιερό βρισκόταν μέσα σε ορθογώνιο χώρο έκτασης 858τ.μ. περιφραγμένο με κτιστό περίβολο και με είσοδο προς την διερχόμενη στα νότια αρχαία οδό. Στο βόρειο τμήμα του υπάρχουν τρεις διαδοχικοί μεγάλοι χώροι, πιθανότατα σχετιζόμενοι με τη λατρεία της Αφροδίτης, ενώ στο ανατολικό αποκαλύφθηκαν δύο δωμάτια, τα οποία αποτελούσαν μεταγενέστερες κατασκευές, καθώς σε έναν από τους τοίχους βρέθηκε χτισμένος μαρμαρίνος βωμίσκος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο λουτήρες που βρέθηκαν στα ανατολικά της εισόδου του περιβόλου. Στη νότια πλευρά του περιβόλου και κοντά στους λουτήρες υπάρχει επιμήκης ορθογώνιος χώρος, εντός του οποίου είναι λαξευμένο κάποιο όρυγμα. Μέσα στο χώρο αυτό βρέθηκαν πολλά θραύσματα αγγείων χρηστικών, αλλά και λατρευτικών. Δύο επιγραφές σε συνδυασμό με τα αρχιτεκτονικά λείψανα δηλώνουν ότι ο χώρος ήταν ιερός και μάλιστα αφιερωμένος στην Αφροδίτη. Ο κυρίως χώρος του ιερού πρέπει να βρίσκεται στα βόρεια δωμάτια. Το Αφροδίσιο της Μερέντας χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ..

vi. Ιερό Φρατρίου Διάς

Στο κέντρο περίπου της έκτασης που καταλαμβάνει ο περιφραγμένος χώρος του Ιπποδρόμου και κοντά στον αρχαίο δρόμο που συνδέει τα μεγάλα νεκροταφεία του δήμου, βρέθηκε μικρό ιερό αφιερωμένο στον Φράτριο Δία. Το ιερό αυτό βρίσκεται στη βορειοανατολική γωνία μεγάλου ορθογώνιου χώρου, ο οποίος περικλείεται από περίβολο. Ο ναΐσκος δεν σώζεται σε καλή κατάσταση, ωστόσο διατηρείται στη θέση του ένα βάθρο. Στα νοτιοανατολικά του περιβόλου υπάρχει πρόπυλο και δίθυρο, δηλαδή είσοδος με δύο ανοίγματα, ενώ στα νότια αυτού βρέθηκε σειρά βοηθητικών δωματίων. Σε αρχαίο πηγάδι, που εντοπίστηκε έξω από τον περίβολο βρέθηκε αναθηματική στήλη με επιγραφή που αποδεικνύει την ταυτότητα του χώρου. Πιθανότατα μαζί με τον Φράτριο Δία λατρευόταν και η Αθηνά Φρατρία, κρίνοντας από τα κινητά ευρήματα που ήρθαν στο φως κατά τη διάρκεια της ανασκαφής, αλλά και σε συνδυασμό με ανάλογο ιερό που έχει βρεθεί στην αρχαία αγορά των Αθηνών μπροστά από το ναό του Απόλλωνα Πατρώνου. Πρόκειται για ναΐσκο μέσα στον οποίο διατηρήθηκαν ίχνη βάρους, όπου πιθανότατα είχαν τοποθετηθεί τα λατρευτικά αγάλματα των δύο θεοτήτων. Οι Αθηναίοι θεωρούσαν τον Δία και την Αθηνά ως προστάτες των φρατριών, δηλαδή ομάδων που συνδέονταν μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς. Ίσως το μικρό ιερό της Μερέντας ήταν αφιερωμένο στη διπλή θεότητα. Με βάση την επιγραφή χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ.

vii. Ναός Κολαίνιδος Αρτέμιδος (;)

Βόρεια των μεγάλων κοινοτικών νεκροταφείων, που αποκαλύφθηκαν στη νότια πλευρά του χώρου του

Ιπποδρόμου, βρέθηκε περίβολος διαστάσεων 100 X 40μ., μέσα στον οποίο εντοπίστηκαν τα ισχυρά θεμέλια αρχαίου οικοδομήματος από πωροπλίνθου. Πρόκειται για επίμηκες κτίριο διαστάσεων 20 X 10μ. και διεύθυνσης Α-Δ. Οι αναλογίες του, καθώς και η διάκρισή του με εγκάρσιους τοίχους σε τρία μέρη, μας παραπέμπει στον τυπικό διαχωρισμό ενός ναού σε πρόδομο, σηκό και οπισθόδομο. Πιθανότατα λοιπόν πρόκειται για κάποιον ναό, ο οποίος διατηρεί μόνο τη θεμελίωσή του. Επίσης αρχιτεκτονικά μέλη, όπως ακροκέραμα με γραπτή διακόσμηση ή μαρμάρινα τμήματα στέγης πιστοποιούν ότι πρόκειται για κάποιο σημαντικό δημόσιο κτίριο. Μεταξύ άλλων ευρημάτων ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί κεφαλή ειδωλίου της πρώιμης κλασικής εποχής, καθώς επίσης και βάθρο αγάλματος, που ήταν εντοιχισμένο σε σύγχρονη κατασκευή πλησίον του αρχαίου κτιρίου.

Σύμφωνα με τον Πausανία, ο οποίος κατά την περιήγησή του ανά την ελληνική επικράτεια πέρασε και από τον δήμο Μυρρινούντος, είδε μέσα σε ναό στημένο το ξόανο (=άγαλμα) της Κολαινίδος Αρτέμιδος. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του ο βασιλιάς της Αθήνας Κόλαινος έφερε τη λατρεία της Αρτέμιδος στο δήμο Μυρρινούντος. Υπάρχει λοιπόν η υπόθεση ότι ο ναός ήταν αφιερωμένος στην Αρτεμη.

viii. Ταφικοί περίβολοι εκατέρωθεν Αρχαίας Οδού

Κατά τα έτη 1952-53 ο τότε έφορος αρχαιοτήτων Ι. Παπαδημητρίου πραγματοποίησε περιορισμένης έκτασης ανασκαφή στη θέση Μερέντα. Στον χώρο αυτό αποκαλύφθηκε αρχαίος δρόμος, στις πλευρές του οποίου βρέθηκαν διαδοχικά παραταγμένοι ταφικοί περίβολοι. Σε σχέση με τις αρχαιότητες που ήρθαν στο φως κατά την κατασκευή των εγκαταστάσεων του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και του Ιπποδρόμου Αθηνών, ο δρόμος αποτελεί συνέχεια της αρχαίας οδού, η οποία διέρχεται μπροστά από το αγορανομείο και το ιερό του Φρατρίου Διός και έχει κατεύθυνση προς βορειοανατολικά, καταλήγοντας σε μικρό αγροτικό ιερό πιθανόν της Δήμητρας. Οι πέντε ταφικοί περίβολοι, τρεις στη δυτική πλευρά της οδού και δύο στην ανατολική έχουν την τυπική κάτοψη σε σχήμα Π των περιβόλων της κλασικής εποχής, όπως ακριβώς και εκείνος που βρέθηκε στα Δ του περιφραγμένου χώρου του Ιπποδρόμου. Οι τοίχοι τους είναι χτισμένοι από δύο σειρές μεγάλων πωροπλίνθων και μάλιστα εξαιρετικά επιμελημένης κατασκευής. Στην άνω επιφάνειά τους ήταν τοποθετημένες οι μαρμάρινες επιτύμβιες στήλες, οι οποίες εκτίθενται στο μουσείο της Βραυρώνος, έχοντας πρόσωπο προς το δρόμο, έτσι ώστε να είναι ορατές από τους περαστικούς. Πάνω σε αυτές ήταν χαραγμένες επιγραφές με τα ονόματα νεκρών Μυρρινουσίων που επιβεβαιώνουν την τοποθέτηση του δήμου Μυρρινούντος στη θέση αυτή. Οι περίβολοι περιλάμβαναν οικογενειακούς τάφους, γεγονός που αποδεικνύεται από τις επιγραφές. Οι τάφοι ήταν κεραμοσκεπείς ή κιβωτιόσχημοι με τοιχώματα επενδεδυμένα με ορθογώνιες πλάκες.

ix. Περίβολος και Αρχαία Οδός

Στα δυτικά του περιφραγμένου χώρου, όπου κατασκευάστηκε το Ολυμπιακό Ιππικό Κέντρο και ο Ιππόδρομος Αθηνών, ήρθε στο φως ταφικός περίβολος της κλασικής εποχής. Πρόκειται για ένα από τα οργανωμένα νεκροταφεία του αρχαίου δήμου Μυρρινούντος, το οποίο είχε οικογενειακό χαρακτήρα. Παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά ενός ταφικού περιβόλου, έχει δηλαδή κάτοψη σε σχήμα Π, είναι χτισμένος από μια σειρά πωροπλίνθους και ορίζει έναν χώρο, εντός του οποίου βρίσκονταν οι οικογενειακοί τάφοι. Στην εξωτερική όψη του περιβόλου και πάνω σε αυτόν ήταν τοποθετημένες οι επιτύμβιες στήλες και τα αναθήματα, ώστε να είναι ορατά στους περαστικούς. Η πρόσοψή του έχει μήκος

10μ., ενώ στο μέσον της και σε επαφή με εκείνη βρέθηκε ορθογώνιο βάθρο. Οι τάφοι που βρέθηκαν στον συγκεκριμένο περίβολο ανήκαν σε τέσσερις τύπους: στον τύπο του κεραμοσκεπούς ή καλυβίτη, του κιβωτιόσχημου, της ταφικής πυράς και της κάλπης. Στην πρώτη περίπτωση το νεκρό σώμα ήταν ξαπλωμένο πάνω σε κεραμίδες στέγης, οι οποίες χρησίμευαν ως δάπεδο του τάφου, και στη συνέχεια καλυπτόταν με χώμα και με άλλες κεραμίδες, δίνοντας την εικόνα δίρριχτης στέγης. Ο τάφος αυτός ήταν υπέργειος. Η δεύτερη περίπτωση τάφου αφορά σε ορθογώνιο λάκκο μέσα στο έδαφος, που είχε εντοιχισμένες τις πλευρές του και έφερε ως σκέπασμα καλυπτήριες πλάκες. Στην ταφική πυρά ορθογώνιου σχήματος πραγματοποιείτο καύση του νεκρού, ενώ με τον όρο «κάλπη» εννοείται ένα λίθινο τετράγωνο ή σφαιρικού σχήματος κουτί με επίσης λίθινο σκέπασμα, όπου τοποθετούνταν τα οστά του νεκρού. Οι νεκροί συνοδεύονταν από κτερίσματα. Τα σπουδαιότερα που βρέθηκαν εκεί πέρα από ληκύθους και πινάκια, ήταν ένα αλάβαστρο, ένα χάλκινο κάτοπτρο και ένα μολύβδινο έλασμα με χαραγμένα ονόματα ανδρών και γυναικών που ερμηνεύονται ως κατάρες για τους νεκρούς από κάποιον ζωντανό.

Ο περίβολος επαναχρησιμοποιήθηκε στους ρωμαϊκούς χρόνους, κατά τους οποίους οι τοίχοι του συμπληρώθηκαν με ξερολιθιά, οπότε και η κάτοψη από Π έγινε τετράγωνη. Οι τάφοι της εποχής αυτής ακολουθούν τον τύπο του κιβωτιόσχημου με επενδεδυμένες τις πλευρές του με οπτοπλίνθους και του καλυβίτη. Το τυπικό κτέρισμα των τάφων αυτών ήταν τα υάλινα μυροδοχεία. Επίσης μέσα σε αυτούς βρέθηκαν χάλκινα νομίσματα και σιδερένια καρφιά, τα οποία ήταν προσαρμοσμένα στα ξύλινα φορεία, που χρησιμοποιούνταν ως φέρετρα.

Στη νότια πλευρά του περιβόλου διερχόταν οδός, με βορειοδυτική κατεύθυνση που συνέδεε τους δημόσιους χώρους του δήμου Μυρρινούντος, όπως ήταν το αγορανομείο, τα ιερά της Αρτέμιδος Κολαινίδος και του Φρατρίου Διός και τους ταφικούς περιβόλους. Είχε πλάτος 3μ. και κτιστά όρια από αργολιθοδομή κατά μήκος των δύο πλευρών του. Μέσα στην επίχωση του δρόμου βρέθηκαν τμήματα επιτύμβιων στηλών, προερχόμενα κατά πάσα πιθανότητα από τον παρακείμενο ταφικό περίβολο.

6.5.4.2 Υστεροβυζαντινή περίοδος

i Παναγιά της Μερέντας

Βρίσκεται στις υπώρειες του όρους Μερέντα, νοτιοανατολικά της κατοικημένης περιοχής του Μαρκοπούλου και κοντά στο πηγάδι που βρίσκεται στον πίσω δρόμο Μαρκοπούλου-Κουβαρά. Ο ναός είναι αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου της «Μεσοσπορίτισσας». Ακολουθεί τον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη στέγη, αλλά έχει υποστεί τόσες καταστροφές και επεμβάσεις στο πέρασμα των αιώνων, με αποτέλεσμα να μην είμαστε σίγουροι για το αρχικό σχέδιο. Βάση των τοιχογραφιών, η πρώτη της οικοδομική φάση χρονολογείται στα τέλη του 13ου και η τελευταία στα τέλη του 18ου αιώνα, με δύο ενδιάμεσες φάσεις στον 15ο και 17ο αιώνα, χωρίς να είμαστε σίγουροι ότι συνέπεσαν με αντίστοιχες οικοδομικές εργασίες.

Ο ναός δεν εμφανίζει συμμετρία μεταξύ των μερών του καθώς έχει ανακατασκευαστεί πρόχειρα, με ατημέλητη τοιχοποιία. Όπως και σε άλλους αντίστοιχους ναούς της περιοχής, έτσι και εδώ έχει χρησιμοποιηθεί οικοδομικό υλικό από αρχαία κτίρια. Μάλιστα βρέθηκαν εντοιχισμένα τμήματα ενεπίγραφων μαρμάρινων μελών, με χαρακτηριστικότερο δείγμα τη βάση του επιτύμβιου αγάλματος της Φρασίκλειας, το οποίο βρέθηκε στο γειτονικό αρχαϊκό νεκροταφείο. Παράλληλα εξωτερικά του ναού

διακρίνονται με σαφήνεια τα ίχνη δύο παρεκκλησίων προσκολλημένων στις μακρές πλευρές του και ενός νάρθηκα μπροστά από την είσοδο. Επομένως κάποτε η εκκλησία πήρε τη μορφή τρίκλιτης βασιλικής. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν μεταγενέστερη επέκταση του αρχικού ναού, τα οποία για κάποιο λόγο υπέστησαν καταστροφή και καταργήθηκαν. Έτσι χτίστηκαν τα ανοίγματα στους τοίχους, μέσω των οποίων επικοινωνούσε ο κυρίως ναός με τα παρεκκλήσια, με αποτέλεσμα να πάρει τη μορφή που έχει σήμερα. Στη θέση των παρεκκλησίων υπάρχουν σήμερα παλαιοί τάφοι, ίσως κτητορικοί. Επίσης υπάρχει η άποψη ότι ολόκληρο το οικοδόμημα είναι κτισμένο πάνω σε αρχαίο ναό. Σε ό,τι αφορά την αψίδα του ιερού, αυτή είναι πεντάπλευρη και χωρίς καμία συμμετρία. Το ιερό χωρίζεται από τον κυρίως ναό με τέμπλο, αποτελούμενο από δύο μαρμάρινα θωράκια, που φέρουν ανάγλυφους σταυρούς και είναι παρμένα από άλλον παλαιοχριστιανικό ναό. Δημιουργείται Ωραία Πύλη από τεμάχια αρχαίων κιονίσκων σε δεύτερη χρήση. Η Αγία Τράπεζα είναι εντοιχισμένη στην αψίδα και η άνω επιφάνειά της αποτελείται από αρχαία μαρμάρινη πλάκα.

Σε αντίθεση με την προχειρότητα της κατασκευής και της τοιχοδομίας, εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τοιχογραφίες του ναού, οι οποίες παρατίθενται ανά τρεις ζώνες σε κάθε μακρά πλευρά, ενώ στην οροφή υπάρχουν σχέδια επάλληλων κύκλων και σταυρών. Εκείνες που χρονολογούνται στον 13ο αιώνα περιβάλλονται από λευκές και κόκκινες ταινίες. Διακρίνονται επίσης ίχνη τοιχογραφιών του 15ου και του 17ου αιώνα σε διάφορα σημεία του ναού, κυρίως σε γωνίες, αλλά και στο θριαμβευτικό τόξο, οι οποίες όμως έχουν επικαλυφθεί από νεώτερες. Στην τελευταία φάση αγιογράφησης, που τοποθετείται χρονικά στον 18ο αιώνα, αναγνωρίζεται το χέρι του Γεωργίου Μάρκου.

ii. **Άγιος Αθανάσιος**

Στα ανατολικά του περιφραγμένου χώρου του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών, στη θέση Μαζαρέκου, υπάρχει ναυδριο αφιερωμένο στον Άγιο Αθανάσιο, αρχιεπίσκοπο Αλεξανδρείας, από το οποίο πήρε το όνομά της και όλη η περιοχή. Η κατασκευή του τοποθετείται χρονικά στα μέσα του 18ου αιώνα αν και δεν μπορούμε να ξέρουμε αν έχει ξαναχτιστεί πάνω σε θεμέλια παλαιότερου ούτε αν έχουν χρησιμοποιηθεί στην τοιχοποιία του αρχαία ή παλαιοχριστιανικά αρχιτεκτονικά μέλη, καθώς οι τοίχοι του είναι καλυμμένοι με επίχρισμα και αλλεπάλληλα στρώματα ασβέστη. Ανήκει στον τύπο της απλής μονόκλιτης βασιλικής με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη, ακολουθώντας την τυπική κάτοψη των ναυδρίων των Μεταβυζαντινών χρόνων, και οι εξωτερικές του διαστάσεις είναι 7,70 X 4,30μ. Η αψίδα του ιερού είναι ημιεξαγωνική με ημικωνική στέγη, η οποία παλαιότερα καλυπτόταν με κεραμίδες. Στη δυτική όψη του προστέθηκε σε μεταγενέστερους χρόνους τετράγωνος νάρθηκας, κατασκευασμένος από σύγχρονα υλικά, αλλοιώνοντας έτσι την αρχική του κάτοψη. Οι τοίχοι του εσωτερικά δεν παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερη διαμόρφωση, ενώ η οροφή είναι ημικυκλική. Ο κυρίως ναός χωρίζεται από το ιερό με κτιστό τέμπλο, το οποίο επιστέφεται με ξύλινο επιστύλιο, που φέρει φυτική διακόσμηση. Η αγία Τράπεζα είναι εντοιχισμένη στην ημικυκλική εσωτερικά κόγχη του ιερού. Ανοίγματα για φωτισμό υπάρχουν λίγα: ένα στην αψίδα του ιερού, ένα στον ευθύγραμμο τοίχο πάνω από την αψίδα και ένα πάνω από την πόρτα της εισόδου, ενώ όλα έχουν τη μορφή πολεμίστρας. Δυστυχώς αγιογραφίες της εποχής ίδρυσης του ναού δε σώζονται, καθώς η τάση των ανθρώπων για εξωραϊσμό και καθαριότητα του εξωκκλησιού με το ασβέστωμα των τοίχων τις κατέστρεψε. Επιπλέον άγνωστος αγιογράφος ζωγράφισε πάνω τους νεώτερες αγιογραφίες.

iii. Άγιος Αντώνιος στο Μαζαρέκου

Πρόκειται για έναν ερειπωμένο ναό, του οποίου μόνο η θεμελίωση είναι ορατή. Μόνο ένα κτιστό εικονοστάσι που έχει θεμελιωθεί πάνω στην Αγία Τράπεζα του ναού, υποδηλώνει την παρουσία του. Ο ναός ανήκει στον τύπο του τρίκογχου, ο οποίος είναι αρκετά διαδεδομένος κατά τη Μεταβυζαντινή Περίοδο, και πατά πάνω σε βάση από πωρόλιθο. Διακρίνονται οι τρεις διαδοχικές κόγχες στην ανατολική πλευρά του, εκ των οποίων η μεσαία είναι η κόγχη του ιερού. Και οι τρεις είναι ημικυκλικές. Επίσης είναι ευδιάκριτη η είσοδος στη δυτική πλευρά. Οι διαστάσεις του ναού είναι 6,20 X 5,50μ. Η στέγη ήταν κεραμοσκεπής όπως μπορεί να υποθέσει κανείς λόγω της πληθώρας των διάσπαρτων στο χώρο κεράμων. Το μόνο στοιχείο που βρίσκεται στη θέση του είναι η Αγία Τράπεζα, η οποία ήταν εντοιχισμένη στην αψίδα του ιερού. Ο ναός του Αγίου Αντωνίου καταστράφηκε από άγνωστη αιτία, ίσως τα πρώτα χρόνια της τουρκοκρατίας.

iv. Άγιος Γεώργιος στο Καδί

Ο ναός ιδρύθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα π.Χ., ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με δίριχτη κεραμοσκεπή στέγη και έχει διαστάσεις 4,10 X 7,80μ. Η αψίδα του ιερού είναι πεταλόσχημη και ευρύχωρη, ωστόσο αρκετά χαμηλή και φέρει φωτιστικό άνοιγμα. Στη δυτική πλευρά υπάρχει είσοδος με υψηλό ανακουφιστικό τόξο. Ως υπέρθυρο μάλιστα έχει τοποθετηθεί ο κορμός αρχαίου αγάλματος. Στην κορυφή του δυτικού άκρου της στέγης υπάρχει μαρμάρινος σταυρός, που φέρει εγχάρακτα γράμματα και τη χρονολογία 1918, αποδεικνύοντας έτσι ότι προερχόταν από κάποιο μνήμα και πιθανόν τοποθετήθηκε ύστερα από τις εργασίες ανακαίνισης του ναού, που πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος αυτό. Τότε μάλιστα καλύφθηκε εξωτερικά από παχύ στρώμα επιχρίσματος. Το οικοδόμημα προστατεύεται εξωτερικά από περίβολο.

Στο εσωτερικό του ο ναός διακρίνεται για τη συμμετρία του. Στο ευρύχωρο ιερό η αγία Τράπεζα αποτελείται από τετράγωνη κτιστή βάση, πάνω στην οποία βρίσκεται τοποθετημένο κυκλικό επίκρανο από κίονα δωρικού ρυθμού και δεν είναι εντοιχισμένη, όπως συμβαίνει στα άλλα ναύδρια του Μαρκοπούλου. Το ιερό χωρίζεται με κτιστό τέμπλο από τον υπόλοιπο ναό και έχει ως επίστεψη έναν ακατέργαστο κορμό δέντρου. Ως παραστάδες της Ωραίας Πύλης έχουν χρησιμοποιηθεί τμήματα κίωνων από παλαιοχριστιανικό οικοδόμημα.

Όλοι οι τοίχοι εσωτερικά καλύπτονταν από τοιχογραφίες, οι οποίες όμως έχουν υποστεί μεγάλη φθορά από την υγρασία, αλλά και από πυρκαγιά. Διακρίνονται τρεις φάσεις αγιογράφησης. Η πρώτη φάση χρονολογείται στις αρχές του 16ου αιώνα. Η επόμενη φάση ανήκει χρονικά στα τέλη του 18ου αιώνα. Τέλος στα μέσα του 19ου αιώνα επιζωγραφίζονται κάποιες απεικονίσεις στο τέμπλο και στην αψίδα του ιερού.

6.5.5 Μνημεία Νεότερων Χρόνων στο Μαρκόπουλο

i. Κτίριο επί της οδού Δημ. Σωτηρίου 36

Σύμφωνα με το ΦΕΚ Δ-556 α/ 30.06.1997 κηρύχθηκε διατηρητέο το μονόροφο κτίριο του προηγούμενου

αιώνα, με νεοκλασσικά στοιχεία, αξονική συμμετρία ως προς την διάταξη των ανοιγμάτων. Ταινία από τραβηχτά κυμμάτια κοσμεί το γείσο του κτιρίου. Το κτίριο καλύπτεται από ξύλινη στέγη με κεραμίδια βυζαντινού τύπου. Χαρακτηριστικός τύπος κατοικίας των Μεσογείων με την χαρακτηριστική αυλόθυρά του. Χρονολογείται στα 1881 και χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία από τότε μέχρι σήμερα.

ii. **Α' Δημοτικό Σχολείο**

Επί της οδού Παπαβασιλείου υπάρχει ένα αξιόλογο κτίριο των αρχών του αιώνα, χαρακτηριστικό δείγμα νεοκλασσικού σχολικού κτιρίου. Λιθόκτιστο, μονόροφο υπερυψωμένο με στοά και τμήματα εκατέρωθεν αυτής. Τα δύο αυτά τμήματα στέφονται από τριγωνικό αέτωμα. Η στέγη καλύπτεται από κεραμίδια βυζαντινού τύπου, είναι ξύλινη και έχει ακροκέραμα. Τραβηχτά κυμάτια κοσμούν το γείσο του κτιρίου και δύο φοίνικες το προαύλιο. Το κτίριο κηρύχθηκε διατηρητέο (**ΦΕΚ:Δ-832 α/ 09.08.1994, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.**)

iii. **Κτίριο επί της οδού Σωτηρίου & Γιαννάκη 7**

Το εγκαταλελειμένο διώροφο κτίριο των αρχών του αιώνα κρίθηκε διατηρητέο με **ΦΕΚ: Δ-0 α/ 01.01.1900**. **Πρόκειται για** κεραμοσκεπές χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής της περιοχής Μεσογείων. Αξονική συμμετρία των ανοιγμάτων στις όψεις. Τα ανοίγματα είναι ξύλινα καρφωτά και στον δεύτερο όροφο έχουν πλαίσιο. Στον δεύτερο όροφο τονίζονται με πλαίσιο στις ακμές του κτιρίου. Το κτίριο διατηρείται σε αρκετά καλή κατάσταση και δεν έχει υποστεί μορφολογικές αλλοιώσεις.

iv. **Ανεμόμυλος στην πλατεία «Περικλή Εμπειρικού»**

Ο ανεμόμυλος του Μαρκόπουλου δεσπόζει στην κορυφή υψώματος, βορειοανατολικά του οικισμού και είναι ορατός από όλα τα σημεία του ορίζοντα. Ανήκει στο τύπο των μοναχικών πύργων, χωρίς δηλαδή να περιβάλλεται από βοηθητικά κτίσματα. Κτίστηκε πριν το 1850 από τον μωλανά Βασίλη Δημητρίου ή Βούλγαρη και λειτούργησε αδιάκοπα για 45 περίπου χρόνια, ενώ περιστασιακά μέχρι το 1920. Το ανώτερο τμήμα του καταστράφηκε την εποχή της γερμανικής κατοχής, οπότε χρησιμοποιήθηκε ως πυροβολείο. Έχει θεμελιωθεί πάνω στο βράχο. Η κάτοψή του είναι κυκλική, διαμέτρου 5,80μ., ενώ το πάχος των τοίχων φθίνει προς τα επάνω. Το ύψος του είναι 4,60μ. και αποτελείται από δύο επίπεδα: το ισόγειο ή κατώι, όπου γίνεται η αποθήκευση των σιτηρών, και τον πρώτο όροφο ή ανώι, όπου ουσιαστικά υπάρχει ο μηχανισμός που πραγματοποιεί το άλεσμα. Στην εξωτερική πλευρά του μύλου βρίσκεται η κυκλική κατασκευή με τα πανιά, η λεγόμενη «φτερωτή», την οποία περιστρέφει ο άνεμος. Πριν από μερικά χρόνια ο μύλος του Μαρκοπούλου ανακαινίστηκε με τη διαμόρφωση σε πλατεία ενός ολόκληρου οικοδομικού τετραγώνου, έτσι ώστε να μη θιγεί η ακεραιότητα του κτιρίου. Η πλατεία με τον μύλο πήρε το όνομά του χορηγού της ανακαίνισης, Περικλή Εμπειρικού.

v. **Αναγκαστικός Συνεταιρισμός «ΜΑΡΚΟ» - Μουσείο Κρασιού**

Οι κάτοικοι του Μαρκοπούλου ίδρυσαν τη λεγόμενη «Κοινοπραξία Μαρκοπούλου», την πρώτη διοίκηση της οποίας ανέλαβε η Κοινοτική Επιτροπή το 1831. Η Κοινοπραξία ανέλαβε επίσης την αποπεράτωση έργων κοινής ωφελείας: ίδρυση σχολείου, η κατασκευή εκκλησίας, διάνοιξη δρόμων και πηγαδιών. Το 1914

μετονομάστηκε σε «Συνιδιοκτησία ή Αναγκαστικός Συνεταιρισμός 'ΜΑΡΚΟ'». Επί της προεδρίας του Δημοσθένη Σωτηρίου κατασκευάστηκε το 1914 το οινοποιείο και οι δεξαμενές, αγοράστηκαν πιεστήρια σταφυλιών και ό,τι ήταν απαραίτητο για την παραγωγή του κρασιού. Επιπλέον αγοράστηκε το 1926 ατμοκίνητη αλωνιστική μηχανή. Το ίδιο έτος λειτούργησε το Ηλεκτρικό Εργοστάσιο του Συνεταιρισμού, οπότε και η μηχανή αντικαταστάθηκε με ηλεκτροκίνητη, ενώ το 1927 πραγματοποιήθηκε ο ηλεκτροφωτισμός όλου του χωριού. Το 1922 προωθήθηκε κατόπιν μελέτης η εγκατάσταση δικτύου ύδρευσης στο Μαρκόπουλο. Σήμερα στο χώρο του Οινοποιείου, το οποίο βρίσκεται έναντι του παλαιού σιδηροδρομικού σταθμού επί της οδού Μυρρινούντος, τελεί υπό ανακαίνιση ένα πετρόκτιστο κτίριο πλησίον των δεξαμενών, όπου πρόκειται να λειτουργήσει Μουσείο Κρασιού. Το μουσείο αυτό θα έχει ως στόχο όχι μόνο τη διδασκαλία της διαδικασίας παραγωγής μούστου και κρασιού, αλλά και την αποτύπωση μιας εποχής.

vi. Ναός Αγίου Ιωάννου στην Κεντρική πλατεία Μαρκόπουλου

Στην κεντρική πλατεία του Μαρκοπούλου, απέναντι από το δημαρχείο και το ηρώο, βρίσκεται ο ναός του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Στη θέση του υπήρχε ένας παλαιότερος ναός, ο οποίος ήταν μικρός και δεν μπορούσε να εξυπηρετήσει τους κατοίκους του Μαρκοπούλου και τελούσε υπό κατάρρευση. Το 1874 τέθηκε στο δημοτικό συμβούλιο ζήτημα ανέγερσης νέου ναού. Τα σχέδια του ναού έγιναν αρχικά από τον Ερνέστο Τσίλλερ, ο οποίος στη συνέχεια παραταίθησε και τροποποιήθηκαν από τον αρχιτέκτονα Ραζή που πρότεινε ένα ναό μικρότερων διαστάσεων. Η έναρξη οικοδόμησης του ναού έγινε το 1886 και η κατασκευή του διήρκεσε περίπου 17 χρόνια. Την αγιογράφηση του εσωτερικού του ναού ανέλαβε ο Δημήτριος Γεωργαντάς ενώ βάσει πρότασης του Α. Ορλάνδου ανατέθηκε σε γλύπτες από την Τήνο, στους αδελφούς Λάζαρο και Θεόδωρο Λυρίτη, η κατασκευή των προσκυνηταριών, του δεσποτικού θρόνου και του άμβωνα.

vii. Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Μαρκόπουλου

Εντός της κατοικημένης περιοχής του Μαρκοπούλου, και συγκεκριμένα στην οδό Παπαδημητρίου, υπάρχει ένα παλαιό κτίριο, το οποίο ήταν το Πρώτο Δημοτικό σχολείο του δήμου. Κατασκευάστηκε το 1904 με δωρεά του εθνικού ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού σε χώρο εκτάσεως τεσσάρων στρεμμάτων, ο οποίος παραχωρήθηκε από την κοινότητα Μαρκοπούλου. Στη συνέχεια ο ιατρός Γ.Β.Παπαβασιλείου δώρισε άλλα τέσσερα στρέμματα, προκειμένου να διευρυνθεί η έκταση του σχολείου, η οποία συνολικά κάλυπτε έναν χώρο οκτώ στρεμμάτων. Το κτίριο είναι κατασκευασμένο βάσει σχεδίων του αρχιτέκτονα Καλλία, τα οποία επαναλαμβάνονταν πανομοιότυπα και σε άλλα σχολικά κτίρια ανά την Ελλάδα. Είναι πετρόκτιστο με δίριχτη στέγη, παραλληλόγραμμης κάτοψης και περιλαμβάνει τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας και ένα γραφείο. Μπροστά από την επιβλητική είσοδο, και κατά μήκος της δυτικής μακράς πλευράς του κτιρίου, υπάρχει βεράντα κεραμοσκεπής στηριζόμενη σε κίονες, στην οποία οδηγούν μαρμάρινα σκαλοπάτια. Στη δυτική πλευρά του προαυλίου χώρου διατηρείται τμήμα του κτιστού περιβόλου με κιγκλίδωμα, που αρχικά περιέβαλε όλη την έκταση της αυλής του σχολείου. Γύρω στα 1930 με έξοδα του «Αναγκαστικού Συνεταιρισμού 'ΜΑΡΚΟ'» και σε σχέδια του μηχανικού Γ.Σκάρδη κατασκευάστηκε το Γυμναστήριο στο βορειοανατολικό τμήμα της αυλής, ενώ στα ανατολικά του κτιρίου του δημοτικού το Νηπιαγωγείο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 προστέθηκαν στο βορειοδυτικό και βόρειο τμήμα του προαυλίου νέες σχολικές εγκαταστάσεις, προκειμένου να φιλοξενήσουν τη λεγόμενη «Εμπορική Σχολή» και στη συνέχεια

το οκτατάξιο Γυμνάσιο.

Το κτίριο του Δημοτικού σταμάτησε να λειτουργεί ως σχολείο το 2001, εξαιτίας της συνεχούς αύξησης του αριθμού των μαθητών και των απαιτήσεων για περισσότερο σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή. Αποφασίστηκε η αναπαλαίωσή του και το 2002 ονομάστηκε «Πνευματικό Κέντρο» και φιλοξενεί εικαστικές εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Στο ίδιο κτίριο συστεγάζεται η Δημοτική Βιβλιοθήκη.

viii. Παλιός Σιδηροδρομικός Σταθμός στο Μαρκόπουλο

Ο παλιός σιδηροδρομικός σταθμός βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της κατοικημένης περιοχής του Μαρκοπούλου επί της οδού Μυρρινούντος και εξυπηρετούσε τη σιδηροδρομική γραμμή που συνέδεε την Αθήνα με τα χωριά των Μεσογείων, μέχρι το Λαύριο. Επρόκειτο για ένα μεγαλόπνοο έργο, που εξυπηρέτησε για αρκετά χρόνια τη διακίνηση ανθρώπων και προϊόντων προς και από την πρωτεύουσα, αλλά καταργήθηκε την περίοδο της γερμανικής κατοχής. Επαναλειτούργησε αργότερα μόνο για λίγα χρόνια, και συγκεκριμένα την πρώτη πενταετία του 1950. Πρόκειται για ένα πετρόκτιστο παραλληλόγραμμο κτίριο με δίρριχτη στέγη και μεγάλα ανοίγματα παραθύρων, ενώ πόρτες εισόδου υπάρχουν και στις τέσσερις πλευρές του. Εσωτερικά αποτελείται από τρία μεγάλα και ψηλοτάβανα δωμάτια, τα οποία χρησίμευαν ως χώροι αναμονής των επιβατών. Εκεί βρισκόταν και το εκδοτήριο εισιτηρίων. Η σιδηροδρομική γραμμή περνούσε κατά μήκος της νότιας πλευράς του κτιρίου, μέρος της οποίας είναι ορατή μέχρι σήμερα.

Το 1994 ξεκίνησαν με έξοδα του Δήμου Μαρκοπούλου οι εργασίες αποκατάστασης του κτιρίου του σταθμού, με την παράλληλη διαμόρφωση κάποιου πάρκου πρασίνου στον περιβάλλοντα χώρο και παιδικής χαράς. Στα πλαίσια μάλιστα ανασύνθεσης της αλλοτινής εικόνας μπροστά από τον σταθμό τοποθετήθηκε η μηχανή και ορισμένα βαγόνια παλιού τραίνου. Από τότε λειτουργεί ως εστιατόριο. Η κατάργηση βέβαια του όλου έργου απομόνωσε το Μαρκόπουλο από την πρωτεύουσα και δυσκόλεψε τις μετακινήσεις κάθε είδους.

6.6 Κηρυγμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία – Ζώνες Προστασίας

Οι περιοχές που εμφανίζονται στον χάρτη θεσμικού πλαισίου κλ. 10.000 ως κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι, θεωρείται ότι πρέπει να προστατευτούν, σύμφωνα με τον Νόμο περί Αρχαιοτήτων. Στις περισσότερες απ' αυτές δεν έχει θεσπιστεί δέσμευση χρήσεων και όρων δόμησης.

Σύμφωνα με το Ν. 1892/90, το ΥΠΠΟ έχει την δυνατότητα να καθορίσει, εντός των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, ζώνες στις οποίες απαγορεύεται εντελώς η δόμηση (ζώνη Α). Στην περιοχή μελέτης τέτοιες ζώνες είναι:

Ολόκληρη η ευρύτερη περιοχή της Βραύνας, που αποτελεί ένα τοπίο με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος είναι κατάσπαρτη από αρχαιολογικές θέσεις οι οποίες, από την άποψη τουλάχιστον της διατήρησης των λειψάνων, μπορούν να χαρακτηριστούν από εξαιρετικά σημαντικές (όπως το ιερό της Βραβρωνίας Αρτέμιδος) έως λιγότερο σημαντικές.

Οι αρχαιότερες από τις θέσεις αυτές (π.χ. το Πούσι-Καλογέρι), ανήκουν στην νολιθική εποχή. Σημαντικές

είναι οι θέσεις των μεταγενέστερων προϊστορικών περιόδων, της πρωτοελλαδικής (Πύργος Βραώνας), της μεσοελλαδικής (ακρόπολη Βραώνας) και της μυκηναϊκής (Λαπούτσι, ακρόπολη Βραώνας), αν και τα διατηρούμενα σήμερα λείψανα είναι ελάχιστα.

Στους ιστορικούς χρόνους ιδιαίτερα στην αρχαϊκή και την κλασική περίοδο, ανήκουν οι περισσότερες από τις θέσεις της περιοχής. Πρόκειται για τα οικοδομήματα του ιερού της Βραωνίας Αρτέμιδος, ερείπια αρχαίων πύργων (Γκούρι Μπιμ, Λιμικό), τμήμα των νεκροταφείων του αρχαίου Δήμου των Φιλαϊδών που αναπτύχθηκε στην περιοχή και άλλα.

Από τις μεταγενέστερες περιόδους, αξιόλογα είναι τα λείψανα της παλαιοχριστιανικής βασιλικής της Βραώνας, ο φράγκικος Πύργος και το μεταβυζαντινό εκκλησάκι του Αγ. Γεωργίου, μέσα στο προγενέστερο ιερό της Αρτέμιδος.

Ολόκληρη αυτή η περιοχή έχει ορισθεί ως αρχαιολογικός χώρος με διαδοχικές κηρύξεις, που διεύρυναν να όριά του (ΦΕΚ 265/Β/1.10.57, 117/Β/20.3.63, 952/Β/10.9.75, 7/Β/10.1.79, 157/Β/7.3.395, 334/Β/3.5.95).

Τμήματα της περιοχής απολαμβάνουν ιδιαίτερης προστασίας, αφού για ένα από αυτά υφίστανται αυστηρότεροι περιορισμοί δόμησης. (ΦΕΚ 718/Β/27.12.79 για την ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου της Βραώνας) και για άλλο, θεσμοθετήθηκε ζώνη Α' απολύτου προστασίας αδόμητη (Πύργος Βραώνας και πηγές αρχαίου ποταμού Ερασίνου, ΦΕΚ 198/Β/21.3.95, 649/Β/25.7.95). Ας σημειωθεί Είσης, ότι το πρώτο από τα δύο παραπάνω τμήματα έχει Επίσης, κηρυχθεί ως «τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ιστορικός τόπος» (ΦΕΚ 706/Β/26.7.80).

Με υπουργικές αποφάσεις του ΥΠΠΟ έχουν κηρυχθεί οι λοιποί θεσμοθετημένοι αρχαιολογικοί χώροι της περιοχής μελέτης :

1. Περιοχή χερσόνησος Κορώνης (Πόρτο Ράφτη)
Απόφαση Υπουργού Πολιτισμού, ΦΕΚ 776Β/17.8.77.
2. Νησίδες Πρασός, Ραφτοπούλα, Ράφτης ΦΕΚ 527Β/24.8.67.
3. Μερέντα ΦΕΚ 302Β/25.4.89
4. Χαμολιά, νότια από τον αρχαιολογικό χώρο Βραώνας, ΦΕΚ 265/Β/1.10.57

Υπάρχουν επίσης, περί τις 100 κηρυγμένες βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι περισσότερες με το ΦΕΚ 194/Α/17.7.23, εκ των οποίων ορισμένες στο Μαρκόπουλο.

6.7 Βιβλιογραφία και αναφορές

ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ .

<http://gis.markopoulo.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=71>

Ό. Αλεξανδρή. "Πόρτο Ράφτη. Θέση Ταρδέ." *Αθήναι* 1983 30, no. Μέρος Β'1 - Χρονικά. Αρχαιολογικόν

Δελτίον (1975): 38.

Όλγα Κακαβογιάννη, Ελένη Γκίφη-Τσοφοπούλου, Γιάννης Βιταλιώτης, Σταμάτης Μεθενίτης, and Δημήτρης Μεθενίτης. "Το Πόρτο Ράφτη." *ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ*.
<http://www.markopoulo.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=100>.

"Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΑΡΧΕΙΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ."
<http://estia.minenv.gr/EXEC>.

Ανδρέας Βαβριτσας. "Ανασκαφή γεωμετρικού νεκροταφείου Μερέντας." *Αθήναι 1972* 25, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1970): 127-129.

Ανδρέας Βαβριτσας. "Μερέντα. Ανασκαφή." *Αθήναι 1969* 23, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1968): 110-111.

"Αρχαιολογικός χώρος Βραυρώνας ΥΑ ΑΡΧΑΙΟΤ/Α1/Φ02/1665/118/1-12-1978 - ΦΕΚ 7/Β/10-1-1979."
ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, March 17, 2004.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=19524.

Β' Αρχαιολογική Περιφέρεια. "Ανασκαφή μυκηναϊκών τάφων εις Λαπούτσι Βραυρώνος." *Αθήναι 1968* 21, no. Μέρος Β' 1 - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1966): 98-100.

Βασ. Γ. Καλλιπολίτης, and Βασ. Χρ. Πετράκος. "Πόρτο Ράφτη" 18. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1963): 45.

"Βραχώδες ύψωμα στη θέση Γκούρι - Μπιμ." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=16946.

"ΔΗΜ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ 36, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΑΡΧΕΙΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ." <http://estia.minenv.gr/EXEC>.

Δημ. Λαζαρίδης. "Βραυρών. Ανασκαφή." *Αθήναι 1967* 22, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1967): 131-133.

"Διόρθωση Σφαλμάτων στην ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/11270/618/7-3-1995 υπουργική απόφαση "Περί θεσμοθέτησης Ζώνης Α απολύτου προστασίας αδόμητης του αρχαιολογικού χώρου Πύργου Βραυρώνος και των πηγών του αρχαίου ποταμού Ερασίνου".", August 25, 2005.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1549753691.

"Ερείπια Βυζαντινών Ναών." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, April 28, 2005. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1714&v17=>.

"Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, March 17, 2004. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1733&v17=>.

Ι.Δ. Κόντης. "Άρτεμις Βραυρωνία." *Αθήναι* 1967 22, no. Μέρος Α' - Μελέται. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1967): 156-206.

Ιωάννης Κ. Παπαδημητρίου. "Βραυρώνα." *Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία*.
<http://www.archetai.gr/site/content.php?artid=123>.

"Μυρρινούς." <http://www.archetai.gr/site/content.php?artid=122>.

"ΣΩΤΗΡΙΟΥ & ΓΙΑΝΝΑΚΗ 7 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΑΡΧΕΙΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ."
<http://estia.minenv.gr/EXEC>.

Σπύρος Ε. Ιακωβίδης. "Μυκηναϊκοί τάφοι Περατής." *Αθήναι* 1966 19, no. Μέρος Β1 - Χρονικά.
Αρχαιολογικόν Δελτίον (1964): 87-95.

Σπύρος Ε. Ιακωβίδης. "Το Υστερομυκηναϊκό Νεκροταφείο της Περατής. *Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία*. <http://www.archetai.gr/site/content.php?artid=34>.

"ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ02/9560/412/5-7-1980 - ΦΕΚ 706/Β/26-7-1980." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, July 30, 2007.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1319971718.

Eugene Vanderpool. "Excavations at Koroni (Porto Raphti)" 16, no. Μέρος Β'- Χρονικά . Αρχαιολογικόν Δελτίον (1960): 40-42.

"Fortified Military Camps in Attica - Google Αναζήτηση Βιβλίων."
<http://books.google.com/books?id=4HMnL8yvbc4C&pg=PA2&lpg=PA2&dq=koroni+porto+raphti&source=web&ots=r8EGfpDBi7&sig=6ZhQ-pVJnpnl40nyeCzHouMTQ0#PPA30,M1>.

Stephen G. Miller. "The Colossus of Porto Raphti Reconsidered." *JSTOR* 41, no. 2 (Apr.-Jun., 1972).
Hesperia: 192-197.

"ΠΔ 30-11-1979 - ΦΕΚ 718/Α/27-12-1979." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, March 17, 2004. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=18202.

"Παραδοσιακοί Οικισμοί & Διατηρητέα Κτίρια." Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΑΡΧΕΙΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ .
<http://estia.minenv.gr/EXEC>.

Πάυλος Λαζαρίδης. "Άγιος Αιμιλιανός. Ανασκαφή Δάγλα Παρά το Μαρκόπουλον Μεσογείων" 16.
Αρχαιολογικόν Δελτίον (1960): 69-72.

Πάυλος Λαζαρίδης. "Ανασκαφή Βραυρώνος. Ναός Αγίου Γεωργίου" 16. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1960): 72-76.

Παύλος Λαζαρίδης. "Μαρκόπουλον. Ναϊσκοί της Αγίας Παρασκευής και της Αγίας Θέκλης." *Αθήναι 1970* 24, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1969): 97-98.

Παύλος Λαζαρίδης. "Μερέντα. Ναός Παναγίας." *Αθήναι 1970* 24, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1969): 97-98.

Παύλος Λαζαρίδης. "Ναΐσκος των Ταξιαρχών Ανασκαφή Δάγλα Παρά το Μαρκόπουλον Μεσογείων" 16. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1960): 69-72.

Παύλος Λαζαρίδης. "Παναγία Μερέντα" 18. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1963): 56.

Παύλος Λαζαρίδης. "Πόρτο Ράφτη. Άγιος Ήλιος." *Αθήναι 1979* 29, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1973): 183.

Παύλος Λαζαρίδης. "Πόρτο Ράφτη. Αγία Θέκλα." *Αθήναι 1979* 29, no. Μέρος Β1' - Χρονικά. Αρχαιολογικόν Δελτίον (1973): 183.

"Περί θεσμοθέτησης Ζώνης Α απολύτου προστασίας αδόμητης του αρχαιολογικού χώρου Πύργου Βραυρώνος και των πηγών του αρχαίου ποταμού Ερασίνου.." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, August 25, 2005.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=-895219410.

"Περί κηρύξεως αρχαιολογικού χώρου Βραυρώνος Αττικής.." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, December 6, 2007.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=17849.

"Περί τροποποίησης ζώνης προστασίας του Αρχαιολογικού χώρου Βραυρώνας." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, March 17, 2004.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=19539.

"Περιοχές Κήποι, Παλιά Βραύνα και Πούσι - Καλογέρι," May 7, 2007.
http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=13377.

"Περιοχή Αρχαίων Λατομείων," March 17, 2004.
<http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1732&v17=>.

"Περιοχή πηγών ποταμού Ερασίνου." <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1727>.

"Προϊστορικός οικισμός μετά Μεσαιωνικού Πύργου." *ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ*, March 17, 2004.
<http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=1725>.

7. Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Στο σχέδιο Π-01 φαίνεται η χωροταξική ένταξη του Μαρκόπουλου στον ευρύτερο χώρο της πεδιάδας των Μεσογείων και οι θεσμοθετημένες χρήσεις στην ευρύτερη περιοχή, όπως προβλέπονται από το Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/06.03.2003) περί καθορισμού χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογείων (Ν. Αττικής)», όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκε και ισχύει (παρ. 27 άρθρου 13 Ν. 3212/03 (ΦΕΚ 308/Α). Πέραν του προαναφερθέντος Π.Δ., εκτενής αναφορά για τις υφιστάμενες χρήσεις και τη χωροταξική οργάνωση της πεδιάδας των Μεσογείων καθώς και για τις ρυθμίσεις στην περιοχή του νέου αεροδρομίου, έχει γίνει στη χωροταξική μελέτη που εκπόνησε το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου κατά το διάστημα 1995 – 1998.

Η χωροθέτηση του νέου αεροδρομίου έχει αποκόψει το Μαρκόπουλο από τα Σπάτα και τους υπόλοιπους οικισμούς του βόρειου τμήματος της πεδιάδας των Μεσογείων. Η πόλη του Μαρκόπουλου βρίσκεται στο κέντρο του νοτίου τμήματος της πεδιάδας των Μεσογείων, στο οποίο ανήκουν επίσης το Κορωπί, τα Καλύβια και ο Κουβαράς, ενώ το Πόρτο Ράφτη και το τμήμα της Βραυρώνας που διοικητικά ανήκει στο Μαρκόπουλο, αποτελούν τμήμα της παραθαλάσσιας ζώνης, που γειτονεύει και συνδέεται με την παραθαλάσσια ζώνη της Αρτέμιδας.

Από τη χωροταξική μελέτη και σε σχέση με τις υπερτοπικής εμβέλειας χρήσεις της πεδιάδας των Μεσογείων, στο Μαρκόπουλο προβλέπεται η χωροθέτηση Αρχαιολογικού Μουσείου, Συνεδριακού Κέντρου και Ξενοδοχειακού Συγκροτήματος, ενώ στην περιοχή μεταξύ του Μαρκόπουλου και της Αρτέμιδας και σε εκτάσεις που βρίσκονται σχεδόν αποκλειστικά στα όρια του Δήμου Μαρκόπουλου, έχει θεσμοθετηθεί το Αττικό Άλσος, για το οποίο γίνεται λόγος σε επόμενο κεφάλαιο.

Η σύνδεση του Μαρκόπουλου με την Αθήνα, που απέχει από αυτήν 30 χιλιόμετρα, γίνεται σήμερα μέσω της Αττικής Οδού, της λεωφόρου Λαυρίου και της εθνικής οδού Κορωπιού - Μαρκόπουλου - Λαυρίου, ή της επαρχιακής οδού Παιανίας - Λαυρίου. Η σύνδεση με τις περιοχές κατά μήκος των ακτών του σαρωνικού γίνεται μέσω της οδού Βάρης Κορωπίου. Οι προβλεπόμενοι οδικοί άξονες, δηλαδή η επέκταση της Αττικής Οδού προς το Λαύριο, η λεωφόρος Αργυρουπόλεως – Αεροδρομίου μέσω σήραγγας στον Υμηττό και η επέκταση της γραμμής του Προαστειακού από τον κόμβο του Αεροδρομίου ως το Λαύριο, θα αναβαθμίσουν την οδική σύνδεση του Μαρκόπουλου με την ευρύτερη περιοχή. Ηδη, η γεινίαση του Μαρκόπουλου με το Αεροδρόμιο και η προσβασιμότητα που εξασφαλίζει η Αττική Οδός, σε συνδυασμό με την αρχή της λειτουργίας ορισμένων παραγωγικών μονάδων, καθιστά το Μαρκόπουλο μια εξαιρετικά θελκτική περιοχή, με αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση του μόνιμου και του παραθεριστικού πληθυσμού.

8. ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Με στόχο τον έλεγχο της ορθότητας των οριοθετήσεων μεταξύ του Δήμου Μαρκοπούλου και των όμορων Δήμων, κατόπιν έρευνας στο Τμήμα Περιουσίας της Διευθύνσεως Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών, στην ΤΥΔΚ της Περιφέρειας Ανατολικής Αττικής και στη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής, βρέθηκαν οι αποφάσεις των κατά νόμον επιτροπών ορισμού ορίων μεταξύ Μαρκοπούλου και Σπάτων, Μαρκοπούλου και Καλυβίων, Μαρκοπούλου και Κορωπίου, Μαρκοπούλου και Κουβαρά, Μαρκοπούλου και Κερατέας και Μαρκοπούλου και Παιανίας. Στις επόμενες φάσεις θα ελεγχθεί η ορθότητα των ορίων που φαίνονται στους χάρτες, με τη βοήθεια παλαιών κατοίκων του Μαρκόπουλου, που γνωρίζουν καλά τα τοπωνύμια που αναφέρουν οι σχετικές αποφάσεις.

9. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ

Αναφορά στις θεσμοθετημένες χρήσεις της περιοχής του Μαρκόπουλου γίνεται στο Κεφάλαιο 2 της παρούσας έκθεσης. Συνοπτικά Σχεδιαγράμματα επισυνάπτονται για το Μαρκόπουλο και για το Πόρτο Ράφτη, ενώ αναλυτική καταγραφή των θεσμοθετημένων χρήσεων περιέχουν τα σχέδια Π-02, Π-03, Π-04, Π-05, Π-06, Π-07.

Σχετικά με τις θεσμοθετημένες χρήσεις αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Η πόλη του Μαρκόπουλου περιλαμβάνει πέντε πολεοδομικές ενότητες, εκ των οποίων στα παλαιά όρια της προ του έτους 2000 Αναθεωρήσεως του ΓΠΣ ανήκαν η 1^η, το μεγαλύτερο τμήμα της 2^{ης} και της 3^{ης} και μικρό μέρος της 4^{ης} ΠΕ, ενώ τα υπόλοιπα τμήματα των τριών ενοτήτων και ολόκληρη η 5^η περιλαμβάνονται στην προαναφερθείσα επέκταση του ΓΠΣ και βρίσκονται σε διαδικασία κτηματογράφησης και εκπονήσεως και εγκρίσεως ρυμοτομικών σχεδίων. Στο ίδιο καθεστώς βρίσκονται το Επιχειρηματικό Πάρκο και το ΒΙ.ΠΑ. στα νότια της πόλης του Μαρκόπουλου, καθώς και η περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού υπερτοπικού επιπέδου στη διασταύρωση της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη με τη Λεωφόρο Βραυρώνας. Σε σχετικά μικρή απόσταση από το ΒΙ.ΠΑ. Μαρκοπούλου, έχει παλαιότερα χωροθετηθεί βάσει του Π.Δ. 84/1984 μια μικρή περιοχή υποδοχής μη οχλούσας και μη μολύνουσας βιοτεχνίας και βιομηχανίας, σε επαφή με την αντίστοιχη περιοχή των Καλυβίων. Στην περιοχή αυτή έχουν εγκατασταθεί αρκετές επιχειρήσεις, σε βαθμό που να πλησιάζει σε όρια κορεσμού, χωρίς ωστόσο να έχει εκπονηθεί μελέτη ρυμοτομικού σχεδίου.

- Το Πόρτο Ράφτη έχει επίσης διαιρεθεί σε πέντε Πολεοδομικές Ενότητες. Στο Πόρτο Ράφτη δεν είχε προηγηθεί γενικός σχεδιασμός και εκπονήθηκαν απ'ευθείας μελέτες ρυμοτομικών σχεδίων και πράξεων εφαρμογής, εκ των οποίων ορισμένες έχουν κυρωθεί και ορισμένες βρίσκονται σε διαδικασία εγκρίσεως.
- Στην περιοχή της Χαμολιάς, η περιοχή του οικισμού των καθηγητών του Πολυτεχνείου έχει εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο.
- Στο νοτιοδυτικό όριο του Δήμου και σε επαφή με το ΒΙ.ΠΑ. έχει χωροθετηθεί το Ολυμπιακό Σκοπευτήριο. Μεταξύ της πόλης του Μαρκόπουλου και του Πόρτο Ράφτη, στους πρόποδες της Μερέντας, έχουν χωροθετηθεί οι Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις των Ιππικών Αθλημάτων.
- Πέραν των οριοθετημένων και μη οριοθετημένων ζωνών προστασίας (αρχαιολογικών χώρων, ορεινών όγκων, πρασίνου, τοπίων ιδιαίτερου κάλους, ρεμάτων, ακτών), στην περιοχή μεταξύ της πόλης του Μαρκόπουλου και του Πόρτο Ράφτη και ως το βόρειο άκρο του Δήμου, έχει χωροθετηθεί μια ζώνη μεσαίας προστασίας, που ονομάζεται Αττικό Άλσος και για την οποία γίνεται λόγος αλλού.

Η καταγραφή των υφισταμένων χρήσεων σε όλη την έκταση των διοικητικών ορίων του Δήμου του Μαρκόπουλου έγινε με επιτόπια έρευνα. Η καταγραφή έγινε λεπτομερέστερα από ότι επιβάλλει η κλίμακα των υποβαλλομένων σχεδίων και οι ισχύουσες προδιαγραφές, έγινε δηλαδή ανά ιδιοκτησία. Πρόκειται για μια εργασία επίπονη και χρονοβόρα, που έγινε για να υπάρξει σαφής εικόνα των εγκατεστημένων χρήσεων στην περιοχή. Λόγω της μεγάλης έκτασης της περιοχής που καταγράφηκε αλλά και του υποκειμενισμού των κριτηρίων ως προς την καταγραφή της ακριβούς χρήσης, είναι πιθανόν να υπάρχουν σφάλματα, που θα διορθωθούν κατόπιν σχετικών υποδείξεων. Τα επί μέρους σφάλματα δεν αλλάζουν ωστόσο τη γενική εικόνα, η οποία προκύπτει καθαρά στους σχετικούς χάρτες.

Οι διαφορετικές χρήσεις έχουν καταγραφεί ως χρήσεις αυτόνομες ή ως χρήσεις μικτές. Εξαιρείται η κατοικία, που δεν εμφανίζεται στα σχέδια κατά κανόνα, πλην του Πόρτο Ράφτη όπου καταγράφηκαν οι θήλακες της πρώτης κατοικίας εντός των περιοχών της δεύτερης.

Οι υφιστάμενες χρήσεις έχουν αποτυπωθεί στους ακόλουθους έγχρωμους πίνακες:

Π-08 και Π-09 για τις υφιστάμενες χρήσεις στη συνολική έκταση του Δήμου.

Π-10 και Π-11 για τις υφιστάμενες χρήσεις στο Μαρκόπουλο.

Π-12 και Π-13 για τις υφιστάμενες χρήσεις στο Πόρτο Ράφτη.

Βάσει των πινάκων αυτών και για να γίνει σαφέστερη η διάταξη των υφισταμένων χρήσεων, εκπονήθηκαν Σχεδιαγράμματα όπου εμφανίζονται οι διατάξεις των χρήσεων πλην της κατοικίας, όπως και η πρώτη κατοικία εν μέσω της δεύτερης στο Πόρτο Ράφτη.

Τα βασικά συμπεράσματα από την εικόνα που παρουσιάζουν οι υφιστάμενες χρήσεις είναι τα ακόλουθα:

9.1 Εκπαιδευτικά Κτίρια

Το Μαρκόπουλο φαίνεται να έχει ένα σχετικά ικανοποιητικό εξοπλισμό σε εκπαιδευτικά κτίρια, ενώ στο Πόρτο Ράφτη, με πληθυσμό μόνιμο άνω των 10.000 κατοίκων, απαιτείται η κατασκευή 2 Νηπιαγωγείων, 1 Δημοτικού, και 1 Λυκείου. Σχετικά με τις ανάγκες κατά το έτος 2030, οι εκτιμήσεις των αναγκών αναφέρονται σε σχετικό κεφάλαιο, βάσει της μέσης πρόβλεψης για μόνιμο πληθυσμό 45.171 κατοίκων. Σε περίπτωση που επιλεγεί άλλη εκτίμηση για τον προβλεπόμενο μόνιμο πληθυσμό, οι εκτιμήσεις θα προσαρμοσθούν ανάλογα.

9.2 Παρόδια Χωροθέτηση του Εμπορίου και της Βιοτεχνίας

Όπως φαίνεται στα Σχέδια των υφισταμένων χρήσεων, το εμπόριο και η μικρή βιοτεχνία έχουν ανεξέλεγκτα

αναπτυχθεί κατά μήκος του πρωτεύοντος οδικού δικτύου της περιοχής, προκαλώντας τις γνωστές δυσλειτουργίες στην κυκλοφορία αλλά και ορισμένες άλλες, όπως είναι η αυθαίρετη κατάληψη των προκηπίων και των πεζοδρομίων, η αισθητική υποβάθμιση των κεντρικών προσβάσεων των οικισμών, η παράνομη κοπή των δημοτικών δένδρων κλπ.

Η εγκατάσταση εμπορικών καταστημάτων και βιοτεχνιών κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου του Δήμου εντοπίζεται ιδιαίτερα:

- Κατά μήκος του λεωφόρου Πόρτο Ράφτη, από την πόλη του Μαρκόπουλου, ως το δυτικό όριο του Πόρτο Ράφτη, σε βαθμό που τείνουν να ενωθούν, καταλαμβάνοντας όλη την ενδιάμεση περιοχή.
- Κατά μήκος της παλαιάς εθνικής οδού Κορωπίου – Μαρκοπούλου, στη βόρεια πλευρά της οδού, διότι μεγάλο τμήμα της νότιας πλευράς καταλαμβάνουν οι εγκαταστάσεις της ΔΕΗ.
- Κατά μήκος της λεωφόρου που συνδέει τη νότια απόληξη της Αττικής Οδού με το Μαρκόπουλο και συνεχίζει προς το Λαύριο. Να σημειωθεί ότι τμήμα μόνον της οδού αυτής ανήκει διοικητικά στα όρια του Μαρκόπουλου.

Η εγκατάσταση του εμπορίου κατά μήκος της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη, την καθιστά απροσπέλαστη, δυσλειτουργική και επικίνδυνη για την ασφάλεια των πεζών και των οδηγών κατά τις ώρες αιχμής. Λιγότερο δυσμενής είναι η κατάσταση στη Λεωφόρο Λαυρίου, αφού προβλέφθηκαν από τις δύο πλευρές παράδρομοι.

9.3 Διάσπαρτη Εγκατάσταση Οχλουσών Χρήσεων

Εκτός από τα λατομεία, των οποίων η διακοπή της λειτουργίας ήταν από καιρό επιταχτική, υπάρχουν διάσπαρτες στην περιοχή οχλούσες χρήσεις, (κτηνοτροφικές επιχειρήσεις, ορισμένες βιοτεχνίες κλπ), των οποίων πρέπει να προβλεφθεί η μετακίνηση, εφ' όσον βρίσκονται είτε εντός των ορίων του οικισμού του Μαρκόπουλου, ή σε απόσταση που προκαλεί όχληση στον οικισμό. Να επισημανθεί η αυθαίρετη χωροθέτηση κτιρίων που προορίζονται για αποθηκευτικούς χώρους στην περιοχή πίσω από το νεκροταφείο, που κινδυνεύει να προκαλέσει, πέρα από κάθε σχετική πρόβλεψη, την ανάπτυξη χρήσης μη συμβατής προς την οικιστική περιοχή με την οποία γειτνιάζει.

9.4 Η ιδιοκτησία του Συνεταιρισμού Μαρκό στην Πούντα του Πόρτο Ράφτη και η λοιπή Κτηματική Περιουσία του Συνεταιρισμού "Μαρκό"

Σε παλαιότερο Σχεδιάγραμμα που είχε περιληφθεί στα στοιχεία της ανάλυσης της προηγούμενης αναθεωρήσεως του ΓΠΣ, εμφανίζεται η σημερινή κτηματική του περιουσία. Επειδή ο Συνεταιρισμός έχει μια ξεχωριστή σημασία για το Μαρκόπουλο, περιλήφθηκε τότε η σχετική αναφορά.

Αμεση προτεραιότητα του Συνεταιρισμού είναι η ρύθμιση των εκκρεμοτήτων που υπάρχουν στην ιδιοκτησία του στην περιοχή Πούντα στο Πόρτο Ράφτη, στην οποία υφίσταται εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο από το έτος 1922. Η αναγκαιότητα αυτή έχει ληφθεί υπ' όψιν στις προτάσεις που διατυπώνονται για την περιοχή του Πόρτο Ράφτη. Σημαντική είναι ακόμη η ιδιοκτησία του Συνεταιρισμού στη Χαμολιά, χαρακτηρισμένη ήδη ως τουριστική περιοχή.

Με εξαίρεση τα οικόπεδα της Πούντας και της Χαμολιάς, τα υπόλοιπα κτήματα είναι χαρακτηρισμένα σαν ιδιωτικές δασικές εκτάσεις. Το μεγαλύτερο τμήμα των εκτάσεων αυτών ανήκει στο "Αττικό Αλσος". Πρόκειται για εκτάσεις χαρακτηρισμένες ως ιδιωτικές δασικές που επιπλέον εμπίπτουν στη ζώνη Β' προστασίας αρχαιολογικού χώρου, ενώ ορισμένες ανήκουν στη ζώνη απολύτου προστασίας της Βραυρώνας.

9.5 Τα Ορια του Πόρτο Ράφτη και η Ανάπτυξη της Πρώτης Κατοικίας ανάμεσα σε Περιοχές Παραθεριστικής Κατοικίας

Η οριοθέτηση της περιοχής υποδοχής παραθεριστικής κατοικίας όπως εμφανίζεται στους χάρτες που συνοδεύουν το από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003) περί καθορισμού χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογείων (Ν. Αττικής), δεν συμπίπτει σε όλα τα σημεία με την οριοθέτηση των εγκεκριμένων ή υπό έγκριση πολεοδομικών μελετών ή πράξεων εφαρμογής των πέντε Πολεοδομικών Ενοτήτων του Πόρτο Ράφτη. Οι αντιφάσεις αυτές πρέπει να αρθούν στα πλαίσια της παρούσας μελέτης.

Η εικόνα της συγκέντρωσης πρώτης κατοικίας στις εντός και εκτός σχεδίου του Πόρτο Ράφτη περιοχές, με ένδειξη στοιχείων πυκνότητας, εμφανίζεται στα Σχέδια των υφισταμένων χρήσεων και σε Σχεδιαγράμματα και αποτελεί το πλέον ενδιαφέρον εύρημα της αναλυτικής καταγραφής των υφισταμένων χρήσεων. Σχετικά με το ζήτημα της θεσμοθέτησης περιοχών πρώτης κατοικίας στην περιοχή του Πόρτο Ράφτη, ώστε να γίνουν οι αναγκαίες προβλέψεις και να νομιμοποιηθεί η εγκατάσταση χρήσεων αναγκαίων για τη λειτουργία της πρώτης κατοικίας, σημειώνονται τα ακόλουθα:

- Δύο περιοχές του Πόρτο Ράφτη, η περιοχή του Αγίου Σπυριδώνα, από τον Άγιο Σπυριδώνα μέχρι σχεδόν τη Δρίβλια και η περιοχή του Αγίου Νικολάου γύρω από το λιμάνι, είναι περιοχές με εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο βάσει της νομοθεσίας για τους οικισμούς τους προϋφισταμένους του 1923. Οι περιοχές αυτές μπορούν αυτοδίκαια να θεωρηθούν ως περιοχές Α' κατοικίας, με ότι αυτό συνεπάγεται.
- Πρέπει να διευκρινισθεί κατά πόσον οι περιοχές της Α' κατοικίας θα επεκταθούν εκεί που έχει εγκατασταθεί Α' κατοικία, με βάση κριτήρια πυκνότητας, όπως αυτά εμφανίζονται στην εικόνα της σχετικής καταγραφής. Πρέπει να επισημανθεί ότι πρόκειται για περιοχές όπου μόλις έχουν ολοκληρωθεί ή ολοκληρώνονται διαδικασίες κτηματογράφησης, πολεοδόμησης και πράξεων εφαρμογής και όπου μια τέτοια απόφαση θα ρυθμίσει μεν κάποια λειτουργικά ζητήματα, προκαλώντας ωστόσο αρκετή αναταραχή.

9.6 Περιοχές όπου η Εκτός Σχεδίου Δόμηση Παρουσιάζει Σχετική Πυκνότητα

Στα Σχέδια και στα Σχεδιαγράμματα που δείχνουν τις υφιστάμενες χρήσεις, αποτυπώνονται οι οικιστικές αναπτύξεις στην εκτός σχεδίου περιοχή, οι οποίες παρουσιάζουν σχετική πυκνότητα. Εξαιρουμένων των περιοχών στο βορεινό όριο της παραθεριστικής ζώνης του Πόρτο Ράφτη, όπου οι αναπτύξεις αυτές εμπίπτουν στη ζώνη Β' προστασίας αρχαιολογικού χώρου, οι σημαντικότερες εξ αυτών είναι:

- Στο Πόρτο Ράφτη, δυτικά των ορίων του εγκεκριμένου σχεδίου και στις θέσεις Χεροβούνι και Λυγόρι, από τις δύο πλευρές της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη.
- Στην περιοχή της Χαμολιάς, κατά μήκος του ανατολικού ορίου του οικισμού των καθηγητών του Πολυτεχνείου και στην περιοχή της διασταύρωσης των οδών Πόρτο Ράφτη - Βραυρώνας και Χαμολιάς.
- Στην περιοχή της Αγίας Τριάδας.
- Κατά μήκος της λεωφόρου που ενώνει το τέλος της Αττικής Οδού με το Λαύριο.
- Κατά μήκος της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη.

9.7 Συμπεράσματα από τη Χωροθέτηση και τη Λειτουργία των Ζωνών Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

Στην αρχή της παραγράφου 9 έγινε αναφορά στο Επιχειρηματικό Πάρκο και στο ΒΙ.ΠΑ., στην περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού υπερτοπικού επιπέδου στη διασταύρωση της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη με τη Λεωφόρο Βραυρώνας και στην περιοχή υποδοχής μη οχλούσας και μη μολύνουσας βιομηχανίας κοντά στη διασταύρωση της λεωφόρου Λαυρίου προς τα Καλύβια. Η εικόνα στις περιοχές αυτές είναι η ακόλουθη:

- Στο ΒΙ.ΠΑ. Μαρκοπούλου έχει μεταβιβασθεί ένα μεγάλο ποσοστό των 1050 στρεμμάτων της εκτάσεώς του και εγκαθίστανται με ταχείς ρυθμούς μονάδες προοριζόμενες για παραγωγή ή για αποθηκευτικούς χώρους. Βασική αιτία της γρήγορης ανάπτυξης του ΒΙ.ΠΑ. είναι αφ' ενός οι σχετικά χαμηλές (μέχρι πρόσφατα) τιμές της γης και οι ευνοϊκοί όροι των ισχυουσών μεταβατικών πολεοδομικών διατάξεων που θεσπίζει το από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003) σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του άρθρου 31 του Ν. 3325/2005 και του από 21.06.1991 Π.Δ. (ΦΕΚ 432/Δ/11.07.1991).
- Στο μικρό ΒΙ.ΠΑ. που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό όριο του Μαρκόπουλου, έχουν εγκατασταθεί πολλές επιχειρήσεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, (προσβάσεως κυρίως), από το γεγονός ότι δεν έχει εκπονηθεί μελέτη ρυμοτομικού σχεδίου.
- Στο Επιχειρηματικό Πάρκο, παρά το γεγονός ότι έχει μεταβιβασθεί σημαντικό μέρος της εκτάσεώς του των 850 περίπου στρεμμάτων, δεν έχει προχωρήσει η εγκατάσταση χρήσεων για τις οποίες προορίζεται, λόγω του ότι οι ισχύουσες διατάξεις εν αναμονή της

ολοκλήρωσης και της έγκρισης της μελέτης του ρυμοτομικού σχεδίου, δυσκολεύουν την εγκατάστασή τους. Απαιτείται επιτάχυνση των σχετικών διαδικασιών γιατί η ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πάρκου και η αποτροπή του κινδύνου να ανεγερθούν στη θέση του πρόχειρες κατασκευές ανεξέλεγκτων χρήσεων. Αυτό θα συντελέσει στην αναβάθμιση της περιοχής.

- Στην περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού υπερτοπικού επιπέδου στη διασταύρωση της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη με τη Λεωφόρο Βραυρώνας έχουν ανεγερθεί λιγοστές κατοικίες και παρά το ότι έχει εξευρεθεί από τις εισφορές γη κατάλληλη για την ανέγερση μουσείου, δεν έχει προωθηθεί η σχετική διαδικασία. Πέραν αυτού, εγκαταστάθηκαν στην αξιολογότερη αυτή περιοχή χρήσεις που κινδυνεύουν να την απαξιώσουν απολύτως.

10. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Μεγάλο μέρος των παρατηρήσεων που ακολουθούν, αποτελούν σχόλια που περιλάμβανε η μελέτη της προηγούμενης αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. Επαναλαμβάνονται εδώ, διότι διατηρούν απολύτως την επικαιρότητά τους.

10.1 Το Πρότυπο της Ανάπτυξης του Χώρου στην Περιοχή του Μαρκόπουλου

Στο διάστημα των τελευταίων δεκαετιών, η περιοχή του Μαρκόπουλου - όπως και γενικότερα η πεδιάδα των Μεσογείων - αναπτύχθηκε σύμφωνα με χαρακτηριστικά, εκ των οποίων τα πλέον αξιοσημείωτα υπήρξαν η σταδιακή υποχώρηση των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα και η μετατροπή της παραθαλάσσιας κυρίως ζώνης σε χώρο αναζήτησης δεύτερης κατοικίας για τους κατοίκους του λεκανοπεδίου. Τα τελευταία χρόνια, η διαδικασία αυτή εξελίσσεται με την ταχεία μετατροπή μέρους της δεύτερης κατοικίας σε πρώτη, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μετακίνηση δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα στην περιοχή.

Συνέπεια των παραπάνω υπήρξε η μετατροπή εκτεταμένων περιοχών δασικής ή γεωργικής γης σε οικιστικές περιοχές Α', Β' ή μικτής κατοικίας, η αυθαίρετη κατάτμηση της γης και η επίσης αυθαίρετη δόμηση κατοικιών προοριζόμενων για χαμηλά ή μεσαία κυρίως εισοδήματα, η αυθαίρετη υπέρβαση ως προς τον όγκο και τις επιτρεπόμενες χρήσεις των νομίμως εκδοθεισών οικοδομικών αδειών, η αυθαίρετη αλλαγή των προβλεπόμενων χρήσεων γης και η μετατροπή γεωργικής γης σε γη για χρήσεις εμπορικές, βιοτεχνικές, βιομηχανικές ή αποθηκών και η σημαντική υστέρηση σε αναγκαία δίκτυα υποδομής, αποτέλεσμα της απουσίας σχεδιασμού αλλά και του εν λόγω προτύπου εξέλιξης του χώρου.

Η αυθαίρετη δόμηση αποτέλεσε το κυρίαρχο στοιχείο της οικιστικής ανάπτυξης της περιοχής, με εξαίρεση τη δόμηση που έγινε με τις κατά καιρούς ισχύουσες διατάξεις για τις εκτός σχεδίου περιοχές. Η ένταξη περιοχών στο σχέδιο βάσει των διαδικασιών του Ν. 1337/83, δεν ανέκοψε, όπως αρχικά αναμενόταν, την αυθαίρετη οικιστική ανάπτυξη, παρά το γεγονός ότι εκτεταμένες εκτάσεις εντός των υφισταμένων σχεδίων παραμένουν αδόμητες. Αντίθετα, οι επεκτάσεις των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων ακολουθούνται από την ανάπτυξη νέας αυθαίρετης δόμησης, έξω από τα όρια των νέων επεκτάσεων.

Διάσπαρτες στην περιοχή έχουν εγκατασταθεί βιομηχανίες, βιοτεχνίες, αποθήκες και συναφείς χρήσεις, είτε τελείως αυθαίρετα, είτε κατόπιν υπερβάσεως νομίμων αδειών. Κατά μήκος των εθνικών και των κύριων επαρχιακών οδών, χρησιμοποιούνται με τον πλέον αυθαίρετο τρόπο εκτάσεις για την εγκατάσταση υπαίθριων αποθηκών ή μαντρών πώλησης οικοδομικών υλικών, επιβαρύνοντας το δίκτυο και δημιουργώντας εικόνα υποβαθμισμένης περιοχής.

Υπάρχουν επίσης στην περιοχή τα μεγάλα λατομεία αδρανών της Μερέντας, (εντός της ζώνης του αρχαιολογικού χώρου), που εξακολουθούν να λειτουργούν παρά τη σχετική απαγόρευση για τις λατομικές εργασίες στην Αττική και που αποτελεί το σοβαρότερο περιβαλλοντικό τραύμα στη νότια περιοχή της πεδιάδας των Μεσογείων.

10.2 Η Ζώνη της Παραλίας

Παρά το γεγονός ότι εξαιρετικά μεγάλη έκταση της παραλιακής ζώνης έχει ενταχθεί σε ζώνη εγκεκριμένου σχεδίου Β' κατοικίας, και παρά το γεγονός ότι η εντεταγμένη περιοχή περιλαμβάνει μεγάλα ποσοστά μη κατειλημμένων εκτάσεων, μια νέα ζώνη εκτός σχεδίου δόμησης, κατά κανόνα αυθαίρετης αλλά και νόμιμης, έχει αναπτυχθεί σε επαφή με την παραλιακή ζώνη.

Από την άποψη της ποιότητας των κατασκευών, σε μερικές περιοχές του Πόρτο Ράφτη και σε ορισμένες της Βραυρώνας, υπάρχουν κατοικίες που αντιστοιχούν σε μεγάλα και μεσαία εισοδήματα, ενώ καθώς προαναφέρθηκε, στο μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής, οι κατοικίες αντιστοιχούν σε μεσαία και χαμηλά εισοδήματα. Από την άποψη της μορφής αλλά και του τρόπου εντάξεώς τους στο τοπίο, οι κατασκευές είναι στην πλειοψηφία τους κακής ποιότητας.

Από την άποψη του κοινωνικού εξοπλισμού υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις. Ιδιαίτερα σημαντικές στον τομέα αυτόν καθώς και στον τομέα των υποδομών, είναι οι ελλείψεις σε σχέση με τον παραθεριστικό πληθυσμό.

Η απουσία δημόσιων ή δημοτικών χώρων, διαθέσιμων για κοινόχρηστες και κοινωφελείς εξυπηρετήσεις θα αποτελέσει σοβαρό εμπόδιο στην προσπάθεια για την κάλυψη των σχετικών

αναγκών.

Από την άποψη του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, υπάρχει μικρός αριθμός μεγάλων ή μεσαίων ιδιοκτησιών στις περιοχές ιδιαίτερα κοντά στις ακτές. Η πλειψηφία των ιδιοκτησιών είναι μεταξύ 300 και 500 τ.μ., που προέρχονται από αυθαίρετες κατατμήσεις και πωλήσεις των τελευταίων 40 χρόνων.

Ο μοναδικός προστατευμένος όρμος της περιοχής είναι αυτός του Πόρτο Ράφτη, ο οποίος προσφέρεται για την ανάπτυξη ναυαθλητικών εγκαταστάσεων, ενώ ο όρμος της Βραυρώνας δεν προστατεύεται επαρκώς από τους επικρατούντες στην περιοχή βορινούς και βοριοανατολικούς ανέμους.

Γενικότερα, σε όλο το μήκος των ακτών της περιοχής, απαιτείται η εκπόνηση μελετών για τη διαμόρφωση ή την ανάπλαση των ακτών, οι οποίες συγκεντρώνουν σημαντικό ποσοστό των παραθεριστών ή και των λουομένων της Αττικής. Η παρατεινόμενη ασάφεια περί τις ακτές δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον τους, εν όψει μάλιστα της συρροής νέων οικιστών στην περιοχή.

10.3 Παρατηρήσεις για τη Μορφολογική Ανάπτυξη του Χώρου

Ανεξάρτητα από τις μεγάλες επιπτώσεις στη μορφή του χώρου από την εγκατάσταση του αεροδρομίου, υπάρχουν στην περιοχή μικρότερης κλίμακας περιβαλλοντικές επιπτώσεις, προϊόντα του προτύπου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε τα τελευταία χρόνια. Ορισμένες κατηγορίες προβλημάτων που σχετίζονται με τη μορφή και την ποιότητα του χώρου είναι:

10.3.1 Δόμηση στις Κορυφογραμμές των Λόφων

Πολλές από τις κορυφές των λόφων της περιοχής της μελέτης έχουν εν μέρει ή εν όλω οικοδομηθεί στα τελευταία χρόνια, προκαλώντας σοβαρή αλλοίωση ή και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Απαραίτητος όρος για την προστασία και τη διάσωση του φυσικού τοπίου και ανεξαρτήτως του ισχύοντος ιδιοκτησιακού καθεστώτος, είναι η προστασία της κορυφογραμμής των βουνών και των λόφων. Η κορυφογραμμή πρέπει να μην αλλοιώνεται από οιασδήποτε μορφής παρέμβαση και να μένει ελεύθερη στη θέα. Οι κορυφές πρέπει να μένουν ελεύθερες από οικιστικές αναπτύξεις και σε περίπτωση που οι λόφοι συμβαίνει να βρίσκονται μέσα σε οικιστικές περιοχές, τότε οι κορυφές τους πρέπει να θεσμοθετούνται ως ελεύθεροι υπαίθριοι χώροι, ώστε να μένουν ελεύθερες σε κοινή υπαίθρια χρήση. Η έκταση της ζώνης προστασίας των κορυφών αποτελεί συνάρτηση της μορφής του λόφου, ώστε η θέα προς αυτήν από την ευρύτερη περιοχή να μένει ελεύθερη.

Ο όρος αυτός έχει συστηματικά παραβιασθεί στην περιοχή της μελέτης, ακόμη και μετά την τελευταία αναθεώρηση του Γ.Π.Σ., όπου υπήρχε σχετική πρόβλεψη. Η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος έχει από το γεγονός αυτό γίνει εντονότερη κατά τα τελευταία χρόνια.

10.3.2 Δόμηση σε Οικόπεδα με Εντονη Κλίση

Στις περιοχές με έντονες κλίσεις, γίνεται κατάχρηση των ισχυουσών διατάξεων, με αποτέλεσμα εκεί όπου επιτρέπονται μέχρι διόροφα με μέγιστο ύψος 7,50 μ., να χτίζονται τετραόροφα και πενταόροφα.

Αν η πρόθεση των διατάξεων που περιορίζουν το επιτρεπόμενο ύψος στους δυό ορόφους είναι να αποφευχθεί η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος με την κατασκευή μικρών σε ύψος και συνεπώς προσαρμοζόμενων στον ορεινό όγκο κατασκευών, τότε απαιτείται ρύθμιση, που να περιορίζει τον επιτρεπόμενο αριθμό υπογείων ορόφων σε ένα.

Ανάλογες υπερβάσεις του ανωτάτου επιτρεπομένου ύψους γίνονται με τις λεγόμενες βάσεις των λυομένων και μη κατασκευών, που κατά περίπτωση - σε ιδιαίτερα κεκλιμένα επίπεδα - γίνονται μονόροφες, διόροφες ή τριόροφες, πέραν του διορόφου που στηρίζεται πάνω τους.

Καλώς εχόντων των πραγμάτων, σε ζώνες με κλίση μεγαλύτερη του 25%-30% θα έπρεπε να απαγορεύεται η δόμηση.

10.3.3 Δόμηση κατά μήκος των Εθνικών και των Επαρχιακών Οδών

Χρήσεις εμπορικές, βιοτεχνικές, αποθηκών και συναφείς έχουν συρρεύσει κατά μήκος του εθνικού και του επαρχιακού δικτύου για να εκμεταλλευθούν την εμπορικότητα των δρόμων και την ευχέρια της πρόσβασης. Με τον τρόπο αυτό, τμήματα του εθνικού και του επαρχιακού δικτύου μετατρέπονται σε τοπικές εμπορικές οδούς, ενώ η υπερφόρτιση του δικτύου με μεταφορές προϊόντων και εμπορευμάτων και οι διαδικασίες του ανεφοδιασμού καθιστούν την κίνηση εξαιρετικά προβληματική.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η λεωφόρος Πόρτο Ράφτη καθώς και τμήματα της επαρχιακής οδού που ενώνει τον Αγιο Σπυριδωνα με το Αυλάκι στο Πόρτο Ράφτη.

Η άναρχη ανάπτυξη του εμπορίου κατά μήκος του εθνικού και του επαρχιακού δικτύου, σε συνδυασμό με την απουσία κάθε ελέγχου στη χρήση και στη μορφή του χώρου που χτίζεται καθώς και με την απουσία κάθε ρύθμισης για το είδος και τη μορφή της εμπορικής διαφήμισης, έχουν σαν αποτέλεσμα τη μετατροπή των σημαντικότερων προσβάσεων, σε χώρους

δυσλειτουργικούς και εξαιρετικά δύσμορφους,

10.3.4 Αυθαίρετη και Νόμιμη Δόμηση

Οι αυθαίρετες κατατμήσεις της γης και η αυθαίρετη δόμηση που αποτελούν το κυρίαρχο στοιχείο της οικιστικής ανάπτυξης του Μαρκόπουλου, είναι χωρίς αμφιβολία πρόβλημα σοβαρό, όχι μόνο για ότι ως εδώ έγινε, αλλά και για ότι πρόκειται να ακολουθήσει, αφού ο τρόπος αυτός αποτελεί πλέον καθεστώς και ιδεολόγημα ισχυρά ριζωμένο στα ήθη και στις συνειδήσεις.

Ωστόσο, σε πολλές περιοχές, μεγαλύτερη καταστροφή και από αυτή την αυθαίρετη δόμηση έχει προκαλέσει η καθ' όλα νόμιμη δόμηση. Δεν αφορά αυτό τη μορφή των κτιρίων, των αυθαιρέτων και των νόμιμων, αλλά το ύψος και τον όγκο τους, που η νόμιμη διαδικασία πολλαπλασιάζει, επιβαρύνοντας σημαντικά το περιβάλλον.

Η παρατήρηση αυτή ισχύει ιδιαίτερα σε περιοχές με φυσικό περιβάλλον ποικίλο και ευαίσθητο, όπως οι παραθαλάσσιες περιοχές, όπου η ογκώδης νόμιμη δόμηση έχει καταστρέψει τη διαδοχή των πολλαπλών επιπέδων των μικρών και μεγαλύτερων λόφων, ενώ τα αυθαίρετα, αν και κατά κανόνα προχειροφτιαγμένα και ακαλαίσθητα, διατηρούν χαμηλό ύψος και μικρή κλίμακα και προσαρμόζονται με ευελιξία στο περιβάλλον. Αν προσθέσει κανείς ότι λόγω του μικρού όγκου τους τα σκεπάζει το πράσινο σε πέντε χρόνια μετά την αποπεράτωσή τους, οι αυθαίρετες οικιστικές αναπτύξεις επιφέρουν στο περιβάλλον σχετικά μικρότερη επιβάρυνση από αρκετές νόμιμες.

Η αυθαίρετη δόμηση, από την άποψη ότι επιβάλλει μονομερώς στο σύνολο την ύπαρξη της χρήσης που επιθυμεί ο αυθαιρέτων, που ενεργεί έξω από κανόνες και έλεγχο, αποτελεί φυσικά διαδικασία απαράδεκτη. Οι παρατηρήσεις συνεπώς που προηγήθηκαν δεν σκοπεύουν να εκδηλώσουν ανοχή προς τη διαδικασία αυτή, αλλά να σχολιάσουν τους θεσμοθετημένους κανόνες δόμησης, που αν και νόμιμοι, επιφέρουν στο περιβάλλον βλάβη σοβαρή.

Μπορεί συνεπώς η αυθαίρετη δόμηση, από την άποψη του όγκου και της κλίμακας, να υποδείξει ποιοί θα έπρεπε να είναι οι επιβεβλημένοι όροι για τη νόμιμη δόμηση. Στην παραλιακή ιδιαίτερα ζώνη και στα τοπία με κλίσεις έντονες, για κανένα λόγο δεν θα έπρεπε το επιτρεπόμενο ύψος να υπερβαίνει εκείνο των δύο ορόφων.

10.3.5 Προστασία Μνημείων και Αξιόλογων Συνόλων

Ο τρόπος που αναπτύχθηκε η περιοχή στο διάστημα των τελευταίων 40 χρόνων, είχε συνέπειες καταστροφικές για τα παραδοσιακά οικιστικά σύνολα. Το αττικό αγροτικό σπίτι έχει σχεδόν εξαφανισθεί. Ελάχιστα δείγματα απομένουν στον κεντρικό πυρήνα του Μαρκόπουλου, που θα

έπρεπε να γίνει προσπάθεια να διατηρηθούν, αν και αυτό φαίνεται σήμερα δύσκολο, αν όχι ανέφικτο.

10.4 Τάσεις Βασικών Μεταβολών των Χρήσεων Γης

Η σημερινή εξέλιξη, διαμορφώνει πιέσεις για διάχυση της ανάπτυξης και οικοπεδοποίηση της γεωργικής γης, ενώ από τα στοιχεία προκύπτει ότι οι χωρητικότητες των εγκεκριμένων και των υπό έγκριση σχεδίων και οι χώροι που καλύπτουν οι προαναφερθείσες τάσεις ενοποίησης των οικισμών θα επαρκούσαν για να καλύψουν τις απαιτήσεις της αναμενόμενης πληθυσμιακής αύξησης και εκείνες των ελκομένων, από το αεροδρόμιο, νέων χρήσεων.

Κατά συνέπεια, είναι αναγκαία η οριοθέτηση ζώνης προστασίας της γεωργικής και της δασικής γης, πέρα από το υφιστάμενο και ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο. Και αυτό σημαίνει ότι ταυτόχρονα πρέπει να οριοθετηθεί η οικιστική ανάπτυξη, με κριτήριο τη σωστή οργάνωση των πραγματικών αναγκών και όχι με βάση τη γενικευμένη πίεση για οικοπεδοποίηση της γεωργικής και της δασικής γης. Ιδιαίτερα σε μέρη όπου εκτεταμένες περιοχές αραιής οικιστικής ανάπτυξης εντάχθηκαν στο σχέδιο, πρέπει να αποφευχθούν περαιτέρω επεκτάσεις, δεδομένου ότι οι ήδη ενταγμένες περιοχές δεν πρόκειται να πλησιάσουν τον κορεσμό, πριν παρέλθουν αρκετές δεκαετίες.

6.4 11. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

11.1 Οι παράγοντες διαμόρφωσης του συστήματος μεταφορών του Δήμου Μαρκοπούλου: χαρακτηριστικά του πλαισίου χωροταξικής λειτουργίας

11.1.1 Το πλαίσιο χωροταξικής λειτουργίας

Ο Δήμος Μαρκόπουλου καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της Νοτιοανατολικής Αττικής με τον κύριο οικισμό του και με φυσική διέξοδο στα ανατολικά, στην παράλια περιοχή του Πόρτο – Ράφτη (Λιμένα Μεσογαίας). Αποτελεί σε έκταση έναν από τους μεγαλύτερους Δήμους του Νομού και παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές σε μεγέθη που επηρεάζουν τις ανάγκες και χαρακτηριστικά της συγκοινωνιακής - κυκλοφοριακής λειτουργίας.

Σε τοπική (ενδοδημοτική) κλίμακα, η περιοχή μελέτης παρουσιάζει ένα "παραδοσιακό" διπολικό χαρακτήρα, με κύριο μεσόγειο οικισμό μόνιμης κατοικίας (Μαρκόπουλο) και παραθαλάσσιο οικισμό παραθεριστικής κατοικίας (Πόρτο-Ράφτη). Το Πόρτο-Ράφτη αποτελεί έναν από τους δημοφιλείς τόπους καλακαιρινού παραθερισμού και ημερησίων μετακινήσεων αναψυχής. Ωστόσο, ο οικισμός του Πόρτο-Ράφτη απεξαρτάται με ταχύτατους ρυθμούς από τον κύριο οικισμό του Μαρκόπουλου καθώς ο πληθυσμός του κυρίως προέρχεται από το λεκανοπέδιο και η αυτάρκειά του σε εμπορικές υπηρεσίες και κοινωνικές υποδομές αυξάνεται. Κυρίως οι υπηρεσίες τοπικής αυτοδιοίκησης διατηρούν τη λειτουργική σχέση μεταξύ των δύο οικιστικών πόλων του Δήμου.

Κατά τα τελευταία χρόνια, ο Δήμος Μαρκόπουλου έχει παρουσιάσει σημαντική οικιστική ανάπτυξη, που αντιστοιχεί σε σημαντική πληθυσμιακή ανάπτυξη. Επιπλέον, η δημιουργία θυλάκων πρώτης κατοικίας ως μετεξέλιξη παραθεριστικής κατοικίας στο Πόρτο-Ράφτη έχει επιφέρει ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση. Σήμερα εκτιμάται ότι ο μόνιμος πληθυσμός είναι ήδη ισοκαταμεμημένος, με περίπου 10.500 κατοίκους στο Μαρκόπουλο και 10.500 κατοίκους στο Πόρτο-Ράφτη. Κατά τις ημέρες αιχμής της θερινής περιόδου, ο πληθυσμός του Πόρτο-Ράφτη εκτιμάται ότι υπερτριπλασιάζεται.

Επιπλέον, σημαντικές πρόσφατες παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή, όπως το Επιχειρηματικό Πάρκο, η δημιουργία του νέου ιπποδρόμου Αττικής, η εγκατάσταση της Αστυνομίας στο Σκοπευτήριο, το Βιομηχανικό Πάρκο που αναμένεται σύντομα να ενεργοποιηθεί λειτουργικά, δημιουργούν προϋπόθεσης σημαντικής ανάπτυξης της απασχόλησης. Το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν σημαντικά έργα οδοποιίας. Στην εγγύς περιοχή του Δήμου, η δημιουργία του νέου Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος» έχει επίσης δημιουργήσει σχέσεις άμεσης και έμμεσης απασχόλησης (με την ανάπτυξη συμπληρωματικών οικονομικών δραστηριοτήτων) με κατοίκους του Δήμου Μαρκόπουλου.

Σε υπερτοπική κλίμακα επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι δύο οικισμοί του Δήμου αναπτύσσουν σημαντική λειτουργική διασύνδεση τόσο με το Λεκανοπέδιο (δίπολο εργασίας - κατοικίας και προς τις δύο κατευθύνσεις) όσο και με την εγγύς περιοχή, ενώ απεξαρτοποιούνται μεταξύ τους. Στην εντεινόμενη λειτουργική ένταξη του Δήμου στο Λεκανοπέδιο συμβάλλει αποφασιστικά και η έναρξη λειτουργίας της Αττικής Οδού, καθώς και το σιδηροδρομικό δίκτυο του Μετρό και του Προαστιακού έως

τους γειτονικούς δήμους, που μείωσαν σημαντικά τους χρόνους προσπέλασης του Μαρκόπουλου από το κέντρο των Αθηνών.

11.1.2 Επιπτώσεις στο σύστημα μεταφορών της περιοχής

Οι παραπάνω διαπιστώσεις επιφέρουν ήδη σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία του συστήματος μεταφορών της περιοχής μελέτης:

- Αλλάζουν σημαντικά τα **μεγέθη κυκλοφορίας**, καθώς για τους προαναφερόμενους λόγους πολλαπλασιάζονται αριθμητικά και πληθυσμιακά οι εστίες παραγωγής και έλξης μετακινήσεων
- Αλλάζει σημαντικά η **γεωγραφική μορφολογία των ροών μετακινήσεων**, καθώς αυξάνονται οι ροές μεταξύ περιοχής μελέτης και Αθήνας για εργασία και προς τις δύο κατευθύνσεις (κάτοικοι Μαρκόπουλου ή Πόρτο-Ράφτη εργάζονται στην περιοχή Αθήνας και αντίστροφα), αλλά και μεταξύ περιοχής μελέτης και ευρύτερης περιοχής Μεσογαίας (π.χ. Αεροδρόμιο). Εμφανίζεται έτσι μια ισχυρή ζήτηση για καθημερινή μετακίνηση από την περιοχή προς το λεκανοπέδιο και κέντρο της Αθήνας και επιστροφή, με σκοπό μετακίνησης την εργασία (commuting). Αυτή η μορφή ζήτησης, ιδιαίτερα διαδεδομένη και στις σχέσεις αστικού και περι - αστικού χώρου σε χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία. Ομοίως, αυξάνονται σημαντικά και οι υπερτοπικές ροές με σκοπό μετακίνησης την αναψυχή (Πόρτο-Ράφτη).
- **Αυτονομούνται** οι οικισμοί Μαρκόπουλου και Πόρτο-Ράφτη ως πόλοι γένεσης και έλξης μετακινήσεων υπερτοπικής κλίμακας.

Απέναντι στις παραπάνω ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές της "ζήτησης" για μετακινήσεις της περιοχής μελέτης, **τα υφιστάμενα δίκτυα συγκοινωνιακής υποδομής και οι σχετικές παρεχόμενες υπηρεσίες καθίστανται ανεπαρκή**. Απαιτείται τόσο ο σχεδιασμός νέων υποδομών όσο και αναβάθμισης των υφιστάμενων, καθώς και μία δέσμη παρεμβάσεων ως προς τη ρύθμιση του τρόπου λειτουργίας του δικτύου συγκοινωνιακής υποδομής. Για την συστηματική προσέγγιση του θέματος, ακολουθούν σε επόμενες παραγράφους α) Η ανάλυση του υφιστάμενου μεταφορικού δικτύου, β) Η παρουσίαση των προβλεπόμενων έργων συγκοινωνιακής υποδομής και γ) Οι προτάσεις σχεδιασμού νέων αναγκαίων έργων και παρεμβάσεων.

11.2 Το υφιστάμενο μεταφορικό σύστημα

11.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Το υφιστάμενο μεταφορικό σύστημα χαρακτηρίζεται από τα κάτωθι θεμελιώδη χαρακτηριστικά:

- Η μεταφορική εξυπηρέτηση της περιοχής μελέτης στηρίζεται στο οδικό δίκτυο και τα οδικά μέσα μεταφοράς. Σε ενδοδημοτική κλίμακα, η χρήση των οδικών μεταφορών είναι αποκλειστική.

- Ομοίως και η προσπέλαση του Δήμου από τις άλλες κοντινές ή μακρινές περιοχές, όσον αφορά στις υπερτοπικές μετακινήσεις.
- Το σύστημα δημόσιων συγκοινωνιών της περιοχής μελέτης, σε υπερτοπική κλίμακα, στηρίζεται αποκλειστικά στα δρομολόγια των ΚΤΕΛ Αττικής, που συνδέουν Μαρκόπουλο και Πόρτο-Ράφτη με το κέντρο της Αθήνας. Η μόνη εναλλακτική δυνατότητα προσπέλασης της περιοχής μελέτης στηρίζεται σε «συνδυασμένη» επιβατική μεταφορά, με χρήση σταθερής τροχιάς (μετρό ή προαστιακός σιδηρόδρομος μέχρι τους γειτονικούς προς το Μαρκόπουλο δήμους) και χρήση οδικού μέσου για την τελική προσπέλαση του Μαρκόπουλου και την ολοκλήρωση της μετακίνησης.
- Σε ενδοδημοτική κλίμακα, δεν παρέχονται αυτόνομες υπηρεσίες δημόσιας/δημοτικής συγκοινωνίας μεταξύ των δύο πόλων του Δήμου. Η διασύνδεσή τους εξασφαλίζεται από τα διερχόμενα δρομολόγια ΚΤΕΛ.

Οι επόμενες παράγραφοι επιχειρούν να αναλύσουν α) το δίκτυο υποδομής και β) τη λειτουργία του δικτύου (φόρτοι κυκλοφορίας κλπ).

11.2.2 Υφιστάμενο οδικό δίκτυο υποδομής

Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο εντός της περιοχής μελέτης διακρίνεται κυρίως σε τρεις κατηγορίες: το εθνικό, το επαρχιακό και το δημοτικό δίκτυο. Όμως, κυρίαρχη σημασία για την εξυπηρέτηση της περιοχής παρουσιάζει η **Αττική Οδός**, η οποία ανήκει στην κατηγορία των Διευρωπαϊκών Δικτύων (!), παρότι δεν διέρχεται από τα διοικητικά όρια της περιοχής μελέτης προς το παρόν.

Στο Εθνικό Δίκτυο εντάσσεται το τμήμα της οδού Σταυρού – Λαυρίου μέσω Κορωπίου, που διασχίζει το Δήμο Μαρκόπουλου από βορρά προς νότο. Το τμήμα αυτό, πλησίον των διοικητικών ορίων του Δήμου, συνδέεται με την Αττική Οδό, η οποία διοχετεύει και απάγει το κύριο τμήμα της οδικής κίνησης μεταξύ Μαρκόπουλου και Λεκανοπεδίου (βλ. σχετική παράγραφο).

Το Επαρχιακό Δίκτυο, όπως καθορίστηκε από το Β.Δ. της 06/02/1956 και την Υπουργική Απόφαση της 09/03/1955, περιλαμβάνει τα εξής τμήματα:

- Παιανία – Μαρκόπουλο
- Πικέρμι – Σπάτα – Μαρκόπουλο
- Μαρκόπουλο – Πόρτο-Ράφτη
- Κερατέα – Κακιά Θάλασσα – Λιμάνι Δασκαλειού
- Πόρτο-Ράφτη – Άγιος Σπυρίδωνας

Το Δημοτικό Δίκτυο διαθέτει έναν αριθμό οδικών τμημάτων, με πύκνωση στην περιφέρεια και στο εσωτερικό των πυρήνων δόμησης της πόλης του Μαρκόπουλου και του Πόρτο-Ράφτη. Στο δημοτικό δίκτυο εντάσσονται και οι τρεις εναλλακτικές προσπελάσεις της περιοχής μελέτης από τον άξονα Παιανίας - Μαρκόπουλου: δύο παρακαμπτήριες προς Πόρτο-Ράφτη βορείως του οικισμού (μία για κάθε κατεύθυνση κυκλοφορίας) και μία προσπέλαση με χρήση του εσωτερικού δημοτικού δικτύου του Μαρκόπουλου.

11.2.3 Χαρακτηριστικά λειτουργίας του οδικού δικτύου

Υπερτοπική κλίμακα

Όπως προκύπτει από την προηγηθείσα χωρική ανάλυση της περιοχής μελέτης, οι κύριες υπερτοπικές ροές μετακινήσεων, που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία του δικτύου του Μαρκόπουλου είναι:

- Από / προς Αθήνα
- Από / προς Παιανία και Αθήνα μέσω Παιανίας
- Από / προς Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος»
- Από / προς παράλια του Αργοσαρωνικού και Κορωπί
- Από / προς Λαύριο / Σούνιο
- Μαρκόπουλο - Πόρτο-Ράφτη (που καταχρηστικά εντάσσονται στις «υπερτοπικές» ροές λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής κλίμακας της μετακίνησης, παρότι αποτελούν ροές εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου).

Η βασικότερη κατηγορία ροών του δικτύου, εκείνη μεταξύ περιοχής μελέτης και Αθήνας αναλαμβάνεται κυρίως από την Αττική Οδό, με διοχέτευση της κίνησης πλησίον του οικισμού Μαρκόπουλου, στο οδικό τμήμα Παιανίας – Μαρκοπούλου, που αποτελεί παρακαμπτήριο του άξονα Σταυρού – Λαυρίου και περαιτέρω διοχέτευση μέσω τοπικών οδών στο εσωτερικό του Μαρκόπουλου. Το ίδιο σύστημα ακολουθούν και οι ροές από / προς Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος».

Εναλλακτικά, η υπερτοπική κίνηση μεταξύ Αθήνας και Μαρκόπουλου αναλαμβάνεται από τον άξονα Σταυρού-Λαυρίου μέσω της παρακαμπτηρίου Παιανίας – Μαρκοπούλου, που συνδέεται με τον κύριο άξονα προς βορρά και νότο.

Ομοίως, ο άξονας Σταυρού – Λαυρίου αναλαμβάνει και τις ροές μετακινήσεων της περιοχής μελέτης από / προς Παιανία, Κερατέα, Λαύριο και Σούνιο, καθώς και την αντίστοιχη διερχόμενη από την περιοχή κίνηση. Οι ροές μεταξύ Μαρκόπουλου και Κορωπίου, καθώς και η διερχόμενη από το Κορωπί κίνηση από τους παραλιακούς οικισμούς του Αργοσαρωνικού, αναλαμβάνονται από τη Λεωφόρο Αθηνών (τμήμα της

Εθνικής οδού Σταυρού – Λαυρίου από το Κορωπί ως το Μαρκόπουλο), που προεκτείνεται στο εσωτερικό το Μαρκόπουλο και μετονομάζεται σε οδό Χασιώτη (βλ. ανάλυση «Τοπικής κλίμακας»).

Τέλος, τις ροές κίνησης μεταξύ Μαρκόπουλου και Πόρτο-Ράφτη, καθώς και τη διερχόμενη κίνηση από το Μαρκόπουλο με προέλευση / προορισμό το Πόρτο-Ράφτη καλύπτουν κυρίως οι οδοί:

- Λεωφόρος Πόρτο-Ράφτη (τμήμα του επαρχιακού δικτύου), με μήκος περίπου 10 χιλιόμετρα και βεβαρημένη κυκλοφοριακή φόρτιση. Νοτιότερα, ο άξονας αυτός οδηγεί στο Αυλάκι.
- Λεωφόρος Μαρκοπούλου προς Πόρτο-Ράφτη, νότια της Λεωφόρου Πόρτο-Ράφτη και σχεδόν παράλληλα με αυτήν. Ο άξονας αυτός αποτελεί εναλλακτική σύνδεση μεταξύ των δυο πόλων και καταλήγει στο τοπικό οδικό δίκτυο.
- Λεωφόρος Μαρκοπούλου προς Κουβαρά, συνδέει το Μαρκόπουλο με την παράκτιο περιοχή, καθώς επίσης και με την παραλιακή οδό προς το Αυλάκι.

Τα κυριότερα προβλήματα του τμήματος αυτού του οδικού δικτύου με την αύξηση των μετακινήσεων, είναι η στενότητα και οι κακοτεχνίες στο οδόστρωμα. Η Λεωφόρος Πόρτο-Ράφτη ειδικότερα αποτελεί τον πιο επιβαρημένο άξονα του οικισμού, καθώς συγκεντρώνει τις περισσότερες εμπορικές χρήσεις. Αναλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της κίνησης από το Μαρκόπουλο.

Τοπική Κλίμακα

Οι δημοτικές οδοί, που αποτελούν τη βασική λειτουργία του εσωτερικού δικτύου, χαρακτηρίζονται ως πρωτεύουσες τοπικές αρτηρίες. Οι οδοί αυτές, εκτός από την κίνηση στο εσωτερικό της πόλης του Μαρκόπουλου, επωμίζονται όπως προαναφέρθηκε και μέρος διερχόμενης κίνησης προς Πόρτο-Ράφτη. Οι πρωτεύουσες αρτηρίες του δημοτικού δικτύου είναι:

- Αναπαύσεως: αποτελεί το τμήμα σύνδεσης του Μαρκόπουλου με την Εθνική Οδό Σταυρού – Λαυρίου.
- Ερμού: αποτελεί τη συνέχεια της οδού Αναπαύσεως στο εσωτερικό δίκτυο του οικισμού.
- Παπακωνσταντίνου: αποτελεί τη συνέχεια της Επαρχιακής Οδού Μαρκόπουλου – Πόρτο-Ράφτη, στο εσωτερικό του κύριου οικισμού του Μαρκόπουλου.
- Αθηνών: αποτελεί τμήμα της σύνδεσης Κορωπίου – Μαρκόπουλου.
- Χασιώτη: αποτελεί την προέκταση της οδού Αθηνών στο εσωτερικό του Μαρκόπουλου.
- Σουνίου: τμήμα που συνδέει το Μαρκόπουλο με την Σταυρό – Λαυρίου, νότια του αστικού ιστού.

Οι οδοί αυτές είναι διπλής κατεύθυνσης, με μια λωρίδα ανά κατεύθυνση. Η επιβάρυνσή τους με άλλες κατηγορίες διερχόμενων μετακινήσεων, καθιστά το τμήμα αυτό του δικτύου ανεπαρκές.

Η ανάλυση του εσωτερικό δικτύου του Μαρκόπουλου μπορεί να διευρυνθεί και με ορισμένες δευτερεύουσες οδούς, των οποίων ο ρόλος στη διαμόρφωση της εσωτερικής κυκλοφορίας είναι αρκετά σημαντικός:

- Οδός Πρίφτη, με διεύθυνση τον άξονα βορρά – νότου
- Οι μονόδρομοι Παπαδημητρίου και Νικολάου, εγκάρσια προς την οδό Πρίφτη
- Οι μονόδρομοι Μεθενίτη και Μυρινούτσος, εγκάρσια προς την οδό Πρίφτη

Το δευτερεύον αυτό κυκλοφοριακό σύστημα, εκτρέπει μέρος της διερχόμενης κίνησης από τις πρωτεύουσες τοπικές αρτηρίες, αποσυμφορίζοντας μερικώς την κυκλοφορία. Οι υπόλοιπες οδοί του δικτύου έχουν περιορισμένη σημασία. Εξαίρεση αποτελεί η οδός Πίνη, ως εναλλακτική της λεωφόρου Πόρτο-Ράφτη στο εσωτερικό του Μαρκόπουλου.

Όσον αφορά, τον άλλο οικισμό της περιοχής μελέτης, το Πόρτο-Ράφτη, ο σκελετός του οδικού του δικτύου διαμορφώνεται κυρίως από τις εξής οδούς:

- Ηρώων Πολυτεχνείου, που συνδέει το Πόρτο-Ράφτη με τον άξονα προς Μαρκόπουλο
- Λεωφόρος Πόρτο-Ράφτη, που επίσης συνδέει το Πόρτο-Ράφτη με τον άξονα προς Μαρκόπουλο
- Αγίας Μαρίας, που αποτελεί τη συνέχεια της Λεωφόρου Πόρτο-Ράφτη και τη συνδέει με το Αυλάκι
- Λεωφόρος Γρέγου, που αποτελεί την παραλιακή οδό του λιμανιού του Πόρτο-Ράφτη

Το τοπικό οδικό δίκτυο του Πόρτο-Ράφτη είναι ιδιαίτερα άναρχο, με απουσία ιεραρχικής οργάνωσης κατανομής της κίνησης. Αποτελείται από οδούς με ιδιαίτερη στενότητα και αρκετές κακοτεχνίες. Η συνολική χωρητικότητα του δικτύου αδυνατεί να υποστηρίξει την υπερμεγέθη για τα δεδομένα του δικτύου κίνηση της περιόδου αιχμής.

11.2.4 Ανάλυση κυκλοφοριακών μεγεθών και αξιολόγηση επάρκειας του δικτύου

Η ανάλυση των κυκλοφοριακών μεγεθών του οδικού δικτύου της περιοχής μελέτης στοχεύει στην αξιολόγηση του επιπέδου εξυπηρέτησης της υφιστάμενης κατάστασης και στην ανάδειξη των σημερινών και μελλοντικών αναγκών. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση κυκλοφοριακών μεγεθών σε **νευραλγικά σημεία του κύριου οδικού δικτύου**, που συνδυάζουν τοπική και υπερτοπική κίνηση. Αντιθέτως, η κυκλοφοριακή ανάλυση σε κλίμακα ενδοδημοτικού δικτύου, στο

εσωτερικό των οικισμών, ξεπερνά τους στόχους της παρούσας πολεοδομικής μελέτης και αποτελεί το αντικείμενο μιας αμιγώς κυκλοφοριακής μελέτης.

Επιλέχθηκαν τρία νευραλγικά σημεία («σταθμοί») μέτρησης, σε τμήματα του οδικού δικτύου που αντανakλούν τη βασική κυκλοφοριακή λειτουργία της περιοχής μελέτης και επιτρέπουν την επεξεργασία προτάσεων σχεδιασμού:

- Θέση 1: στο τμήμα απόληξης της Αττικής Οδού προς Μαρκόπουλο
- Θέση 2: στο τμήμα της Λεωφόρου Λαυρίου μετά (νοτίως) το Μαρκόπουλο προς Καλύβια
- Θέση 3: στη λεωφόρο Πόρτο-Ράφτη, που αναλαμβάνει το σημαντικότερο μέρος της κίνησης μεταξύ Μαρκόπουλου και Πόρτο-Ράφτη

Τα τρία αυτά τμήματα καλύπτουν όλες τις δυνατές κινήσεις προσπέλασης, - παραγωγής ή έλξης μετακινήσεων - του Μαρκόπουλου και του Πόρτο-Ράφτη στην ευρύτερη περιοχή και, επομένως, προσφέρουν μία ολοκληρωμένη απεικόνιση των μεγεθών κυκλοφορίας.

Η κυκλοφορία στα τμήματα αυτά παρουσιάζεται παρακάτω τόσο για μία τυπική ημέρα όσο και για μία μέρα αιχμής.

6.5 Πίνακας 1. Σύνοψη κυκλοφορίας - Ημερήσιοι φόρτοι τυπικής ημέρας του έτους (2006)

6.6 Θέση /κατεύθυνση	Δίκυκλα	ΙΧ	Λεωφορεία	Φορτηγά	6.6.1 ΣΥΝΟΛΟ
Θέση 1 : Από Αττική Οδό	306	14867	42	1257	16472
Θέση 1 : Προς Αττική Οδό	248	13719	63	1436	15466
Θέση 2 : Προς Καλύβια	32	11090	72	1182	12376
Θέση 2 : Προς Μαρκόπουλο	18	11767	63	1767	13615
Θέση 3 : Μαρκόπουλο - Πόρτο-Ράφτη	114	8383	23	261	8781
Θέση 3 : Πόρτο-Ράφτη - Μαρκόπουλο	156	8815	12	274	9257

Για την τυπική ημέρα χρησιμοποιήθηκαν διαθέσιμα στοιχεία έτους 2006, ενώ για την ημέρα αιχμής (Σαββατοκύριακο θερινής περιόδου) δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για το λόγο αυτό, πραγματοποιείται στο πλαίσιο αυτής της μελέτης η υπόθεση τριπλασιασμού της κίνησης, τουλάχιστο για τις θέσεις 1 και 3. Η

υπόθεση αυτή βασίζεται στην ανάλυση πληθυσμιακών και άλλων χωροταξικών δεδομένων – γενεσιουργών αιτιών παραγωγής κίνησης -, που επεξεργάστηκε η παρούσα μελέτη και επιβεβαιώνεται από εμπειρικές εκτιμήσεις ειδικών. Χρησιμεύει ως **ενδεικτική** εκτίμηση τάξης μεγέθους, χωρίς να παρουσιάζει στατιστική αξία. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

6.7 Πίνακας 2. Σύγκριση φόρτων κυκλοφορίας τυπικής ημέρας και ημέρας αιχμής του έτους (2006 και υπόθεση εργασίας- σύνολο οχημάτων)

6.8 Θέση /κατεύθυνση	Τυπική ημέρα	6.8.1 Ημέρα αιχμής
Θέση 1 : Από Αττική Οδό	16472	49416
Θέση 1 : Προς Αττική Οδό	15466	46398
Θέση 3 : Μαρκόπουλο - Πόρτο-Ράφτη	8781	26343
Θέση 3 : Πόρτο-Ράφτη - Μαρκόπουλο	9257	27771

Τέλος, ο επόμενος Πίνακας παρουσιάζει τους κυκλοφοριακούς φόρτους κατά την ώρα αιχμής, της τυπικής ημέρας και της ημέρας αιχμής του έτους. Όπως και προηγουμένως, για την ωριαία αιχμή της τυπικής ημέρας υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ενώ για την αντίστοιχη της ημέρας αιχμής δεν υπάρχουν. Ως υπόθεση εργασίας, χρησιμοποιείται ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 2,5 αντί του 3 διότι η ωριαία κατανομή της κίνησης τα Σαββατοκύριακα της θερινής περιόδου παρουσιάζει ευρύτερη εξάπλωση της περιόδου αιχμής της ημέρας. Οι εκτιμήσεις πραγματοποιούνται για τις θέσεις 1 και 3, που παρέχουν μεγαλύτερη ασφάλεια για εμπειρική υπόθεση εργασίας. Πρέπει να τονιστεί ότι η εκτίμηση της ωριαίας αιχμής της ημέρας αιχμής είναι εμπειρική και έχει μόνο ενδεικτική αξία. Οι εκτιμήσεις ωριαίας αιχμής αποτελούν γενικά σημαντικό στοιχείο διότι σε αυτή αναφέρεται ο σχεδιασμός της υποδομής.

Πίνακας 3. Σύγκριση φόρτων κυκλοφορίας ωριαίας αιχμής τυπικής ημέρας και ημέρας αιχμής του έτους (2006 και υπόθεση εργασίας- σύνολο οχημάτων)

6.9 Θέση /κατεύθυνση	Τυπική ημέρα	6.9.1 Ημέρα αιχμής
Θέση 1 : Από Αττική Οδό	1269	3172
Θέση 1 : Προς Αττική Οδό	1417	3542
Θέση 3 : Μαρκόπουλο - Πόρτο-Ράφτη	643	1607
Θέση 3 : Πόρτο-Ράφτη - Μαρκόπουλο	769	1922

Η ανάλυση των μεγεθών των παραπάνω Πινάκων οδηγεί στις ακόλουθες βασικές διαπιστώσεις:

- Η περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από μία ιδιαίτερα σημαντική ένταση κυκλοφορίας, σημαντικά δυσανάλογη της συνολικής διαθέσιμης χωρητικότητας του οδικού δικτύου υποδομής. Η αναντιστοιχία αυτή αναμένεται να πολλαπλασιάσει τα ήδη έντονα φαινόμενα συμφόρησης και χαμηλού επιπέδου οδικής εξυπηρέτησης κατά την περίοδο αιχμής.
- Η κυκλοφορία παρουσιάζει έντονη εποχικότητα
- Η μελέτη της σύνθεσης της κυκλοφορίας αναδεικνύει τη χρήση ΙΧ αυτοκινήτων να κατέχει συντριπτικά τη μερίδα του λέοντος της συνολικής κυκλοφορίας, με ποσοστά συχνά μεγαλύτερα του 90%.
- Η ωριαία αιχμή, ειδικά στις υποθετικές εκτιμήσεις της θερινής περιόδου αναδεικνύει την ανάγκη για δραστική επέκταση της χωρητικότητας του δικτύου, κυρίως με τη δημιουργία νέων οδικών αξόνων και αναδιοργάνωση της κυκλοφορίας

Οι διαπιστώσεις αυτές θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση προτάσεων σχεδιασμού σε επόμενη παράγραφο. Πέραν των διαπιστώσεων αυτών, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο **μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της κίνησης** στην ευρύτερη περιοχή αναφοράς τα τελευταία χρόνια **ανέρχεται σε 8% ετησίως!** Ο ρυθμός αυτός είναι ασυνήθιστα υψηλός και πρέπει να συνεκτιμηθεί στη διαμόρφωση των προτάσεων.

11.2.5 Χαρακτηριστικά του συστήματος δημόσιων συγκοινωνιών

Όπως προαναφέρθηκε, ο μόνος εναλλακτικός τρόπος επιβατικής μετακίνησης εκτός των ιδιωτικών

οχημάτων είναι το ΚΤΕΛ. Τα δρομολόγια, που πραγματοποιεί το ΚΤΕΛ για την περιοχή μελέτης είναι τα εξής:

- Από / προς Αθήνα – Μαρκόπουλο
- Από / προς Μαρκόπουλο – Αθήνα
- Από / προς Αθήνα – Πόρτο-Ράφτη
- Από / προς Πόρτο-Ράφτη – Αθήνα
- Από / προς Μαρκόπουλο – Αερολιμένας Αθηνών «Ελ. Βενιζέλος»

Το δρομολόγιο από την Αθήνα με προορισμό τη πόλη του Μαρκόπουλου, πραγματοποιείται καθημερινά και σαββατοκύριακα, με μέση συχνότητα δρομολογίων περίπου τριάντα λεπτά. Το τελευταίο δρομολόγιο πραγματοποιείται στις 22:30, ενώ ο μέσος χρόνος διαδρομής είναι τα εξήντα πέντε λεπτά και το κόστος της μετακίνησης ανέρχεται σε 2,30 ευρώ. Το αντίστροφο δρομολόγιο, δηλαδή από Μαρκόπουλο προς Αθήνα παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά, ενώ το τελευταίο δρομολόγιο πραγματοποιείται στις 21:45. Τα δρομολόγια προς τις δύο κατευθύνσεις είναι συχνότερα τις μεσημεριανές και πρωινές ώρες αντίστοιχα, γεγονός που καταδεικνύει την μετακίνηση των κατοίκων της περιοχής στα αστικά κέντρα για εργασία.

Το δρομολόγιο από την Αθήνα προς το Πόρτο-Ράφτη, πραγματοποιείται καθημερινά, με μέση συχνότητα δρομολογίων περίπου τα εξήντα λεπτά. Το τελευταίο δρομολόγιο πραγματοποιείται στις 19:45, ενώ ο μέσος χρόνος διαδρομής ανέρχεται σε ογδόντα λεπτά και το κόστος του είναι 3,20 ευρώ. Το ίδιο ισχύει και για το αντίθετης κατεύθυνσης δρομολόγιο, με τελευταίο αυτό των 21:05.

Τέλος, το δρομολόγιο από το Μαρκόπουλο με προορισμό το Αεροδρόμιο, πραγματοποιείται κάθε δέκα λεπτά περίπου. Το τελευταίο δρομολόγιο πραγματοποιείται στις 21:45, ο μέσος χρόνος διαδρομής είναι δεκαπέντε λεπτά και το κόστος του ανέρχεται στα δυο ευρώ.

11.3 Προβλεπόμενα έργα μεταφορικής υποδομής στην περιοχή μελέτης και αναμενόμενες επιπτώσεις

Δύο μεγάλα προβλεπόμενα έργα μεταφορικής υποδομής αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά τη λειτουργία του μεταφορικού δικτύου:

- Η προέκταση της Αττικής Οδού προς Λαύριο
- Η προέκταση του Προαστιακού Σιδηροδρόμου προς Λαύριο

Η προέκταση της Αττικής Οδού προς Λαύριο δεν έχει προς το παρόν επίσημο χρονοδιάγραμμα και οριστικά χρηματοδοτικά δεδομένα. Έχει όμως αποφασιστεί η χάραξη του τμήματος που διέρχεται από την περιοχή μελέτης. Η προβλεπόμενη χάραξη παρακάμπτει τον υφιστάμενο άξονα Σταυρού-Λαυρίου και το

Επιχειρηματικό Πάρκο Μαρκόπουλου από δυτικά. Η χάραξη αυτή έχει σημαντικά πολεοδομικά πλεονεκτήματα, καθώς δεν διασπά τον ενιαίο ιστό οικισμού και Επιχειρηματικού Πάρκου, ενώ ταυτόχρονα απομακρύνεται από τις περιοχές κατοικίας περιορίζοντας τις αρνητικές συνέπειες ποιότητας διαβίωσης από την άμεση γειννίαση με ένα οδικό έργο αυτής της κλίμακας.

Η προσπέλαση του Μαρκόπουλου από το προβλεπόμενο τμήμα προέκτασης της Αττικής Οδού στηρίζεται στη δημιουργία δύο κόμβων, στο ύψος της σημερινής εισόδου στον οικισμό από Αθήνα και στο ύψος του Ιππικού Ολυμπιακού Κέντρου αντίστοιχα. Επιπλέον, αναμένεται να λειτουργήσει ως τρίτος κόμβος προσπέλασης και μελλοντικής διακλάδωσης προς Μαρκόπουλο / Πόρτο-Ράφτη και το σημείο σημερινής απόληξης της Αττικής Οδού, που θα μετεξελιχθεί σε σημείο «διασταύρωσης» με τη Λαυρίου.

Η προέκταση της Αττικής Οδού θα αναβαθμίσει σημαντικά το επίπεδο εξυπηρέτησης για τις κατηγορίες κίνησης που εξυπηρετεί: αυξάνει σημαντικά τη χωρητικότητα και την ποιότητα υποδομής, ενώ με το σύστημα προβλεπόμενων κόμβων προσπέλασης αναμένεται να καταλείψει πιο ορθολογικά τις ροές μεταξύ Αθήνας και Μαρκόπουλου στην εγγύς του Μαρκόπουλου περιοχή. Ταυτόχρονα, απομακρύνει ικανοποιητικά τις ροές διέλευσης προς άλλες περιοχές των Μεσογείων.

Η **προέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου** επίσης δεν έχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Ολοκληρώθηκε η προωθημένη αναγνωριστική μελέτη από την ΕΡΓΟΣΕ και επιλέχθηκε η οριστική χάραξη του τμήματος που διασχίζει την περιοχή μελέτης. Η χάραξη αυτή αξιοποιεί την παλαιά χάραξη της γραμμής του Λαυρίου και διασχίζει τον οικισμό του Μαρκόπουλου στο δυτικό τμήμα του, πλησίον της κεντρικής πλατείας.

Η χάραξη αυτή έχει σημαντικά πλεονεκτήματα, καθώς επιτρέπει την άμεση πρόσβαση των επιβατών στον προαστιακό, κάτι που αποτελεί σημαντικό κριτήριο ελκυστικότητας των αστικών και προαστιακών μέσων σταθερής τροχιάς. Ενδεχόμενη ανάπτυξη κατά μήκος της προβλεπόμενης αντίστοιχης χάραξης της επέκτασης της Αττικής Οδού θα παρουσίαζε σημαντικά μειωμένη ελκυστικότητα λόγω της ανάγκης χρήσης άλλου μεταφορικού μέσου πρόσβασης και αύξησης των συνολικών χρόνων μετακίνησης.

Το μειονέκτημα της προβλεπόμενης χάραξης είναι η επιφανειακή και όχι υπόγεια κατασκευή του για το τμήμα που διέρχεται από τον οικισμό. Η επιφανειακή κατασκευή διασπά σε κάποιο βαθμό τη συνοχή του οικισμού, παρά τις πυκνές προβλεπόμενες προσπελάσεις εκατέρωθεν. Οι σχετικά χαμηλές αναμενόμενες συχνότητες συρμών περιορίζουν πάντως άλλες αρνητικές επιπτώσεις στον οικισμό. Η υπογειοποίηση του προαστιακού σιδηροδρόμου στο τμήμα διέλευσης από τον πυκνό αστικό ιστό του Μαρκόπουλου θα αποτελούσε την ιδανική λύση. Αν από οικονομική άποψη αυτό δεν είναι προς το παρόν εφικτό, είναι σκόπιμη η δέσμευση γης εκατέρωθεν της χάραξης για μελλοντική υπογειοποίηση.

Από συγκοινωνιακή άποψη, η προέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου στην περιοχή μελέτης είναι απαραίτητη. Θα επιτρέψει τον εξορθολογισμό της κατανομής της κίνησης στα μέσα μεταφοράς και θα αμβλύνει τις έντονες φορτίσεις του οδικού δικτύου σε υπερτοπική κλίμακα, με άμεσες θετικές επιπτώσεις για το Δήμο Μαρκόπουλου. Επιπλέον, η δημιουργία εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς θα αναβαθμίσει σημαντικά την ποιότητα εξυπηρέτησης. Οι πολιτικές ενθάρρυνσης μέσων σταθερής τροχιάς σε περι-αστική κλίμακα στην Ευρώπη είχαν ευεργετικά αποτελέσματα τόσο στη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση όσο και στην

περιβαλλοντική προστασία, αειφόρο κινητικότητα και ποιότητα ζωής.

11.4 Προτεινόμενα έργα συγκοινωνιακής υποδομής

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και οι βασικές διαπιστώσεις για το σύστημα μεταφορών της περιοχής μελέτης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι **τα δύο μεγάλα προβλεπόμενα έργα δεν επαρκούν** για την διασφάλιση της εύρυθμης μεταφορικής λειτουργίας και βιώσιμης κινητικότητας της περιοχής μελέτης. Για το λόγο αυτό, προτείνεται και ο **σχεδιασμός ενός αριθμού πρόσθετων έργων υποδομής και παρεμβάσεων**, που θα «ολοκληρώσουν» το δίκτυο μεταφορών και θα επιτρέψουν στην περιοχή μελέτης να αντιμετωπίσει τις αναμενόμενες σημαντικές επιβαρύνσεις, που η ταχύτατη και πολυεπίπεδη αναπτυξιακή διαδικασία επιφέρει.

Τα προτεινόμενα πρόσθετα έργα οδικής υποδομής είναι:

- Ανάπτυξη νέου οδικού τμήματος σύνδεσης του τελευταίου κόμβου της Αττικής Οδού πριν το αεροδρόμιο απ' ευθείας με το Πόρτο-Ράφτη.

Η χάραξη του έργου αυτού προτείνεται να αξιοποιήσει υφιστάμενες τοπικές οδούς βορείως του Πόρτο Ράφτη και με τις απαραίτητες διανοίξεις να συνδεθεί με τον προαναφερόμενο κόμβο. Το προτεινόμενο αυτό έργο παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα καθώς δημιουργεί εναλλακτική προσπέλαση από / προς Αθήνα, απεξαρτάται η προσπέλαση του Πόρτο-Ράφτη από διέλευση του Μαρκόπουλου και αποσυμφορίζεται το δίκτυο γενικότερα. Η λύση αυτή συνάδει με τις διαπιστώσεις αλλαγής χωρικής λειτουργίας του Πόρτο-Ράφτη, που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη παράγραφο. Η χάραξη προτείνεται να αποκλίνει σημαντικά από τις κατοικημένες περιοχές, ώστε να διατηρήσει ένα χαρακτήρα υπερτοπικού συνδέσμου και ικανοποιητικής ρευστότητας της κυκλοφορίας.

- Προέκταση του οδικού τμήματος προσπέλασης του Ιππικού Ομίλου από τη λεωφόρο Λαυρίου και σύνδεσή του με την παράλληλη υφιστάμενη λεωφόρο Μαρκοπούλου αξιοποιώντας υφιστάμενη συνδετήρια οδό.

Με το προτεινόμενο έργο αναλαμβάνεται τμήμα της κυκλοφορίας από την κατεύθυνση του Λαυρίου και των άλλων γειτονικών δήμων προς Πόρτο-Ράφτη, καθώς και των ρών από τα νότια παράλια της Αττικής μέσω Καλυβίων, αποσυμφορίζοντας τον οικισμό του Μαρκόπουλου. Η διέξοδος αυτή μπορεί να στηριχθεί στη λειτουργία του νότιου προβλεπόμενου κόμβου της επέκτασης της Αττικής Οδού.

- Διατήρηση και αναβάθμιση των υφισταμένων παρακαμπτήριων του Μαρκόπουλου από τη λεωφόρο Λαυρίου και σύνδεσή τους με το βόρειο προβλεπόμενο κόμβο της επέκτασης της Αττικής Οδού.

Οι απαραίτητες παρεμβάσεις αυτές, μικρής σχετικά κλίμακας, θα επιτρέψουν την εύρυθμη σύνδεση τοπικής και υπερτοπικής κυκλοφοριακής λειτουργίας και τη βελτίωση της ένταξης του Μαρκόπουλου στην

ευρύτερη περιοχή.

- Παρεμβάσεις βελτίωσης της λεωφόρου Πόρτο-Ράφτη, με ομογενοποίηση των γεωμετρικών χαρακτηριστικών καθ' όλο το μήκος, δημιουργία πεζοδρομίων και νησίδων θέσεων στάθμευσης, αισθητικών βελτιώσεων και δημιουργία διαχωριστικής νησίδας.

Η λεωφόρος Πόρτο-Ράφτη, που σήμερα αναλαμβάνει το κύριο βάρος της κίνησης από / προς Πόρτο-Ράφτη, παρουσιάζει ιδιαίτερα άναρχη λειτουργία: κακοτεχνίες, υψηλή πυκνότητα εμπορικών χρήσεων γης, που επιφέρουν άναρχη παροδική στάθμευση, μεγάλη προχειρότητα χωρικής διαμόρφωσης και χαοτική κυκλοφοριακή συμπεριφορά. Η δέσμη των προαναφερόμενων παρεμβάσεων, με κατάλληλο σχεδιασμό αναμένεται να εξορθολογίσει τη λειτουργία της.

- Ιεράρχηση και κυκλοφοριακή οργάνωση του εσωτερικού οδικού δικτύου στο Πόρτο-Ράφτη και το Αυλάκι.

Το υφιστάμενο τοπικό οδικό δίκτυο στο Πόρτο-Ράφτη και το Αυλάκι παρουσιάζουν μία κυκλοφοριακή λειτουργία χωρίς συνοχή και οργάνωση. Απαιτείται σε πρώτο στάδιο μία δέσμη **ρυθμιστικών μέτρων** επί της υφιστάμενης υποδομής, με ιεράρχηση σε πρωτεύουσες και συλλεκτήριες οδούς, μονοδρομήσεις και σήμανση, με τρόπο ώστε να αποκτήσει μία συνεκτική ορθολογική λειτουργία, ανταποκρινόμενη στα χωρικά χαρακτηριστικά.

Με την πραγματοποίηση του προαστιακού σιδηροδρόμου, της επέκτασης της Αττικής Οδού και των προτεινόμενων έργων, το σύστημα μεταφορών της περιοχής μελέτης αναμένεται να ανταποκριθεί στην υψηλή πίεση φόρτισης που δέχεται και να διασφαλίσει μακροπρόθεσμα εύρυθμη λειτουργία και βιώσιμη κινητικότητα. Κατ' αρχήν, η σύνδεση του Μαρκόπουλου με τον προαστιακό σιδηρόδρομο θα επιτρέψει την κατανομή ορισμένων κατηγοριών υπερτοπικής κίνησης σε δύο διαφορετικά μέσα, με άμβλυνση της υπερβολικής χρήσης του οδικού δικτύου. Η εναλλακτική επιλογή μέσου σταθερής τροχιάς αναμένεται να επιφέρει και σημαντικά κοινωνικά οφέλη στην περιοχή.

Στη συνέχεια, η Αττική Οδός θα εκτρέψει τη διερχόμενη κυκλοφορία από την εγγύς του οικισμού αστική περιοχή, ιεραρχώντας το δίκτυο. Τα προτεινόμενα οδικά έργα πολλαπλασιάζουν τις εναλλακτικές δυνατότητες προσπέλασης του Πόρτο-Ράφτη, δημιουργώντας δίκτυο διαφορετικών ταχυτήτων: διαδρομές με εμπορικό χαρακτήρα και αξιοποίηση δυνατοτήτων εμπορικών εξυπηρετήσεων και διαδρομές υψηλότερων ταχυτήτων. Η συνολική θεώρηση των προτεινόμενων οδικών έργων ανταποκρίνεται στη θεώρηση των βασικών κατηγοριών υπερτοπικών ροών, που προαναφέρθηκαν (από / προς Αθήνα, από / προς Παιανία και Αθήνα μέσω Παιανίας, από / προς Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», από / προς παράλια του Αργοσαρωνικού και Κορωπί, από / προς Λαύριο / Σούνιο, βλ.10.2.3). Ετσι, το σύνολο των ροών μετακινήσεων κατανέμεται ισόρροπα, το οδικό δίκτυο συνολικά εξαλείφει τις δυσαρμονίες και καθίσταται βιώσιμο και λειτουργικό.

Τέλος, σε κλίμακα οικισμού, άμεση αναγκαιότητα σχεδίου ρύθμισης και κανόνων λειτουργίας παρουσιάζει πρωτίστως το Πόρτο-Ράφτη. Με την προτεινόμενη δέσμη μέτρων, αναμένεται σημαντική βελτίωση.

12 ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Κατά την προηγούμενη αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, τα στοιχεία του υφισταμένου κοινωνικού εξοπλισμού καθώς και η εκτίμηση των αναγκών δόθηκαν από το Δήμο, με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της 2ης φάσης της χωροταξικής μελέτης της πεδιάδας των Μεσογείων. Η διατύπωση των αναγκών στηρίχθηκε σε πληθυσμιακά δεδομένα λίγο πιά αυξημένα από τα σημερινά και όχι σε πλήρεις προβλέψεις αυξήσεως του πληθυσμού στα προσεχή χρόνια και μέχρι το έτος στόχο της μελέτης.

Η εικόνα του υφισταμένου εξοπλισμού και των αναγκών κατά το έτος 1998 ήταν περίπου η ακόλουθη σύμφωνα με στοιχεία του Δήμου:

12.1 Υφιστάμενος Εξοπλισμός και Προβλέψεις Αναγκών μεταξύ των Ετών 1998 και 2000

12.1.1 Εκπαίδευση

	Δημόσια	Ιδιωτική	Εκτίμηση Αναγκών
Νηπιαγωγεία	2	3	6
Δημοτικά	4	1	6
Γυμνάσια	1		2
Λύκεια	1		2
I.E.K.			
Ειδικά Σχολεία			
Ιδιωτικό Σχολείο Υπερτοπικής Εμβέλειας			

12.1.2 Υγεία

Δημοτικό / Κοινοτικό Ιατρείο	1		1
Κέντρο Υγείας	1		

12.1.3 Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί Σταθμοί	1	3	6
Κ.Α.Π.Η.	1		
Παιδικές Κατασκηνώσεις	1	1	
Γηροκομεία		1	2

12.1.4 Αθλητισμός

	Στίβος πλήρης (400 μ.)	1		1
	Γήπεδο Ποδοσφαίρου	2		3
	Γήπεδα Αθλοπαιδιών	10		15
	Αποδυτήρια	2		5
	Κερκίδες	1		
	Κλειστό Γυμναστήριο	1		2
	Κλειστό Κολυμβητήριο			
	Ανοιχτό Κολυμβητήριο			1
	Γήπεδα Αντισφαιρίσεως	4	8	15
12.1.5	Ελεύθεροι Χώροι - Πράσινο			
	Παιδικές Χαρές			
	Ελεύθερα Γήπεδα	2		
	Πάρκο Γειτονιάς	7		7
	Πάρκο Πόλης			1
12.1.6	Πολιτισμός			
	Πνευματικό Κέντρο	1		1
	Υπαίθριος Χώρος Πολ. Εκδηλώσεων - Υπαίθριο Θέατρο			2
	Χώρος Πολλαπλών Χρήσεων	1		2
	Κινηματογράφος Κλειστός - Θέατρο	1		2
	Κινηματογράφος Υπαίθριος		5	
	Δημόσια / Δημοτική Βιβλιοθήκη	1		1
	Μουσεία	1		3
12.1.7	Νεκροταφείο	1		1
12.1.8	Διοίκηση			
	Ειρηνοδικείο			
	Πρωτοδικείο			
	Εφορία - Δημόσιο Ταμείο			
	Αστυνομικό Τμήμα / Σταθμός	2		2
	Λιμεναρχείο	1		

Τελωνείο				NAI
Πυροσβεστική Υπηρεσία				NAI
Ταχυδρομείο	1			
Κτηνιατρείο		2		
Ι.Κ.Α.	1			
Ο.Γ.Α.				NAI
Δ.Ε.Η.				NAI
Ε.Υ.Δ.Α.Π.	(Δημοτική)			
Τράπεζες	3			
12.1.9 Τουρισμός				
	Κατηγορία Α	Κατηγορία Β		Κατηγορία
Γ				
Ξενοδοχεία	2			
Camping	1			
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια		20		10
12.1.10 Λοιπές Χρήσεις				
Νομαρχία				
Πολεοδομικό Γραφείο	1			

12.2 Υφιστάμενος Εξοπλισμός το Έτος 2007

Όπως έχει αναφερθεί στην παράγραφο 3.2.1.2.12 της παρούσας Έκθεσης, ως μονάδες κοινωνικού εξοπλισμού στο Δήμο Μαρκοπούλου καταγράφονται σήμερα οι εξής:

Εκπαίδευση: 7 νηπιαγωγεία - 5 δημόσια και 2 ιδιωτικά, 5 δημόσια Δημοτικά σχολεία, 2
 Γυμνάσια, 1 Λύκειο

Υγεία: Η περιοχή εξυπηρετείται από το Κέντρο Υγείας Μαρκοπούλου.
 Πρόνοια: 5 Βρεφονηπιακοί Σταθμοί - 2 δημόσιες μονάδες και 3 ιδιωτικές, 1
 Γηροκομείο, 1 Κ.Α.Π.Η. Από το Δήμο εφαρμόζεται Πρόγραμμα Μονάδας Κοινωνικής
 Μέριμνας, Γραφείο παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών, για άτομα εξαρτημένα, με
 αναπηρίες, αλλοδαπούς και άλλες ευπαθείς ομάδες. Επίσης λειτουργεί Γραφείο
 υποστήριξης ανέργων με συνεργασία του Δήμου και επιχειρήσεων της περιοχής.

Αθλητισμός:	Υπάρχουν στο Μαρκόπουλο ένας πλήρης στίβος (400 μ.), 2 γήπεδα ποδοσφαίρου, 10 γήπεδα αθλοπαιδιών, 4 γήπεδα καλαθοσφαίρισης ένα κλειστό γυμναστήριο και 15 γήπεδα αντισφαίρισης. Όλες οι μονάδες είναι δημόσιες εκτός από 11 γήπεδα αντισφαίρισης. 2 ναυταθλητικοί σύλλογοι, οργανωμένοι σύλλογοι ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης
Ελεύθεροι χώροι - πράσινο:	Υπάρχουν 2 ελεύθερα γήπεδα και 10 πάρκα γειτονιάς.
Πολιτισμός:	Πνευματικό Κέντρο, Βιβλιοθήκη και Χώρος πολλαπλών πολιτιστικών χρήσεων, Κινηματογράφος χειμερινός, 3 θερινοί κινηματογράφοι, 1 υπαίθριο θέατρο, 1 πολυχώρος στον οποίο στεγάζονται: θέατρο με κύριο χορηγό τον Δήμο Μαρκοπούλου, η δημοτική φιλαρμονική, η δημοτική χορωδία, δημοτική χορευτική ομάδα.
Διοίκηση: Πόρτο υποκατά-	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών, Γραφείο Πληροφοριών του Δήμου στο Ράφτη, Πολεοδομία, 2 αστυνομικοί σταθμοί, Λιμεναρχείο, Ταχυδρομείο, σταθμα ΙΚΑ με ιατρεία διαφόρων ειδικοτήτων, 2 καταστήματα ΟΤΕ
Τράπεζες:	9 καταστήματα

Το συμπέρασμα είναι ότι στο διάστημα που μεσολάβησε βελτιώθηκαν οι υποδομές στους τομείς ιδιαίτερα της εκπαίδευσης και της πρόνοιας (αφού ανεγέρθηκαν 3 νηπιαγωγεία, 1 δημοτικό σχολείο, 1 γυμνάσιο, 1 βρεφονηπιακός σταθμός, οργανώθηκαν προγράμματα μέριμνας κλπ). Διαμορφώθηκαν επίσης ορισμένοι δημόσιοι ελεύθεροι χώροι. Ωστόσο, η ραγδαία αύξηση του μόνιμου πληθυσμού και η πρόβλεψη για τον πληθυσμό του Μαρκόπουλου το έτος 2030 διαμορφώνουν απαιτήσεις για σημαντική βελτίωση του κοινωνικού εξοπλισμού.

12.3 Εκτίμηση Αναγκών για το Έτος 2030

Ακολουθεί προσπάθεια προσεγγίσεως των αναγκών σε δημόσια ιδρύματα κοινωνικού εξοπλισμού, ενώ υποδεικνύεται περιοχή υποδοχής ιδιωτικών εγκαταστάσεων προοριζόμενων για εξυπηρετήσεις εκπαίδευσης, πρόνοιας, αθλητισμού κλπ.

12.3.1 Εκπαίδευση

Εκτιμάται ότι το 30% των μαθητών όλων των βαθμίδων θα εγγραφεί σε ιδιωτικά σχολεία εντός ή εκτός του Μαρκόπουλου. Για τη χωροθέτηση ενδιαφερομένων ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων υπάρχει αναφορά στη συνέχεια. Σχετικά με τις ανάγκες σε δημόσια εκπαιδευτήρια, μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες προβλέψεις, βάσει των 45.171 πιθανολογούμενων μόνιμων κατοίκων του έτους 2030:

	Ανάγκες	Υφιστάμενα	Διαφορά
Νηπιαγωγεία (τριτάξια – τετρατάξια)	10	5	5
Δημοτικά (εξατάξια)	11	5	6
Γυμνάσια (εξατάξια)	6	2	4
Λύκεια	6	1	5
Ι.Ε.Κ.	2		2
Ειδικά Σχολεία			
Ιδιωτικό Σχολείο Υπερτοπικής Εμβέλειας			

12.3.2 Υγεία

Κέντρο Υγείας	1	1	
Διαγνωστικό Κέντρο	1		1
Δημοτικό Ιατρείο		2	2

12.3.3 Πρόνοια

Βρεφονηπιακοί Σταθμοί	7	2	5
Κ.Α.Π.Η.	2	1	1
Παιδικές Κατασκηνώσεις		2	
Γηροκομεία	1	-	1

12.3.4 Πρόνοια

Στίβος πλήρης (400 μ.)	2	1	1
Γήπεδο Ποδοσφαίρου	5	2	3
Γήπεδα Αθλοπαιδιών	30	14	16
Αποδυτήρια	2	5	3
Κερκίδες	1	1	
Κλειστό Γυμναστήριο	2	1	1
Κλειστό Κολυμβητήριο			

Ανοιχτό Κολυμβητήριο	1		1
Γήπεδα Αντισφαιρίσεως	40	14	26
Χερσαίες Εγκαταστάσεις Ναυταθλητικού Κέντρου		1	1
12.3.5 Νεκροταφείο	2	1	1

Οι λοιπές ανάγκες σε ελεύθερους χώρους, εξυπηρετήσεις σχετιζόμενες με την τέχνη και τον πολιτισμό, τη διοίκηση, την αναψυχή και τον τουρισμό θα συζητηθούν και θα προσδιορισθούν κατά τις επόμενες φάσεις της μελέτης.

13. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Δεδομένης της πολλαπλότητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται και πρέπει να βρουν λύση στα πλαίσια της παρούσας μελέτης, είναι χρήσιμο να παρατεθούν ανά κατηγορία οι εναλλακτικές επιλογές, ώστε κατόπιν κατάλληλης επεξεργασίας να προκύψει συνθετικά η πρόταση που θα υιοθετηθεί.

13.1 Προγραμματικά Μεγέθη για τον Πληθυσμό

Κατά την προηγούμενη Αναθεώρηση του Εγκεκριμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, ο μόνιμος πληθυσμός του Μαρκόπουλου για το έτος 2020 είχε εκτιμηθεί στους 32.200 κατοίκους, σύμφωνα με τη μελέτη του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης και σε 24.500 κατοίκους, σύμφωνα με τη Μελέτη Ανάπτυξης του Μετρό. Οι αντίστοιχες εκτιμήσεις για την απασχόληση στον ίδιο χρονικό ορίζοντα ήταν 12.000 απασχολούμενοι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της μελέτης του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης και 9.500 απασχολούμενοι, σύμφωνα με τη Μελέτη Ανάπτυξης του Μετρό.

Βάσει των στοιχείων που παρατίθενται στην παράγραφο 3 της παρούσας Εκθεσης, ο μόνιμος

πληθυσμός του Μαρκόπουλου το έτος 2007 είναι περίπου 21.000 κάτοικοι, ενώ για το έτος στόχο 2030 ο προβλεπόμενος μόνιμος πληθυσμός θα είναι από 30.342 ως 60.000 κάτοικοι, με μεσαίο σενάριο στους 45.171 κατοίκους.

Επί πλέον των μόνιμων κατοίκων, ο παραθεριστικός πληθυσμός του Πόρτο Ράφτη στα τέλη του 2007 είναι κάτι λιγότερο από 40.000 κάτοικοι.

Τα παραπάνω στοιχεία θα αποτελέσουν τη βάση για τη διαμόρφωση των προτάσεων για την Αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Μαρκόπουλου.

13.2 Πυκνότητες, Ποσοστά Κορεσμού, Ορια Οικιστικών Περιοχών

Οι υπολογισμοί σχετικά με τις πυκνότητες και τα ποσοστά κορεσμού στην περιοχή της μελέτης, θα γίνουν στη διάρκεια των φάσεων που ακολουθούν. Πρέπει εντούτοις να θεωρηθεί δεδομένο ότι ο πληθυσμός, μόνιμος και παραθεριστικός, που προβλέπεται να εγκατασταθεί στο Μαρκόπουλο στα προσεχή 22 χρόνια, ακόμα και στην περίπτωση των πλέον υψηλών σεναρίων, μπορεί να χωρέσει άνετα στις εντός Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου περιοχές του Μαρκόπουλου και του Πόρτο Ράφτη, με απολύτως παραδεκτές παραδοχές από την άποψη των μέσων πυκνοτήτων και χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν ο πληθυσμός που θα κατοικήσει σε περιοχές εκτός σχεδίου, για το χρονικό διάστημα που η εκτός σχεδίου δόμηση θα συνεχίσει να επιτρέπεται.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η πρόταση που ακολουθεί δεν προβλέπει σημαντική επέκταση των οικιστικών περιοχών, αλλά θα επικεντρωθεί σε προτάσεις για τη λειτουργική, αισθητική και εν γένει ποιοτική αναβάθμιση των εντός εγκεκριμένου Γ.Π.Σ. οικιστικών περιοχών.

Εξαίρεση από τη γενική αυτή θέση μπορεί να αποτελέσουν:

- Οι αναγκαίες προσαρμογές των ορίων, σε περιοχές όπου υπάρχουν μικροαποκλίσεις μεταξύ των εγκεκριμένων ορίων και υφισταμένων φυσικών ή τεχνητών ορίων (οδικών αξόνων κλπ).
- Οι αναγκαίες μικροπροσαρμογές για τη διόρθωση σφαλμάτων κατά την προηγούμενη Αναθεώρηση του Γ.Π.Σ. (π.χ. αυθαίρετη τροποποίηση χρήσεων σε περιοχή με εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο).

- Η κατάργηση των λωρίδων ελεύθερου χώρου που είχαν προβλεφθεί στα όρια των προηγούμενων επεκτάσεων για την προστασία των εντασσόμενων οικιστικών περιοχών από το θόρυβο, που στο μεταξύ περιελήφθησαν στις οικιστικές περιοχές από τις μετέπειτα εκπονηθείσες πολεοδομικές μελέτες.
- Η ανάγκη χωροθετήσεως κάποιων χρήσεων (π.χ. κτίρια εκπαίδευσης στο Πόρτο Ράφτη) εκτός του ορίου του εγκεκριμένου σχεδίου, διότι δύσκολα θα προκύψουν εντός των ορίων περιοχές για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες.

13.3 Η Πρώτη και η Παραθεριστική Κατοικία στο Πόρτο Ράφτη

Ενας από τους βασικούς λόγους που οδήγησαν στην απόφαση Αναθεώρησης του εγκεκριμένου Γ.Π.Σ. συνδέεται με την αυξανόμενη τάση μόνιμης κατοίκησης των περιοχών που πολεοδομήθηκαν ως περιοχές παραθεριστικής κατοικίας, δεδομένου ότι, όπως αναφέρει η Τεχνική Έκθεση που συνοδεύει την Προκήρυξη της παρούσας Μελέτης, ιδιαίτερα στην περιοχή του Πόρτο Ράφτη, η σχετική ασάφεια ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις, εκτός από τις προφανείς δυσλειτουργίες, οδηγεί τον πολεοδομικό σχεδιασμό σε παλινδρομήσεις και σοβαρά αδιέξοδα.

Στο Πόρτο Ράφτη, για το λόγο ότι υφίστανται έτοιμα κελύφη προοριζόμενα για παραθεριστική κατοικία, που εύκολα μετατρέπονται σε κτίρια μόνιμης κατοίκησης, ο πληθυσμός αυξήθηκε με πολύ υψηλούς ρυθμούς κατά την τελευταία δεκαετία, φθάνοντας τις 10.500 κατοίκους περίπου. Ο σημαντικός αυτός πληθυσμός έχει ως ιδιομορφία ότι διατάσσεται σε ένα ευρύ χώρο που μπορεί να περιλάβει υπεροκταπλάσιο ή υπερδεκαπλάσιο πληθυσμό, που ωστόσο δεν κατοικεί εκεί κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του έτους, με αποτέλεσμα οι θήλακες των μόνιμων κατοίκων να αναπτύσσονται ανάμεσα σε εκτεταμένες περιοχές κενών κελυφών.

Η αναλυτική καταγραφή των χρήσεων στην περιοχή του Πόρτο Ράφτη δείχνει τις περιοχές όπου υπάρχει μεγάλη, μεσαία ή χαμηλή συγκέντρωση πρώτης κατοικίας. Η εικόνα που προκύπτει από τις καταγραφές αυτές επιβεβαιώνεται από ανάλογες επεξεργασίες (προερχόμενες από απογραφικούς χάρτες της ΕΣΥΕ), στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος με θέμα τη χωρική διάσταση της εγκατάστασης των ξένων μεταναστών στις μεγάλες Ελληνικές πόλεις, (Πρόγραμμα ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ II του Υπουργείου Παιδείας, βλέπε σχετικό χάρτη 4 στην παράγραφο 3.2.1.2.8 της παρούσας Έκθεσης). Η πρώτη κατοικία συγκεντρώνεται κατ' αρχήν στην περιοχή του Αγίου Σπυρίδωνα και στην περιοχή γύρω από το λιμάνι (περιοχή Αγίου Νικολάου), γύρω δηλαδή από τους παλαιούς πυρήνες των οικισμών του Πόρτο Ράφτη, με εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια από το 1922 και το 1932 (το από 18.6.1922 Β.Δ. - ΦΕΚ 106/Α/4.7.1922 - «περί εγκρίσεως διαγράμματος ρυμοτομίας συνοικισμού Πούντας, Πόρτο-Ράφτη» και το «εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο Αγίου Σπυρίδωνα και Αγίου Νικολάου Πόρτο Ράφτη», - ΦΕΚ 331/19.09.32 -).

Μόνιμες κατοικίες σε μεγάλη συγκέντρωση καταγράφηκαν στην περιοχή μεταξύ Πρασά και Μπαθίστα της 4^{ης} Πολεοδομικής Ενότητας, ενώ σε μικρότερη συγκέντρωση καταγράφηκαν στην περιοχή ανάμεσα στο λιμάνι και στο Λιγόρι από τις δύο πλευρές της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη στην 3^η Πολεοδομική Ενότητα. Τέλος σε μικρή πυκνότητα, καταγράφηκαν συγκεντρώσεις πρώτης κατοικίας στις περιοχές βόρεια του Αγίου Σπυρίδωνα της 1^{ης} Πολεοδομικής Ενότητας, στη Δρίβλια της 2^{ης} Πολεοδομικής Ενότητας, στο Αυλάκι της 5^{ης} Πολεοδομικής Ενότητας, καθώς και σε ορισμένες περιοχές εκτός σχεδίου, στην Αγία Τριάδα και στον Κουλιδά.

Σχετικά με την οριοθέτηση της πρώτης κατοικίας στο Πόρτο Ράφτη διαμορφώνονται οι εξής δυνατότητες:

13.3.1 Επικαιροποίηση του Καθεστώτος ως Περιοχών Πρώτης Κατοικίας των Παλαιών Οικισμών του Αγίου Σπυρίδωνα και του Αγίου Νικολάου.

Οι περιοχές όπου υπήρχαν εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια από το έτος 1932, καθώς και η περιοχή της Πούντας, όπου υπάρχει εγκεκριμένο και μη ανακληθέν διάγραμμα ρυμοτομίας από το 1922, μπορούν να λειτουργούν ως περιοχές πρώτης κατοικίας και να εμφανισθούν με την ιδιότητα αυτή στο νέο, αναθεωρημένο Γ.Π.Σ. Το μέτρο αυτό αποτελεί την ελάχιστη, αλλά πιθανώς μη επαρκή ενέργεια για την ικανοποίηση των λειτουργικών απαιτήσεων των μονίμων κατοίκων.

13.3.2 Μετατροπή της Πολεοδομικής Ενότητας 3 σε Περιοχή Πρώτης Κατοικίας

Η μετατροπή περιοχών που έχουν ενταχθεί ως περιοχές παραθεριστικής κατοικίας σε περιοχές πρώτης κατοικίας, μπορεί να δώσει λύσεις σε λειτουργικά προβλήματα του οικισμού, όμως υπάρχει κίνδυνος να προκαλέσει αναταραχή στην ήδη πολύπλοκη, επίπονη και σχεδόν βασανιστική διαδικασία κτηματογράφησης και πολεοδομικής τους. Ο λόγος είναι ότι οι κατά νόμο εισφορές σε γη και χρήμα θα ήταν στην περίπτωση αυτή μεγαλύτερες, γεγονός που θα απαιτούσε αναθεώρηση και επανέναρχη των σχετικών διαδικασιών. Πρέπει για το σκοπό αυτό να εξετασθεί κατά πόσον η 3^η Πολεοδομική Ενότητα, όπου υπάρχουν αρκετοί μόνιμοι κάτοικοι και έχει ήδη κυρωθεί η πράξη εφαρμογής, μπορεί να θεωρηθεί περιοχή πρώτης κατοικίας, χωρίς επιπτώσεις στο εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο και χωρίς άλλη επιβάρυνση των ιδιοκτησιών.

13.3.3 Μετατροπή των Περιοχών όπου Εντοπίζεται Μεσαία ή Μεγάλη Συγκέντρωση Μόνιμων Κατοίκων σε Περιοχές Πρώτης Κατοικίας

Η πρόταση αυτή ανταποκρίνεται περισσότερο στη σημερινή κατάσταση και στις μελλοντικές προβλέψεις. Πρόκειται για τη δημιουργία μιας εννιαίας περιοχής πρώτης κατοικίας, ανάμεσα στις περιοχές που προορίζονται για δεύτερη κατοικία. Η περιοχή αυτή θα προκύψει από τη συνένωση των περιοχών που είχαν παλαιό εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, με τους νέους θύλακες πρώτης

κατοικίας μεσαίας ή μεγάλης πυκνότητας. Προϋπόθεση για την υιοθέτηση της πρότασης αυτής είναι η εξεύρεση τρόπου ώστε η μεταβολή να συμβεί χωρίς αναστάτωση των ιδιοκτητών.

13.3.4 Διατήρηση του Υφισταμένου Θεσμικού Πλαισίου

Η διατήρηση του υφισταμένου θεσμικού πλαισίου μπορεί να αποτελέσει λύση προσωρινή ή μόνιμη, υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται η νόμιμη δυνατότητα χωροθέτησης και λειτουργίας όλων των χρήσεων που συνοδεύουν έναν οικισμό μόνιμης κατοικίας, εντός οικισμού παραθεριστικής κατοικίας.

Οι εναλλακτικές αυτές προτάσεις πρέπει να συζητηθούν με τους εμπλεκόμενους και τους αρμόδιους φορείς εκτενώς, ώστε να ληφθούν οι κατάλληλες αποφάσεις.

13.4 Ρυθμίσεις και Αλλαγές των Εγκεκριμένων Χρήσεων Γης

Με βάση την εμπειρία από τη θεσμοθέτηση των χρήσεων κατά την προηγούμενη Αναθεώρηση του Γ.Π.Σ., πρέπει να αναθεωρηθούν εν μέρει οι εγκεκριμένες χρήσεις στο Μαρκόπουλο και στο Πόρτο Ράφτη. Η παρατήρηση αναφέρεται ιδιαίτερα στα ακόλουθα:

- Διορθώσεις στην οριοθέτηση του Πολεοδομικού Κέντρου και ιδιαίτερα της Γενικής Κατοικίας στην πόλη του Μαρκόπουλου. Προτείνεται η κατάργηση της θεσμοθετήσεως περιοχών Γενικής Κατοικίας που περιορίζονται στο μέτωπο μόνον ορισμένων σημαντικών κεντρικών αξόνων και η επέκτασή τους στο βάθος ολόκληρου του οικοδομικού τετραγώνου, προς αποφυγήν επιπλοκών και για την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών μετάβασης από τη μια χρήση στην άλλη.
- Έλεγχος και προσδιορισμός των αναγκών για τις χρήσεις Πολεοδομικού Κέντρου, Γενικής Κατοικίας, Τουρισμού και Αναψυχής στο Πόρτο Ράφτη.
- Μετακίνηση οχλουσών χρήσεων (υλικά οικοδομών, ίσως και καρνάγια), σε καταλληλότερη θέση.
- Μετατροπή του Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής σε τμήμα του ΒΙ.ΠΑ.

13.5 Προβλέψεις για τις Ζώνες των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

13.5.1 ΒΙ. ΠΑ. Μαркоπούλου

Το ΒΙ.ΠΑ. Μαркоπούλου διαμορφώθηκε βάσει της σχετικής προβλέψεως της Μελέτης

Οικονομικής Ανάπτυξης και Χωροταξικού Σχεδιασμού της Πεδιάδας των Μεσογείων 1995 – 2020, που εκπονήθηκε από το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου την περίοδο 1995 – 1998. Στη συνέχεια η πρόταση ενσωματώθηκε στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Μαρκοπούλου κατά την προηγούμενη αναθεώρησή του και θεσμοθετήθηκε με την Απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 9573/1846/6.4.2000 (ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000). Τέλος επαναπροσδιορίστηκε με το από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003) το οποίο αποτέλεσε το θεσμικό καταστάλαγμα της προαναφερθείσας χωροταξικής μελέτης και μεταγενέστερα τροποποιήθηκε και ισχύει βάσει της παρ. 27 του άρθρου 13 του Ν. 3212/03 (ΦΕΚ 308/Α).

Παρά το γεγονός ότι η ανατεθείσα μελέτη Κτηματογράφησης, Πολεοδόμησης και Πράξης Εφαρμογής δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, το ΒΙ. ΠΑ. αναπτύσσεται με ρυθμούς ταχείς, δεδομένου ότι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν κατασκευάσει τις εγκαταστάσεις τους βάσει των προσωρινών διατάξεων, που από πολλές πλευρές είναι ευνοϊκότερες εκείνων που θα ισχύσουν στη συνέχεια.

Η εξέλιξη του ΒΙ.ΠΑ. στο διάστημα των τελευταίων χρόνων δείχνει ότι γρήγορα θα φθάσει σε όρια κορεσμού και απαιτείται έγκαιρα η ολοκλήρωση των διαδικασιών της πολεοδόμησης και της πράξης εφαρμογής, αλλά και η έναρξη της κατασκευής των υποδομών, αφού προηγουμένως εκπονηθούν οι σχετικές μελέτες.

Η ζήτηση γης για χρήση βιομηχανική – βιοτεχνική ή χονδρεμπορίου είναι σημαντική. Ωστόσο, χρειάζεται να επιλεγεί ο τύπος της ανάπτυξης που είναι επιθυμητός για το Μαρκόπουλο, ανάμεσα στην εξέλιξή του ως τόπου κατοικίας, ως τόπου συγκέντρωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων υπερτοπικής σημασίας ή με ισόρροπη ανάπτυξη ως τόπος κατοικίας και ως τόπος συγκέντρωσης υπερτοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφευχθούν οι συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών χρήσεων σε μια περιοχή όπου η ζήτηση είναι αυξημένη για όλες τις κατηγορίες χρήσεων.

Η άποψη που διατυπώνεται εδώ είναι ότι θα πρέπει να περιορισθεί η υπερβολική ανάπτυξη της περιοχής που προορίζεται για βιομηχανικές – βιοτεχνικές δραστηριότητες και για χρήση χονδρεμπορίου και να μην αναπτυχθεί στο Μαρκόπουλο μια μεγάλη βιομηχανική περιοχή, που θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της κατοίκησης. Προτείνεται γι' αυτό να περιορισθούν οι επεκτάσεις σε μικροπροσαρμογές των ορίων ως τα όρια των οδικών αξόνων που περιβάλλουν το ΒΙ.ΠΑ. και ως τα όρια της δασικής περιοχής που το περιβάλλει και να καταλάβει την έκταση που είχε χαρακτηριστεί ως Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής, όπου έχουν εγκατασταθεί νομίμως και προ της προηγούμενης αναθεωρήσεως του ΓΠΣ, αρκετές βιοτεχνίες, οι οποίες λειτουργούν νομίμως.

Προτείνονται συνεπώς:

- Μικροπροσαρμογές των ορίων του ΒΙ.ΠΑ. ως τα όρια των οδικών αξόνων που το περιβάλλουν και ως τα όρια της περιβάλλουσας δασικής περιοχής.
- Διόρθωση του προγενέστερου λανθασμένου χαρακτηρισμού ως Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής του τριγώνου νοτίως του ΒΙ.ΠΑ. (Ζώνη Ε σύμφωνα με το Π.Δ. ΦΕΚ 199/Δ/06.03.2003) και μετατροπή του σε επέκταση του ΒΙ.ΠΑ.

Πέραν των προτάσεων αυτών προτείνονται εναλλακτικά:

- Επέκταση του ΒΙ.ΠΑ. νοτίως, ως την υφισταμένη οδό προσβάσεως προς το Ολυμπιακό σκοπευτήριο, εξαιρουμένης της ζώνης κάτω από τις γραμμές ψηλής τάσης και της περιοχής σε ακτίνα 100 μέτρων από το ναό του Αγίου Δημητρίου.

ή

- Επέκταση πέραν του βορείου ορίου του ΒΙ.ΠΑ. ως την επέκταση της Αττικής Οδού και ως τα όρια της λεωφόρου Κορωπίου – Μαρκοπούλου.

13.5.2 ΒΙ. ΠΑ. βάσει του Π.Δ. 84/84

Στα όρια ανάμεσα στο Μαρκόπουλο και στα Καλύβια, κατά μήκος της λεωφόρου Λαυρίου, υπάρχει μια μικρή περιοχή που προορίζεται βάσει των προβλέψεων του Π.Δ. 84/84 για την εγκατάσταση μη οχλούσας και μη μολύνουσας βιομηχανίας και βιοτεχνίας. Η μικρή αυτή βιομηχανική – βιοτεχνική περιοχή, λειτουργώντας για εικοσιτέσσερα χρόνια, έχει σχεδόν κορεσθεί. Τα λειτουργικά της προβλήματα είναι ωστόσο σημαντικά, δεδομένου ότι δεν έχει εκπονηθεί μελέτη Κτηματογράφησης, Πολεοδόμησης και Πράξης Εφαρμογής, δεν έχει προγραμματισθεί η κατασκευή δικτύων υποδομής, δεν έχουν εξασφαλισθεί νόμιμες συνδέσεις με τη λεωφόρο Λαυρίου και κατά συνέπεια το ζήτημα πρέπει να αντιμετωπισθεί άμεσα με την ανάθεση των αναγκαίων μελετών και την πραγματοποίηση των έργων.

13.5.3 Το Επιχειρηματικό Πάρκο και η Είσοδος της Πόλης

Σε αντίθεση με το ΒΙ.ΠΑ., το Επιχειρηματικό Πάρκο Μαρκοπούλου που διαμορφώθηκε μέσω των ίδιων διαδικασιών που αναφέρονται για το ΒΙ.ΠΑ., δεν έχει αναπτυχθεί στα χρόνια που

μεσολάβησαν. Αντίθετα, υπάρχει κίνδυνος να εκφυλισθεί με την εγκατάσταση ανεπιθύμητων χρήσεων, αν δεν ολοκληρωθούν έγκαιρα οι διαδικασίες Κτηματογράφησης, Πολεοδόμησης και Πράξης Εφαρμογής.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι προσωρινά ισχύοντες όροι δόμησης δεν είναι ευνοϊκοί για την εγκατάσταση επιχειρήσεων. Ωστόσο η ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πάρκου είναι απολύτως κρίσιμη για την οικονομία του Μαρκόπουλου, για τη διαμόρφωση των αξιών της γης στην ευρύτερη περιοχή, αλλά και για τη φυσιογνωμία του χώρου όπου συγκλίνουν οι σημαντικοί άξονες προσβάσεως στην πόλη. Η ολοκλήρωση των εκπονούμενων μελετών, η έγκρισή τους και η έναρξη της κατασκευής των αναγκαίων έργων υποδομής, αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπ' όψιν στις προτάσεις ότι έχει ήδη μεταβιβασθεί το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων ιδιοκτησιών και αναμένεται η ολοκλήρωση της Πολεοδομικής Μελέτης με την έκδοση του σχετικού Π.Δ., ώστε να αρχίσει η οικοδόμηση στην περιοχή με την εγκατάσταση των σχετικών χρήσεων.

Η περιοχή μεταξύ του βορειοδυτικού ορίου του Δήμου του Μαρκόπουλου, της παλαιάς εθνικής οδού στο τμήμα που συνδέει το Κορωπί με το Μαρκόπουλο, της επεκτάσεως της Αττικής οδού και της σιδηροδρομικής γραμμής του Λαυρίου, καθώς και της σημερινής απολήξεως της Αττικής Οδού στην επαρχιακή οδό Παιανίας - Μαρκοπούλου, δηλαδή η περιοχή βορείως του Επιχειρηματικού Πάρκου, θα αποτελέσει την είσοδο στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου και στην πόλη του Μαρκόπουλου.

Εκτός από τη σύγκλιση όλων των σημαντικών συγκοινωνιακών αξόνων, στη λωρίδα μεταξύ της επαρχιακής οδού Παιανίας – Μαρκοπούλου και της σιδηροδρομικής γραμμής αφ' ενός και στη βόρεια πλευρά της παλαιάς εθνικής οδού αφ' ετέρου, έχει εγκατασταθεί βάσει των παρεκκλίσεων της παρόδιας δόμησης εμπόριο και βιοτεχνία.

Η περιοχή πρέπει οπωσδήποτε να ρυθμισθεί διότι λόγω της λειτουργικής σημασίας της θα δεχθεί – δέχεται ήδη – σοβαρές πιέσεις. Η ρύθμιση που θα αποφασισθεί πρέπει να δίνει νόμιμη υπόσταση στο ήδη εγκατεστημένο εμπόριο και στη βιοτεχνία, ενώ πρέπει να εξασφαλισθούν ελεύθεροι χώροι, ενδεχομένως και χώροι αθλοπαιδιών, για χρήση από τους κατοίκους της πόλης και από τους μελλοντικούς εργαζόμενους στο Επιχειρηματικό Πάρκο. Πρέπει επίσης να διαμορφωθεί χώρος για την κατασκευή τοπόσημου, που θα σηματοδοτεί την είσοδο στο Μαρκόπουλο.

Προτείνεται η επέκταση του Επιχειρηματικού Πάρκου στη βόρεια είσοδο του Μαρκόπουλου και στο τμήμα μεταξύ της επεκτάσεως της Αττικής Οδού και της λεωφόρου Παιανίας – Μαρκοπούλου, χωρίς να εξαιρεθεί από την επέκταση αυτή η χρήση της κατοικίας, εξαιρουμένης

της ζώνης κάτω από τις γραμμές ψηλής τάσης.

Λόγω της γειννίασης του υφισταμένου νεκροταφείου με την πόλη, αλλά και λόγω της απόστασης από την προτεινόμενη επέκταση του Επιχειρηματικού Πάρκου και μάλιστα από τις ήδη εγκατεστημένες και λειτουργούσες εμπορικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις, απαιτείται η σύντομη ανάθεση και εκπόνηση Υδρογεωλογικής Μελέτης, ώστε να εγκριθούν οι νόμιμες αποστάσεις από το νεκροταφείο, σύμφωνα με τις προβλέψεις των παραγράφων 1α και 1β του άρθρου 29 του Ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124^Α/15.12.1997).

13.5.4 Η Περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού

Η περιοχή Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων και Τουρισμού υπερτοπικού επιπέδου στη διασταύρωση της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη με τη Λεωφόρο Βραυρώνας δεν έχει επίσης αναπτυχθεί, με εξαίρεση την ανέγερση λιγιστών κατοικιών. Η μελέτη Κτηματογράφησης και Πολεοδόμησης είναι περισσότερο προχωρημένη και έχει προκύψει υπόλοιπο γης επαρκές για την ανέγερση Μουσείου. Ταυτόχρονα όμως, στην γύρω από την περιοχή ζώνη και από την πλευρά της κύριας πρόσβασής της, έχουν εγκατασταθεί αυθαιρέτως χρήσεις που απαξιώνουν την άκρως σημαντική και αξιόλογη περιοχή του Μαρκόπουλου και υπονομεύουν την πιθανότητα να αποτελέσει μοχλό ποιοτικής και μορφολογικής αναβάθμισης της ευρύτερης περιοχής. Πρέπει λοιπόν να ζητηθεί η άμεση απομάκρυνση των αυθαιρέτως εγκαταστημένων χρήσεων και ταυτόχρονα να διερευνηθούν οι προθέσεις του ΥΠ.ΠΟ. για την ενδεχόμενη ανέγερση Μουσείου στην περιοχή.

13.6 Οι Περιοχές της Κατοικίας στην Πόλη του Μαρκόπουλου

13.6.1 Περιοχές εντός Σχεδίου προ της Αναθεώρησης του Γ.Π.Σ. του 2000

Για τις οικιστικές περιοχές της πόλης του Μαρκόπουλου που βρίσκονταν εντός των ορίων του Γ.Π.Σ. προ της ανθεώρησης του 2000, ο Δήμος προχώρησε σε αλλαγή των όρων δόμησης, με κεντρικό θέμα τη μείωση των υψών στα 9,00 μ., πλην του κέντρου της πόλης (14,00 μ.) και των περιοχών με χρήση γενικής κατοικίας (12,00 μ.). Η αντίδραση αυτή του Δήμου προήλθε από την ανέγερση πολυορόφων κτιρίων λόγω της εφαρμογής της διατάξεως που συναρτά τα επιτρεπόμενα ύψη από το εμβαδόν του οικοπέδου.

Το μέτρο αυτό υπήρξε αρκετά αποτελεσματικό. Ωστόσο, οι υπερβάσεις από τις προβλέψεις νομίμως εκδοθεισών αδειών παραμένει σοβαρό πρόβλημα για τον έλεγχο της ποιότητας του

χώρου, αλλά και του συνολικού όγκου των κατασκευών.

Κατά την προηγούμενη αναθεώρηση του Γ.Π.Σ., τροποποιήθηκαν αυθαίρετα οι χρήσεις ορισμένων οικοπέδων εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου. Επ'αυτών θα γίνει σχετική διόρθωση. Πρέπει επίσης να επανεξετασθεί η οριοθέτηση των χρήσεων εντός των περιοχών αυτών, ώστε να ανταποκρίνονται στη σημερινή εξέλιξη και στις προβλέψεις για τη μελλοντική ανάπτυξη της πόλης. Επ'αυτών θα υπάρξουν περαιτέρω διευκρινίσεις, κατόπιν συζητήσεων με τους εκπροσώπους της Δημοτικής Αρχής.

13.6.2 Περιοχές που εντάχθηκαν στο Γ.Π.Σ. με την Αναθεώρηση του 2000

Οι μελέτες Κτηματογράφησης και Πολεοδόμησης στις περιοχές των επεκτάσεων της αναθεωρήσεως του έτους 2000 έχουν προχωρήσει, χωρίς να έχουν ολοκληρωθεί. Στη νότια επέκταση, όπου προϋπήρχε μια διαμορφωμένη κατάσταση με διανοιγμένους αρκετούς οδικούς άξονες και μικρότερες οδούς, έχει προχωρήσει η ανέγερση κατοικιών και διαμορφώνονται ορισμένες πρώτες γειτονίες. Αντίθετα στη βόρεια επέκταση, η ανάπτυξη είναι ασήμαντη και περιορίζεται κατά μήκος των λιγοστών υφισταμένων οδών, κυρίως κατά μήκος της παλαιάς επαρχιακής οδού Μαρκοπούλου – Σπάτων, την οποία διέκοψε η κατασκευή του νέου αερολιμένα.

Η περιοχή αυτή είναι σχεδόν αδύνατον να αναπτυχθεί, αν δεν προχωρήσει η Πράξη Εφαρμογής, ώστε οι ιδιοκτησίες να πάρουν μορφή οικοπέδου κατάλληλη για την ανέγερση κτιρίου. Αποτελεί συνεπώς επιταχτική ανάγκη, όπως και για το σύνολο των περιοχών που εντάχθηκαν στα όρια του Γ.Π.Σ. κατά την προηγούμενη αναθεώρηση, η επιτάχυνση των διαδικασιών Κτηματογράφησης, Πολεοδόμησης και Πράξης Εφαρμογής. Να σημειωθεί ότι η επιτάχυνση των αναγκαίων ρυθμίσεων στις περιοχές που προορίζονται για την υποδοχή της κατοικίας, μπορεί να λειτουργήσει ανασχετικά για την δόμηση εκτός σχεδίου, τη νόμιμη, την αυθαίρετη αλλά και την ημινόμιμη.

Σχετικά με τη διάταξη των χρήσεων, σκόπιμο είναι να προσαρμοσθούν στα πλαίσια της παρούσας μελέτης με τις προβλέψεις των εν εξελίξει πολεοδομικών μελετών, εις τρόπον ώστε να περιορισθούν κατά το δυνατόν οι αντιφάσεις.

13.7 Συγκοινωνιακοί Άξονες Υπερτοπικής και Τοπικής Σημασίας

Συνοψίζοντας τα όσα αναγράφονται το σχετικό κεφάλαιο, τα έργα που προγραμματίζονται στην περιοχή είναι:

- Η επέκταση της Αττικής Οδού μέχρι τον κόμβο του Ιπποδρόμου και του Σκοπευτηρίου και η διαμόρφωση των κόμβων συνδέσεως του Μαρκόπουλου με το υπερτοπικό δίκτυο κατά μήκος της Αττικής Οδού, συγκεκριμένα, στο σημερινό κόμβο του τέλους της, στη διασταύρωσή της με την παλαιά εθνική οδό Κορωπίου – Μαρκόπουλου και στο σημερινό κόμβο του Ιπποδρόμου. Να σημειωθεί ότι ο τελευταίος αυτός κόμβος, εκτός από την εξυπηρέτηση του Ιπποδρόμου, του νότιου τμήματος της πόλης του Μαρκόπουλου και της περιοχής του Αυλακίου, εκτός του ΒΙ.ΠΑ., θα επιβαρυνθεί και από τη μεταφορά υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας στις εγκαταστάσεις του Ολυμπιακού Σκοπευτηρίου.
- Η επέκταση του Προαστειακού ως στο Λαύριο, με όδευση κατά μήκος της παλαιάς χάραξης και σταθμό στη θέση του παλαιού Σταθμού του Μαρκόπουλου.

Αφού η υπερτοπική κίνηση και οι κόμβοι συνδέσεως μαζί της θα μετακινηθούν στην Αττική Οδό, η λεωφόρος Λαυρίου θα μετατραπεί σε αστική λεωφόρο.

Σχετικά με την επέκταση του Προαστειακού, έχουν ήδη σημειωθεί τα ακόλουθα:

- Η πρόταση να φθάνει στον παλαιό Σταθμό είναι σωστή, διότι εξασφαλίζει για τους κατοίκους εύκολη και γρήγορη πρόσβαση.
- Ιδανική θα ήταν η λύση της καταβύθισης της γραμμής. Αν αυτό δεν καταστεί άμεσα εφικτό για οικονομικούς λόγους, πρέπει να γίνουν δύο πράγματα. Το πρώτο είναι να ενσωματωθούν στην εργολαβία της κατασκευής του έργου τρεις τοπικές καταβυθίσεις (δύο με τη λεωφόρο Λαυρίου και μία με την παλαιά εθνική οδό). Το δεύτερο είναι να δεσμευθεί από τώρα γη, ώστε να μπορεί, αν απαιτηθεί στο μέλλον, να καταβυθισθεί η γραμμή απρόσκοπτα.
- Εναλλακτικά, προτείνεται η επέκταση της σιδηροδρομικής γραμμής του Λαυρίου μέσω της νησίδας της επεκτάσεως της Αττικής Οδού και η χωροθέτηση του Σταθμού Μαρκόπουλου στο βορειοδυτικό άκρο του Επιχειρηματικού Πάρκου, πίσω από τις εγκαταστάσεις της ΔΕΗ. Η πρόταση αυτή προήλθε από προβληματισμό που αναπτύχθηκε στο Δήμο, σχετικά με πιθανή όχληση της πόλης του Μαρκόπουλου από υπερβολικά μεγάλο αριθμό σταθμευόντων οχημάτων, σε περίπτωση που ο νέος Σταθμός κατασκευασθεί στη θέση του παλαιού.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να δεσμευθεί από τώρα επιφάνεια επαρκής γύρω από το Σταθμό για τη διαμόρφωση χώρου στάθμευσης.

Με βάση την εικόνα των προγραμματιζόμενων έργων όπως μεταφέρεται στο σχετικό κεφάλαιο,

προτείνεται η διαμόρφωση των ακόλουθων διαδρομών προσπελάσεως από και προς το Πόρτο Ράφτη:

- Η πρώτη θα ξεκινάει από τον Αγιο Σπυρίδωνα μέσω των οδών Περικλέους και Ηρώων Πολυτεχνείου, θα ακολουθεί κατά βάση διανοιγμένες αγροτικές οδούς, θα κατευθύνεται στην περιοχή πίσω από τον Πύργο της Βραυρώνας και παρακάμπτοντας το προγραμματιζόμενο αντιπλημμυρικό φράγμα, θα συνδέεται με την Αττική Οδό στον πρώτο κόμβο που συνδέει το βασικό κορμό της Αττικής Οδού με το Αεροδρόμιο.
- Η δεύτερη θα χρησιμοποιεί τη λεωφόρο προσβάσεως προς τον Ιππόδρομο και μέσω μιας συνδέσεως ανάμεσα σ' αυτήν και στη λεωφόρο Μαρκοπούλου και αφού βελτιωθούν τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά αυτής της τελευταίας, θα εξυπηρετεί την πρόσβαση από και προς το Αυλάκι.

13.8 Η Πούντα, η Χαμολιά και το Αυλάκι

Η περιοχή Πούντα στο Πόρτο Ράφτη έχει εγκεκριμένο διάγραμμα ρυμοτομίας από το 1922, (με το από 18.06.1922 Β.Δ. ΦΕΚ 106 Α'), το οποίο ουδέποτε ανακλήθηκε και κατά συνέπεια ισχύει. Απαιτείται φυσικά ο καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης.

Μεγάλο τμήμα της περιοχής ανήκει στο συνεταιρισμό «Μαρκό», ενώ το υπόλοιπο ανήκει σε ιδιώτες. Η μελέτη αναθεώρησης του ρυμοτομικού σχεδίου, έτσι ώστε να ικανοποιεί σημερινές απαιτήσεις, πρέπει να γίνει συγχρόνως με την εκπόνηση του σχεδίου γενικής διάταξης των προβλεπόμενων εγκαταστάσεων, ώστε εν συνεχεία να προωθηθεί για έγκριση και έκδοση Π.Δ. Οι μελέτες αυτές μπορούν να ανατεθούν από το Δήμο αμέσως μετά την έγκριση της εν εξελίξει Αναθεωρήσεως του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Μαρκόπουλου.

Όπως είναι γνωστό, η περιοχή της Πούντας, η οποία βρισκόταν εντός Γ.Π.Σ. με την 52613/2582/07.09.1987 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 916/Δ/22.9.1987) με χρήση Τουρισμού – Αναψυχής, περιελήφθη αρχικά στο αναθεωρημένο Γ.Π.Σ. του 2000, (απόφαση του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 9573/1846/6.4.2000 -ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000) με ίδια χρήση και με μέσο συντελεστή δόμησης 0,6. Η δικαίωση της προσφυγής στο ΣτΕ εναντίον της μαρίνας που προβλέφθηκε εν συνεχεία δίπλα στην Πούντα, συμπάρεσυρε και την περιοχή αυτή, η οποία έμεινε έκτοτε εκτός του Γ.Π.Σ.

Δεδομένου ότι,

- η περιοχή αυτή προορίζεται για τη χρήση αυτή εδώ και πάνω από 20 χρόνια, (ΦΕΚ 916/Δ/22.9.1987),
- σε ολόκληρη την παραθαλάσσια ζώνη του Μαρκόπουλου δεν υπάρχουν εκτάσεις διαθέσιμες για μια σοβαρή τουριστική ανάπτυξη,

- η περιοχή αυτή είχε εγκεκριμένο ρυμοτομικό διάγραμμα πριν αποκτήσουν σχέδιο πόλης οι περισσότερες περιοχές της Ελλάδας,

προτείνεται να επανέλθει στο καθεστώς που προβλεπόταν προ της προανφερθείσας αποφάσεως του ΣτΕ, χωρίς φυσικά την προσθήκη της μαρίνας, για την οποία υπήρχαν συγκροτημένες αντιρρήσεις και επί των οποίων βασίσθηκε η απόφαση του ΣτΕ.

Οι διαδικασίες για την προετοιμασία της αναεωρήσεως του διαγράμματος ρυμοτομίας της Πούντας θα εξελιχθούν παράλληλα με τη διαδικασία αναθεωρήσεως του ΓΠΣ και θα υποστηριχθούν από αυτήν. Οι φορείς που πρέπει να εμπλακούν για να εγκρίνουν τις σχετικές προτάσεις είναι ο Δήμος, ο Οργανισμός Αθήνας, ο ΕΟΤ και το ΥΠΠΟ.

Αντίστοιχη πρόταση διατυπώνεται για την περιοχή της παραλίας Χαμολιάς, ιδιοκτησίας επίσης του Συνεταιρισμού “Μαρκό”, η οποία είναι ήδη χαρακτηρισμένη ως τουριστική ζώνη από το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και όπου προτείνεται να ισχύσει αντίστοιχος μέσος συντελεστής (0,6).

Πρέπει τέλος να διευκρινισθεί το καθεστώς της περιοχής “Βουρκάρι” στο Αυλάκι, όπου τμήμα της - προς την πλευρά του κόλπου του Πόρτο Ράφτη - είναι χαρακτηρισμένη ως τουριστική ζώνη από το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, ενώ σε ένα άλλο τμήμα της - προς τον κόλπο του Αυλακίου - λειτουργεί από ετών οργανωμένη παραλία του ΕΟΤ. Για την περιοχή αυτή προτείνεται:

- Το τμήμα μεταξύ της κεντρικής οδού και της παραλίας προς την πλευρά του κόλπου να χαρακτηριστεί ως ζώνη ναυταθλητισμού, για τις ανάγκες του ιστιοπλοϊκού ομίλου.
- Το υπόλοιπο τμήμα νοτίως της κεντρικής οδού και αφού εξαιρεθούν οι δασικές εκτάσεις, να χαρακτηριστεί ως ζώνη τουρισμού και αναψυχής, με χρήσεις καιόρους δόμησης αντίστοιχους της Χαμολιάς.

13.9 Περιοχή Υποδοχής Σχολικών Κτιρίων και Εγκαταστάσεων Αθλητικών Δραστηριοτήτων

Η περιοχή ανάμεσα στην πόλη του Μαρκόπουλου και στα όρια του Πόρτο Ράφτη έχει μεν διατηρήσει τη φυσιογνωμία μιας γεωργικής περιοχής χαρακτηριστικής των Μεσογείων, αλλά ταυτόχρονα έχει δομηθεί σε κάποιο βαθμό, με διάσπαρτους θήλακες κατοικιών, οινοποιεία και άλλες εγκαταστάσεις επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, εμπόριο και βιοτεχνία κατά μήκος της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη.

Ανάμεσα στις χρήσεις αυτές υπάρχουν ορισμένες που η απομάκρυνσή τους θα ήταν απολύτως επιθυμητή και αναγκαία.

Επειδή

- στην περιοχή υπάρχει ζήτηση για την εγκατάσταση εκπαιδευτηρίων,
- στις εντός σχεδίου περιοχές του Πόρτο Ράφτη δύσκολα θα βρεθεί γη για την κάλυψη των αναγκών σε δημόσια σχολεία των διαφόρων βαθμίδων,
- υπάρχει ζήτηση για την εγκατάσταση δημόσιων ή ιδιωτικών χώρων άθλησης,
- υπάρχει ζήτηση για την εγκατάσταση θεραπευτηρίων και κτιρίων προοριζόμενων για πρόνοια,

προτείνεται, πέραν των ισχυόντων όρων και περιορισμών που προβλέπονται στο από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003), να χαρακτηριστεί η ζώνη αυτή ως περιοχή υποδοχής εγκαταστάσεων προοριζόμενων για την εκπαίδευση, τον αθλητισμό, την πρόνοια καθώς και για θεραπευτήρια, με όρους και περιορισμούς που θα αποφασισθούν.

Στην περιοχή αυτή πρέπει ενδεχομένως να αναζητηθεί γη για την εγκατάσταση ενός δεύτερου μεγάλου γηπέδου, με πλήρη στίβο και γήπεδο ποδοσφαίρου, πέραν των γηπέδων των αθλοπαιδιών, της αντισφαίρισης, του ποδοσφαίρου 5 x 5, που το μικρό μέγεθός τους καθιστά την αναζήτηση χώρων ευκολώτερη.

Εναλλακτικά προτείνεται η περιοχή αυτή να χωροθετηθεί:

- Μεταξύ Μαρκοπούλου και Πόρτο Ράφτη, στο τμήμα βορείως της λεωφόρου Μαρκοπούλου και ως το νότιο όριο του Αττικού Πάρκου,
- ή
- Μεταξύ Μαρκοπούλου και Πόρτο Ράφτη, σε όλη την απομένουσα γεωργική γη.

13.10 Ίδρυση Δεύτερου Νεκροταφείου

Η περιορισμένη χωρητικότητα του νεκροταφείου του Μαρκόπουλου και η πρακτική αδυναμία ουσιαστικής επεκτάσεώς του, οδηγούν αναπόφευκτα στην ανάγκη ίδρυσης δεύτερου νεκροταφείου. Η ακριβής του θέση πρέπει να αναζητηθεί και μάλιστα στη νόμιμη απόσταση από τους υφιστάμενους οικισμούς. Στους χάρτες υποδεικνύονται κάποια περιοχές όπου θα μπορούσε να αναζητηθεί ο αναγκαίος χώρος.

13.11 Προστασία Ορεινών Ογκων, Δασών, Ρεμάτων και Ακτών

Ισχύουν όσα προβλέπονται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στο από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003), αλλά και όσα περιγράφονται στη μελέτη που προηγήθηκε της απόφασης του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 9573/1846/6.4.2000 (ΦΕΚ 210/Δ/07.04.2000).

Επειδή ωστόσο γίνονται στο χώρο επεμβάσεις πέραν των όσων προβλέπονται, χρήσιμο είναι να τονισθούν τα ακόλουθα:

- Πρέπει να ανατεθούν, εκπονηθούν και εγκριθούν μελέτες οριοθέτησης όλων των ρεμάτων της περιοχής, για να μην καταπατείται η κάθε μισγάγγεια.
- Πρέπει να ανατεθούν, εκπονηθούν και εγκριθούν μελέτες προστασίας και αναπλάσεως των ακτών, ιδιαίτερα του Πόρτο Ράφτη.
- Από τη στιγμή που διαμορφώνεται και εγκρίνεται ένα Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο για μια περιοχή, δεν είναι δυνατόν να συνυπάρχει με αυτό καθεστώς ζωνών που δεν προβλέπονται στο σχετικό σχεδιασμό. Τόσο από τη χωροταξική μελέτη της πεδιάδας των Μεσογείων, όσο και από τη μελέτη που συνόδευε την προηγούμενη αναθεώρηση του Γ.Π.Σ. ζητήθηκε η κατάργηση των ζωνών του Π.Δ. ΦΕΚ 270/Δ και παρ'όλα αυτά, συνέχισαν να εκδίδονται οικοδομικές άδειες βάσει της σχετικής νομοθεσίας, με αποτέλεσμα να χτισθούν οι κορυφές αρκετών λόφων.

13.12 Αττικό Πάρκο και λοιπές Δεσμεύσεις στην Περιοχή

Επειδή κατά καιρούς υπήρξαν αντιδράσεις για τη διαμόρφωση του Αττικού Πάρκου στη βόρεια περιοχή του Μαρκόπουλου, χρειάζεται να διευκρινισθούν τα ακόλουθα:

Η συγκρότηση του Αττικού Πάρκου προτάθηκε κατά τη 2^η φάση της μελέτης “Οικονομική Ανάπτυξη και Χωροταξικός Σχεδιασμός της Πεδιάδας των Μεσογείων 1995-2020”. Το σύνολο σχεδόν της περιοχής που προορίζεται για το Αττικό Πάρκο, ανήκει διοικητικά στο Δήμο του Μαρκόπουλου. Εκτείνεται από τις ακτές βόρεια της Περατής, ως το όριο απαλλοτριώσεως του αεροδρομίου και από τα όρια του Δήμου Μαρκόπουλου προς την πλευρά των Δήμων Αρτέμιδος και Σπάτων, ως λίγο βόρεια της λεωφόρου Πόρτο Ράφτη. Περιλαμβάνει ολόκληρη την κοιλάδα της Βραυρώνας.

Οι λόγοι για τους οποίους διατυπώθηκε η πρόταση της συγκροτήσεως του Αττικού Πάρκου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Πρόκειται για τοπίο εξαιρετικά ενδιαφέρον, με καλλιέργειες ανάμεικτες με το φυσικό πράσινο, με ρέματα και δασικές περιοχές και με σημαντικές αρχαιότητες στα όριά του. Δίπλα ακριβώς στο τοπίο αυτό, αποφασίστηκε η εγκατάσταση του νέου αεροδρομίου. Προκύπτει συνεπώς γειτνίαση μεταξύ δύο περιβαλλοντικά ακραίων καταστάσεων, μεταξύ μιας χρήσης με σοβαρή πολεοδομική και περιβαλλοντική επιβάρυνση προς την ευρύτερη περιοχή και μιας περιοχής αντιπροσωπευτικής του ήπιου αττικού τοπίου, πολύ λίγο χτισμένης και αρκετά καλά διατηρημένης. Δίπλα σε μια ριζική ανατροπή των περιβαλλοντικών ισορροπιών της περιοχής, την οποία προκαλεί η λειτουργία του αεροδρομίου και με δεδομένη την προσθήκη σημαντικών από περιβαλλοντική άποψη έργων (οδικοί άξονες, αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων), μοναδικός τρόπος για την ανάσχεση του καθεστώτος της αυθαιρεσίας και τη διαφύλαξη της περιοχής, είναι η πρόβλεψη μιας ποιοτικής και ήπιας ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα αξιόλογα περιβαλλοντικά στοιχεία.

Διαμορφώθηκε έτσι η πρόταση να τεθεί η περιοχή υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης, το οποίο να πληρεί στόχους όπως, η διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών της στοιχείων, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των κατοίκων της, η υποδοχή, εκπαίδευση και ενημέρωση των επισκεπτών και η αξιοποίηση των φυσικών της πόρων με τρόπο που να εκπληρώνει τους παραπάνω στόχους.

Στα όρια της περιοχής που προτείνεται για τη συγκρότηση του Αττικού Πάρκου, υπάρχουν ζώνες απόλυτης και μερικής προστασίας, όπως ζώνες Α' και Β' προστασίας αρχαιολογικών χώρων, δασικές περιοχές και ρέματα. Σημειώνεται ότι το όριο του Αττικού Πάρκου έχει ακολουθήσει σχεδόν σε όλη την έκταση τη χάραξη του ορίου της ζώνης Β' προστασίας αρχαιολογικών χώρων. Για την περιοχή του Αττικού Πάρκου προτείνεται μια ήπια και ποιοτική ανάπτυξη, που θα συνδυασθεί με τις προαναφερθείσες ζώνες, ώστε να αποτραπεί ο μετασχηματισμός σε μια ακόμα περιοχή αυθαιρετης, ακαλαίσθητης και επιβαρύνουσας το περιβάλλον δόμησης.

Οι άξονες γύρω από τους οποίους προτάθηκε να αναπτυχθεί το Αττικό Πάρκο θα είναι:

- Αρχαίες διαδρομές, αρχαιολογικοί περίπατοι.
- Διαδρομές επίσκεψης και παρατήρησης της φύσης.
- Διαδρομές επίσκεψης και ενημέρωσης για τις παραδοσιακές καλλιέργειες, δρόμοι του κρασιού, γιορτές κρασιού, συγκέντρωση και επεξεργασία καρπών.

Οι παραπάνω δραστηριότητες θα συνδυασθούν με δραστηριότητες αναψυχής. Οι βασικές αρχές που προτάθηκαν για τον σχεδιασμό του πάρκου είναι:

- 13.12.1 **Αρχή των συμβατών χωροθετήσεων.** Η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων και η εξέλιξη των χρήσεων γης στις ζώνες του πάρκου, πρέπει να γίνονται κατά τρόπο ώστε οι οχλήσεις να παραμείνουν στους χώρους όπου βρίσκονται σήμερα.
- 13.12.2 **Υποστήριξη των παραγωγικών** διαδικασιών που διασφαλίζουν τη διατήρηση της φυσιογνωμίας του τοπίου του Πάρκου.
- 13.12.3 **Η κατοίκηση και οι παραγωγικές δραστηριότητες θεωρούνται δεδομένες στην περιοχή του Πάρκου,** όμως αυτές, θα υπόκεινται στον έλεγχο του φορέα διαχείρισης του πάρκου. Η εκτός σχεδίου δόμηση στις ζώνες του πάρκου θα πρέπει να επεκταθεί με βάση ένα σχέδιο οικιστικών πόλων, το οποίο θα λειτουργεί στο πλαίσιο του Πάρκου, παραλαμβάνοντας τις λειτουργίες και διοχετεύοντας τους φόρτους στα καταλληλότερα σημεία.

13.13 Επίσπευση της Κατασκευής των Δικτύων Υποδομής

Πιεστική είναι η ανάγκη της κατασκευής των δικτύων στο σύνολο των οικιστικών περιοχών και των ζωνών των παραγωγικών δραστηριοτήτων, όπως και του τοπικού δικτύου των νέων οδικών αξόνων που θα αποφασισθεί να κατασκευασθούν. Οδικό δίκτυο, δίκτυο συλλογής και αποχετεύσεως λυμάτων και δίκτυο συλλογής και απορροής των ομβρίων σε ορισμένες τουλάχιστον περιοχές, αποτελούν ανάγκη επιτακτική. Το ίδιο ισχύει με τη συλλογή των στερεών αποβλήτων, όπου παρά τις προσπάθειες που γίνονται, η περιοχή του Μαρκόπουλου και ιδιαίτερα του Πόρτο Ράφτη το απόγευμα μιας καλοκαιρινής Κυριακής παρουσιάζει εικόνα που υπολείπεται αυτής ενός πολιτισμένου περιβάλλοντος. Οι περιοχές των παραγωγικών δραστηριοτήτων είναι αδύνατον να λειτουργήσουν και να αναπτυχθούν χωρίς δρόμους και δίκτυο συλλογής των λυμάτων και ιδιαίτερος των ομβρίων. Η κατασκευή και η λειτουργία δικτύου αποχετεύσεως ακαθάρτων αποτελεί όρο για την επιβίωση των ακτών του Πόρτο Ράφτη και για την υγεία των κατοίκων και των παραθεριστών.

Με την ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης, πρέπει να συνταχθεί ιεραρχημένο πρόγραμμα των αναγκαίων έργων υποδομής, να κοστολογηθεί, να προσδιορισθούν πηγές χρηματοδότησης και να προγραμματισθούν οι αναγκαίες δράσεις. Είναι προφανές ότι τα προγραμματικά μεγέθη που υιοθετούνται σε βάση για τον προγραμματισμό των παρεμβάσεων στα προσεχή χρόνια και που δεν αποτελούν το μέγιστο ενδεχόμενο αυξήσεως του πληθυσμού είναι τόσο σημαντικά, που απαιτούνται άμεσες και αποτελεσματικές δράσεις ώστε να υπάρξει στο Μαρκόπουλο βιώσιμη ανάπτυξη.

13.14 Ελεγχος της Νομιμότητας των Κατασκευών και των Εγκαθισταμένων Χρήσεων

Η Ανατολική Αττική γενικότερα και η περιοχή του Μαρκόπουλου πιά ειδικά είναι ανάμεσα σε κείνες που δέχονται μεγάλες πιέσεις από τις αυθαίρετες κατασκευές εν γένει, αλλά και από την αυθαίρετη εγκατάσταση χρήσεων σε μέρη που δεν προβλέπονται ή δεν επιτρέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Η κρατούσα πρακτική έχει οδηγήσει σε συμπεριφορές συλλογικής συγκάλυψης της αυθαιρεσίας. Το ζήτημα δεν εντοπίζεται στην τυπική εφαρμογή των κειμένων διατάξεων, αλλά στην προστασία του χώρου, στην προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος όπου ζουν, εργάζονται ή ψυχαγωγούνται οι άνθρωποι, στην αισθητική του χώρου, που όχι μόνο αναπτύσσονται οι ανθρωπίνες δραστηριότητες, αλλά διαπαιδαγωγούνται γενιές νέων σε περιβάλλον ασχήμιας και αυθαιρεσίας. Η επιβολή μη επιθυμητών χρήσεων δίπλα σε νομίμως εγκατεστημένες χρήσεις αποτελεί ενέργεια αντίθετη προς το συμφέρον του συνόλου και γι' αυτό πρέπει να αποτρέπεται.

Η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί επί δεκαετίες από την κεντρική εξουσία και τις υπηρεσίες της απέναντι στην αυθαίρετη δόμηση, είναι γνωστή. Η συμπεριφορά μεγάλου αριθμού πολιτών απέναντι στο ζήτημα είναι επίσης δεδομένη. Η συνέχιση της κατάστασης θα έχει ασφαλώς σοβαρές επιπτώσεις στην ποιότητα της ζωής, στην αισθητική του χώρου, αλλά και στις αξίες της γης. Η αναστροφή του κλίματος και ο έλεγχος των επεμβάσεων στο χώρο δεν μπορεί να εξασφαλισθεί αν δεν το επιθυμούν οι πολίτες του Μαρκόπουλου και όσοι αγαπούν την περιοχή. Φορέας των ενεργειών για την προστασία του χώρου από αυτούς που τον καταστρέφουν θα είναι ασφαλώς ο Δήμος, ως εκφραστής της συνισταμένης των επιθυμιών των πολιτών.

13.15 Ελεγχος της Ποιότητας του Χώρου

Πέραν του ελέγχου της νομιμότητας των κατασκευών και των εγκαθισταμένων χρήσεων, πρέπει απαραίτητως να ελεγχθεί η αυθαίρετη επιβάρυνση του χώρου με τη διαφήμιση. Ο Δήμος συνεπώς, που εκ του νόμου έχει βαρύνοντα ρόλο στο συγκεκριμένο αντικείμενο πρέπει να προγραμματίσει την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 2946/01 (ΦΕΚ 224 Α' / 08.10.01), του Ν. 3057/02 (ΦΕΚ 239 Α'/10.10.02), της αποφ. 38110/02 (ΦΕΚ 1255 Β'/25.09.02), της αποφ. 52138/03 (ΦΕΚ 1788 Β' / 02.12.03) και της αποφ. 6636/04 (ΦΕΚ 348 Β' / 17.02.04).

13.16 Ζώνη Προστασίας του Ιπποδρόμου

Βάσει του από 19.04.2002 ΠΔ (ΦΕΚ 347Δ/01.05.2002), εγκρίθηκε Ειδικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της περιοχής υποδοχής του Ιπποδρόμου και του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου. Το Ειδικό Σχέδιο εκπονήθηκε βάσει των προβλέψεων της ΚΥΑ 109173/11.11.1999 των Υπουργών

ΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, Πολιτισμού και Υγείας και Πρόνοιας, περί εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων για το Ολυμπιακό Ιππικό κέντρο και τον Ιππόδρομο Αθηνών στο Μαρκόπουλο Μεσογαίας.

Το Ειδικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, περιλαμβάνει επιτρεπόμενες χρήσεις και όρους και περιορισμούς δόμησης για τις περιοχές εντός των ορίων του Ιππικού Κέντρου. Για την ευρεία ζώνη εκτός του Ιπποδρόμου και ως τα όρια της πόλης του Μαρκόπουλου, του Πόρτο Ράφτη και του Αττικού Πάρκου, προβλέπεται, (εδάφιο στ' της παραγράφου 2 του Αρθρου 4), ότι «η εναπομένουσα γεωργική γη καθώς και αυτή που θα παραμείνει μετά τη μεταολυμπιακή χρήση και την προβλεπόμενη απομάκρυνση κάθε προσωρινής εγκατάστασης, διατηρεί τη χρήση της ως γεωργικής γης, (παρ. 7 ΚΥΑ 109173/11.11.1999). Κατά συνέπεια στην περιοχή αυτή ισχύουν οι όροι και οι περιορισμοί της Ζώνης Γ2 του από 20.2.2003 Π.Δ. (ΦΕΚ 199/Δ/6.3.2003).

13.17 Ζώνη Ανάπλασης των Λατομείων

Τα λατομεία όπως εμφανίζονται στο σχετικό ορθοφωτοχάρτη και έχουν μεταφερθεί στα ψηφιακά υπόβαθρα, προτείνεται να χαρακτηρισθούν ως ζώνη αναπλάσεως λατομείων, σύμφωνα με τις προβλέψεις των ισχυουσών διατάξεων.

13.18 Πάρκο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Προτείνεται η διαμόρφωση Πάρκου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στη θέση Κήποι, δυτικά του αρχαιολογικού χώρου της Βραυρώνας. Οι επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις θα καθορισθούν στην επόμενη φάση της μελέτης.

13.19 Εγκατάσταση Χώρων Εναπόθεσης και Πώλησης Οικοδομικών Υλικών, Φύλαξης και Επισκευής Σκαφών κλπ

Για να σταματήσει η εγκατάσταση ανεπιθύμητων και οχλουσών χρήσεων κατά μήκος των βασικών οδικών αξόνων, προτείνεται η διαμόρφωση δύο περιοχών, μιας στο Μαρκόπουλο εντός της περιοχής που προτείνεται για την επέκταση του Επιχειρηματικού Πάρκου και μιας στο Πόρτο Ράφτη, στην οδό που ενώνει τις λεωφόρους ΠόρτοΡάφτη και Μαρκοπούλου για την υποδοχή Χώρων Εναπόθεσης και Πώλησης Οικοδομικών Υλικών, Φύλαξης και Επισκευής Σκαφών κλπ. Για τις ανάλογες χρήσεις που είναι ήδη εγκατεστημένες αλλού, θα δωθεί προθεσμία για τη μετεγκατάστασή τους.

13.20 Οι Νέες Επεκτάσεις στη ΖΟΕ

Οι επεκτάσεις του ΓΠΣ που προτείνονται από την παρούσα μελέτη μπορούν να έχουν ισχύ μόνον αν τροποποιηθεί το άρθρο 4 του Ν. 2508/1997.

13.21 Πρόταση Αναθεώρησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου

Οι προτεινόμενες εναλλακτικές προτάσεις αναθεωρήσεως του εγκεκριμένου ΓΠΣ εμφανίζονται στα σχέδια Π-14, Π-15 αφ' ενός και Π-16, Π-17, αφ' ετέρου.

Η πρόταση αναθεωρήσεως του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Μαρκόπουλου θα διαμορφωθεί, αφού λάβει υπ' όψιν τις εναλλακτικές δυνατότητες που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση. Πρέπει να τονισθεί ότι η αύξηση του μόνιμου πληθυσμού για το έτος 2030 καθιστά το Μαρκόπουλο μια σημαντική σε μέγεθος πόλη. Αν σ' αυτό προστεθεί η επιβάρυνση από τις άλλες χρήσεις (ΒΙ.ΠΑ., Επιχειρηματικό Πάρκο, εγκατάσταση Ελληνικής Αστυνομίας στο Σκοπευτήριο, Ιππόδρομος, περιοχή πολιτιστικών δραστηριοτήτων κλπ), καθώς και ο σημαντικός παραθεριστικός πληθυσμός και οι ημερήσιοι εκδρομείς, τότε προκύπτει ότι το Μαρκόπουλο μετασχηματίζεται σε μια μεγάλη και σημαντική περιοχή, της οποίας τόσο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και οι τεχνικές υποδομές πρέπει να προετοιμασθούν για να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις.

Η σύνθεση των επί μέρους προτάσεων παρουσιάζεται σε επισυναπτόμενο Σχεδιάγραμμα και σε Χάρτες υπό κλίμακα 1:10.000.

